

HARVARDIANAE
ACADEMIAE
IN NOV. ANG.
SIGILLUM
ET
VE
RI
TAS

INTERNATIONALE ARBITRAGE.

B. S.

INTERNATIONALE ARBITRAGE.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in het Romeinsch en Hedendaagsch Recht,

AAN DE HOOGESCHOOL TE LEYDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Mr. J. T. BUYS,

Hoogleeraar in de Rechtsgeleerdheid,

op Zaterdag den 20sten Maart 1875, des namiddags te 3 uren

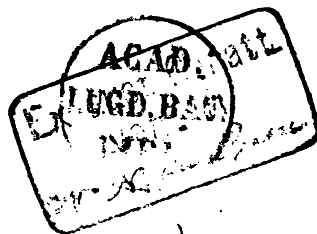
IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

DOOR

CORNELIS HENDRIK BEELAERTS VAN BLOKLAND,

GEBOREN TE ROTTERDAM.

'S HAGE,
GEBR. GIUNTA D'ALBANI.
1875.

AAN MIJNE OUDERS.

INHOUD.

HOOFDSTUK I. MIDDELEN AANGEWEND OF VOORGESLAGEN TOT KEERING EN VERZACHTING VAN OORLOGSGEVAAR . . . . Bl. 5.

HOOFDSTUK II. BEOORDEELING VAN VERSCHILLENDE PLANNEN TOT BEPERKING VAN OORLOGSGEVAAR IN DE LAATSTE JAREN VOORGEDRAGEN . . . . „ 41.

HOOFDSTUK III. CODIFICATIE VAN HET VOLKENRECHT EN ARBITRAGE . . . . „ 83.

INLEIDING.

Nadat men reeds van de oudste tijden af pogingen heeft aangewend, om in min of meer uitgebreiden kring te beletten, dat tusschen staten elk geschil gevaar voor oorlog deed ontstaan, is dit streven vooral in de laatste jaren weder krachtig op den voorgrond getreden. Men wijst er op, hoe tusschen de particulieren die toestand waarin ieder zijn eigen rechter was, heeft plaats gemaakt voor een rechtstoestand, en men tracht te bewijzen, dat met een weinig goeden wil niets eenvoudiger is, dan ook tusschen de verschillende volken eene dergelijke regeling te maken.

Vooral na bloedige oorlogen, wanneer de ellende en de rampen aan ieder nog levendig voor den geest stonden, hebben zich telkens menschlievende mannen doen hooren, die, ofschoon dikwijls op min practische

wijze, hunne beste krachten hebben aangewend om in alle landen protesten tegen den oorlog uit te lokken en de openbare meening tot den vrede te neigen. In de laatste vijf-en-twintig jaren is het contrast tusschen de bloedige werkelijkheid en de zich uitbreidende vredebeweging duidelijker dan ooit te voorschijn getreden, terwijl een aantal gevallen, waarin eene beslissing van internationale geschillen door arbitrage is tot stand gekomen, bij velen de hoop op afschaffing van den oorlog heeft verlevendigd.

Te onderzoeken, in hoever langs dezen weg op den bestaanden toestand een gunstigen invloed zou kunnen worden uitgeoefend, is het doel van dit werkje. Ten einde zoodanig onderzoek met vrucht te kunnen instellen, is in de eerste plaats na te gaan hetgeen tot nog toe op dit gebied is voorgevallen, om daarna, voorgelicht door de geschiedenis, de middelen aan te wijzen, die er toe zouden kunnen leiden het beoogde doel in mindere of meerdere mate te bereiken.

De volgende orde kwam mij daarbij het doelmatigste voor: in het eerste hoofdstuk heb ik getracht in een beknopt overzicht aan te toonen, wat reeds van de oudheid af tot op den dag van heden door verschillende personen en vereenigingen tot verzachting of afschaffing van den oorlog is beproefd; in het tweede heb ik het bewijs pogen te leveren, dat eene geheel nieuwe organisatie van het leven der volken met het

doel om den eeuwigen vrede te verzekeren, onvermijdelijk zal schipbreuk leiden en dat de pogingen, aangewend om tot zulk een nieuwen toestand te geraken, niets dan rampen met zich zullen brengen, terwijl in het derde hoofdstuk de vraag wordt behandeld, door welke middelen men, op de bestaande beginselen van volkenrecht voortbouwende, langzamerhand een vasteren grondslag voor het volkenverkeer zal kunnen verkrijgen.

HOOFDSTUK I.

Middelen aangewend of voorgeslagen tot keering en verzachting van oorlogsgevaar.

A. Griekenland en Rome.

Indien men na wil gaan, wanneer het denkbeeld van internationale arbitrage het eerst is ontstaan en in practijk gebracht, moet men tot de oudheid opklimmen. Zoodra de oude Grieksche stammen zich tot een eenigszins geregeld statenleven vormden, vindt men reeds een tusschen een aantal hunner gesloten verbond tot wering en verzachting van het vuistrecht, het Amphictyonen-verbond geheeten, dat aan de Thermopylae een eigen heiligdom bezat en later het opzicht had over den tempel te Delphi. Het verbond had ten doel, tusschen de vereenigde stammen zekere regelen van volkenrecht te handhaven, die echter meer een godsdienstig dan een politiek karakter droegen (1); onderlinge geschillen tusschen de leden werden zooveel

(1) H. WHEATON, Histoire des progrès du droit des gens. 4e éd. Leipz. 1865. I. : 13. — R. VON MOHL, Geschichtliche Nachweisungen über Bundes-Gerichte iu het Tübinger Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft, Jg. 1870, D. 1.

mogelijk door rechtspraak uit den weg geruimd en zelfs in oorlogstijd werden ten hunnen aanzien zekere verzachtende regelen in acht genomen. Van een eigenlijk gezegd volkenrecht was intusschen geen sprake, alle niet-Grieken waren *βάρβαροι*, boven wie de Grieken zich verre verheven achtten, en met wie geen verkeer werd gehouden. Het oude Amphictyonen-verbond verloor spoedig zijn beteekenis; later kwamen er telkens nieuwe verbonden tusschen eenige Grieksche steden tot stand, waarbij men gewoonlijk de geschillen tusschen de bondgenooten door scheidsrechters trachtte te beslechten ([1]). Door PHILIPPUS VAN MACEDONIE werd het Amphictyonen-verbond weder hersteld, doch alleen met het doel, om daarvan zelf het hoofd te worden en geheel Griekenland aan zich te onderwerpen. Eindelijk toen het wereldrijk van ALEXANDER DEN GROOTE uiteen was gevallen, kwam het Achaeïsch verbond tot stand, dat echter in 146 v. Chr. door de Romeinen werd opgeheven.

Bij de vele gevallen ([2]) die aldus door arbitrage werden beslist, mag men intusschen niet uit het oog verliezen, vooreerst dat deze alleen betrekking hadden op geschillen tusschen Grieksche staten onderling, die wel van elkander onafhankelijk waren, maar zich toch tegenover den buitenlandschen vijand één volk gevoelden, en ten andere dat het in weerwil van het bestaande verbond toch ook in Griekenland aan talrijke en hevige binnenlandsche oorlogen niet ontbroken heeft.

Bij de Romeinen bestond er evenmin een eigenlijk

---

(1) THUCYDIDES, Hist. I. 85: *ἐπὶ τὸν δίκας διδο τα οὐ πρότερον νόμιμον ὡς ἐπ' ἀδικοῦντα ἰέναι*, V: 79.

(2) AUGUSTO PIERANTONI, Gli arbitrati internazionali e il trattato di Washington. Napoli 1872, b. 65—68.

gezegd volkenrecht, het oude woord voor vreemdeling was: hostis, zooals de wet der XII Tafelen zegt: «status dies cum hoste» en «adversus hostem aeterna auctoritas», alleen bestond er een jus feciale, dat zekere plechtigheden eischte voor het verklaren van een «justum piumque duellum», de feciales gaven hierdoor eene godsdienstige wijding aan den oorlog. Later toen de macht van Rome tot eene wereldheerschappij was uitgebreid, ontstond er een humaan vreemdelingenrecht voor de staten die tot het verkeer waren toegelaten ([1]), eene soort van comitas juris gentium, zonder dat die staten evenwel door de Romeinen volkomen als zelfstandige rechtspersonen werden beschouwd. Wel spreekt CICERO van eene «societas universi generis humani», ([2]) maar hoe weinig algemeen deze erkend werd, kan blijken uit l. 5 § 2 D. De captivis (49:15). ([3])

Dat beslissing van internationale geschillen door het recht, boven den oorlog te verkiezen is, zagen echter ook reeds sommige Romeinen in. CICERO zegt o. a.: «Nam quum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, quumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore.» ([4]) Er zijn dan ook eenige voorbeelden van arbitrale uitspraken in geschillen tusschen Italiaansche staten. ([5])

---

(1) WHEATON, t. a. p. I. : 17 v. A. W. HEFFTER, Das Europäische Völkerrecht. 5e Aufl. Berlin 1867, § 6.

(2) CICERO, De Officiis I. c., 16, § 50.

(3) Vgl. G. DE WAL, Inleiding tot de wetenschap van het Europesche Volkenregt, uitg. door C. STAR NUMAN. Gron. 1835, p. 138 v.

(4) CIC., De Off. I. c., 11, § 34, vgl. TERENTIUS, Eunuchus Act. IV sc., 7, v. 19.

(5) CIC., De Off. I. c., 10, § 33, LIVIUS, Hist. III, 71, PIERANTONI, t. a p. b. 68 v.

B. Middeneeuwen.

Meer belangrijk voor het volkenrecht zijn de tijden na den val van het Romeinsche Rijk, toen door de groote volksverhuizing de volken in nadere aanraking met elkander waren gekomen, waardoor meer gelijkvormigheid ontstond dan in de oude geschiedenis het geval was geweest; tevens breidde zich het Christendom meer en meer uit, het deed zijn weldadigen invloed allerwege gevoelen en werd de bron der gemeenschappelijke beschaving. De Christenheid werd beschouwd als een Godsrijk, waarvan de Paus het hoofd was, terwijl de Keizer van het Heilige Roomsche Rijk als beschermer der Kerk het wereldlijk gezag in zich vereenigde. De Paus was de opperste rechter over vorsten en volken, het zwaard van den Duitschen Keizer moest de Christenheid verdedigen tegen de aanvallen van Heidenen en Mohammedanen, de latijnsche taal was de taal van geleerden en staatslieden, het romeinsche recht was overal als geldend recht erkend. In dit geheel waren de staten slechts onderdeelen, wier volkomen onafhankelijkheid niet werd toegegeven. (1)

Deze voorstelling is echter in de practijk nooit geheel verwezenlijkt; wel gelukte het Karel den Groote tijdelijk eene wereldmonarchie te vestigen, maar weldra werd het rijk onder zijne kleinzonen verdeeld; bij de kruistochten trad de Keizer op als hoofd der Christenheid, maar tevens begonnen de leenmannen zich meer en meer onafhankelijk te gevoelen, en Paus en Keizer

---

(1) R. v. Mohl, Encyclopädie der Staatswissenschaften. Tübingen 1872, § 56. August Bulmerincq, Praxis, Theorie und Codification des Völkerrechts. Leipzig 1874, b. 58 v.

betwistten elkander het oppergezag; in dezen strijd was het pauselijk gezag de overwinnaar, maar toen het de wereldlijke macht niet meer aan zijne zijde had, werden zijne uitspraken niet meer algemeen geëerbiedigd. Wie vertrouwen had op eigen kracht, stoorde zich niet aan de geestelijke uitspraak, de zwakken alleen zochten hulp bij Rome. Toch zijn er nog een aantal gevallen waarin de Paus als scheidsrechter werd ingeroepen, (1) een van de meest bekende kwam voor in het laatst der 15e eeuw, toen Paus ALEXANDER VI de grenslijn trok tusschen de door Spanje en door Portugal ontdekte landen.

Behalve den Paus traden als scheidsrechters tusschen de Italiaansche republieken op de rechtsgeleerden van de hoogeschool van Bologna, (2) en toen FREDERIK BARBAROSSA in 1158 in een strijd was gewikkeld met de Lombardische steden, liet hij op den Rijksdag van Roncaglia door vier doctoren van Bologna zijne rechten uiteenzetten; de Lombardische steden onderwierpen zich echter niet aan die uitspraak, vereenigden zich in 1167 tot een verbond, waarbij zij verklaarden hunne onderlinge geschillen aan scheidsrechters te zullen onderwerpen, en brachten den Keizer eene nederlaag toe, waarvan de vrede van Constanz in 1183 een gevolg was. Toen echter de buitenlandsche vijand niet meer bestond, ging ook het verbond te niet.

Een ander verbond werd weinig tijd later in Duitschland opgericht, het Hanze-verbond, dat weldra eene menigte handelssteden omvatte en bescherming van den toenemenden handel in Noord- en Oostzee ten doel had.

---

(1) PIERANTONI, t. a. p. b. 71 v.

(2) WHEATON, t. a. p. I. : 29.

In hoeverre deze onafhankelijke steden één geheel vormden en er eene vaste organisatie bestond, is niet bekend, dikwijls beslisten scheidsrechters hare geschillen en toen de steden zich in de 16e eeuw tot de «Reichsgerichte» begonnen te wenden, was de bloeitijd der Hanze voorbij en verdween zij langzamerhand geheel. (1)

Vervolgens zijn er nog eenige gevallen, waarin de Parlementen van Parijs, Grenoble en Dijon als scheidsrechters optraden; vooreerst in 1244 tusschen Keizer FREDERIK II en Paus INNOCENTIUS IV, toen deze bij Koning LODEWIJK IX van Frankrijk zijne toevlucht had genomen; de beide andere gevallen betroffen grensscheidingen.

Ook in ons vaderland was het scheidsgerecht niet onbekend, getuige het merkwaardige tractaat tusschen Hertog ALBRECHT VAN BEIEREN en Hertog WILLEM VAN GELDER en GULIK in 1395 gesloten, waarbij eenige Edelen werden aangewezen om bij voorkomende geschillen tusschen deze vorsten of hunne onderdanen als scheidsrechters op te treden. De tekst van dit tractaat is hierachter als bijlage opgenomen.

C. Nieuwe Geschiedenis.

De Kerkhervorming verbrak de eenheid van het groote rijk der Christenheid, de Paus werd door de Protestanten niet meer als hoofd der kerk erkend, en kon dus niet als opperste rechter der volken optreden; de band die de Europeesche staten vereenigde, werd losgemaakt; er dreigde eene scheiding te zullen ontstaan. Doch de handel die in de Middeneeuwen hoe langer

---

(1) Over deze beide verbonden, zie VON MOHL in het Tübinger Zeitschrift, Jg. 1870, b. 1.

hoe meer was toegenomen, deed de behoefte gevoelen aan een geregeld verkeer tusschen de nu eerst als geheel onafhankelijk erkende staten, en al was ook de godsdienstige band verbroken, het bewustzijn van het recht was genoeg doorgedrongen, om te doen inzien, dat er een statenstelsel moest komen op het recht gegrond. Eer het echter zoover kwam, was er eene hevige worsteling noodig tegen het Habsburgsche Huis, dat zich ten taak stelde het denkbeeld van eene katholieke wereldmonarchie te verwezenlijken; de oorlogen van Frankrijk, Engeland en onze Republiek tegen Spanje en de Dertigjarige oorlog in Duitschland waren er de uitingen van; het einde was de vrede van Westphalen in 1648, waarbij de theorie van het staatkundig evenwicht als basis van het Europeesche statenstelsel werd aangenomen.

Intusschen was de behoefte aan een recht als grondslag van het volkenverkeer reeds gevoeld door de mannen der wetenschap. Het Romeinsch en Canoniek recht waren niet voldoende, men zocht een vast beginsel, waarop alles steunde, en onze beroemde landgenoot HUGO DE GROOT vond dit in de menschelijke natuur. Uitgaande van het beginsel: de mensch is een gezellig wezen, toonde hij aan, dat de mensch eerst door vereeniging met andere menschen, door te leven in eene maatschappij, zijn levensdoel kan bereiken. Om die maatschappij nu te doen eerbiedigen en in stand te houden, is het bestaan van staten met hun dwingend gezag noodzakelijk, maar eerst door de onderlinge vereeniging dier staten tot ééne groote maatschappij worden de voorwaarden vervuld tot de volkomen ontwikkeling van den mensch.

Deze beginselen zette hij uiteen in zijn werk: «De

jure belli ac pacis» hij legde hierdoor den grond tot de beoefening der wetenschap van het volkenrecht.

DE GROOT stelde twee hoofdbeginselen vast: de zelfstandigheid van het recht en de souvereiniteit der staten, maar tevens gevoelde hij reeds, dat de zwakheid van het volkenrecht gelegen is in gebrek aan voldoende middelen om het te handhaven, dus in de rechtsvordering. Het laatste middel tot beslechting der geschillen is eigenrichting, m. a. w. oorlog; om dien te vermijden wijst hij drie middelen aan: onderhandeling (colloquium), compromis (compromissum) waarbij men het geschil onderwerpt aan de uitspraak van een scheidsrechter, en het lot (sors). Hij noemt onderscheidene voorbeelden uit de oude geschiedenis, waarin geschillen door scheidsrechterlijke uitspraak zijn beslist, wijst er op hoe veel meer dit de plicht is van christenstaten, en besluit dan: «et tum ob hanc, tum ob alias causas utile esset, imo quodammodo factu necessarium, conventus quosdam haberi Christianarum potestatum, ubi per eos, quorum res non interest, aliorum controversiae definiantur; imo et rationes ineantur cogendi partes, ut aequis legibus pacem accipiant.» (1) Maar dat hij dit meer als eene moreele plicht, dan als een rechtsregel beschouwde, inziende dat de handhaving daarvan onuitvoerbaar zou zijn, kan blijken uit eene plaats in zijn werk: «De jure praedae», waar hij zegt: «Ad arbitrum ut eatur honestum sane est, sed *voluntarium*, non *necessarium*.» (2)

Maar niet alleen een geleerde als DE GROOT ver-

---

(1) GROTIUS, De jure belli ac pacis L. II. c., 23, § 8: 4; over de wijze van beslissing door scheidsrechters, zie verder L. III, c., 20, § 46—49.

(2) GROTIUS, De jure praedae Cap. VIII : 97, uitgeg. door Dr. H. G. HAMAKER, Hagae Comitum 1868.

dedigde het beginsel, bij internationale geschillen niet het geweld maar het recht te laten beslissen, ook HENDRIK IV, de heldhaftige Koning van Frankrijk had met zijn vriend en minister, den Hertog VAN SULLY een plan van eeuwigen vrede ontworpen. «Le grand dessein du roy» zooals SULLY het noemt, kwam hierop neder: verdeeling van Europa in 15 zooveel mogelijk gelijke deelen: 6 erfelijke koninkrijken, 5 kiesrijken en 4 democratische staten, de menschen zouden naar hunne godsdiensten in drie staten verdeeld worden, nieuwe secten zouden niet worden toegelaten, Rusland en Turkije zouden geen deel van deze volkenmaatschappij uitmaken. Deze verdeeling zou desnoods met de wapenen worden tot stand gebracht, daarna zou de vrede worden gehandhaafd door zes kleinere en één hoogste rechtbank van 40 leden, die over alle internationale geschillen zouden uitspraak doen. Alle Vorsten zouden zweren die vonnissen te gehoorzamen, was een staat weerspannig, dan zou hij door de vereenigde krachten der anderen tot gehoorzaamheid gedwongen worden; de oorlog tegen de Turken zou gezamenlijk en op gemeenschappelijke kosten gevoerd worden. (1) Dit plan werd aan het oordeel van Koningin ELISABETH van Engeland onderworpen die het goedkeurde. JACOBUS I die haar in 1603 opvolgde keurde het eveneens goed, maar toen HENDRIK IV alles in gereedheid had om het uit te voeren, werd hij in 1610 door RAVAILLAC vermoord. Intusschen is het de vraag, of het niet

---

(1) *Mémoires de Henry le Grand* par Maximilien de Béthune, duc de Sully, Paris 1662; WHEATON t. a. p. I. : 317 v. GABINUS DE WAL. Disp. phil. jur. de conjunctione populorum ad pacem perpetuam. Gron. 1808, Cap II. MOTLEY, The life and death of John of Barneveld, the Hague 1874. Vol. I. b. 263. ANCILLON, Tableau des révolutions du système politique de l'Europe. Berlin 1803.

veeleer politieke dan menschlievende beweegredenen waren, die dit plan in het leven riepen. HENDRIK IV toch was beducht voor de groote macht van het Oostenrijksche Huis, en wilde het tot Spanje beperken; daartoe verbond hij zich met de Unie der Protestantsche Vorsten van Duitschland die in 1608 tot stand was gekomen; de Guliksche erfquaestie bood hem juist eene gelegenheid aan om zich in de Duitsche zaken te mengen, en zoo te beginnen zijn plan uit te voeren, om als dictator en protector der groote wereldrepubliek op te treden, maar de dood belette hem dit.

In de 17e eeuw ontwikkelde zich de wetenschap van het volkenrecht onder mannen als PUFFENDORF, LEIBNITZ, VAN BIJNKERSHOEK, WOLF en VATTEL, maar geen wonder, dat in eene eeuw waarin de eene oorlog den andere opvolgde, het denkbeeld van internationale arbitrage niet verder werd uitgewerkt; in de practijk werd het ook bijna niet toegepast. Alleen zegt VATTEL Les Droits des Gens Liv. II Ch. 18 § 329: «Les Suisses ont eu la précaution, dans toutes leurs alliances entre eux, et même dans celles qu'ils ont contractées avec les puissances voisines, de convenir d'avance de la manière en laquelle les différends devront être soumis à des arbitres, au cas qu'ils ne puissent s'ajuster à l'amiable.»

In 1693 gaf WILLIAM PENN een geschrift uit dat tot titel heeft: «An Essay on the present and future peace of Europe,» waarin hij de vestiging van een Congres van alle Vorsten van Europa aanbeveelt tot regeling van internationale geschillen, hij gaf zelf het voorbeeld in een tractaat tusschen het door hem gestichte Pennsylvanie en de Indianen. (1)

(1) H. T. J. MACNAMARA, Peace, permanent and universal, its practability, value and consistency with divine revelation. London 1841. Part. III, Ch. 6.

Bij den vrede van Utrecht in 1713 werd het plan van HENDRIK IV weer opgevat door den Abt C. J. CASTEL DE SAINT-PIERRE, die het in 1729 nader ontwikkelde in zijn werkje: «Abrégé du projet de paix perpétuelle.» Hij neemt tot uitgangspunt den toestand, door het tractaat van Utrecht in het leven geroepen, en zoekt dan, zonder de politieke kaart van Europa te veranderen, door vreedzame middelen het evenwicht tusschen de staten te bewaren; zijne artikelen luiden:

Art. 1. «Il y aura désormais, entre les Souverains qui auront signé les articles suivants une alliance perpétuelle.

Pour faciliter la formation de cette alliance, les alliés sont convenus de prendre pour point fondamental, la possession actuelle et l'exécution des derniers traités. Afin de rendre la grande alliance plus forte, en la rendant plus solide et plus puissante, les alliés sont convenus que tous les souverains chrétiens seront invités d'y entrer, par la signature de ce pacte fondamental.»

Art. 2. « Chaque allié contribuera, à proportion des revenus actuels et des charges de son état, à la sûreté et aux dépenses communes à la grande alliance. Cette contribution sera réglée par les plénipotentiaires des grands alliés, dans le lieu de leurs assemblées perpétuelles, à la pluralité des voix, pour la provision et aux trois quarts des voix pour la définitive.»

Art. 3. « Les grands alliés pour terminer entre eux leurs différends présents et à venir, ont renoncé et renoncent pour jamais, pour eux et leurs successeurs, à la voie des armes, et sont convenus de prendre dorénavant la voie de conciliation, par la médiation du reste des grands alliés, dans le lieu ordinaire de l'assemblée générale.»

Art. 4. « Si quelqu'un des grands alliés refuse d'exécuter les jugements et les réglements de la grande alliance, négocie des traités contraires, fait des préparatifs de guerre, la grande alliance agira contre lui offensivement jusqu'à ce qu'il ait exécuté les dits jugements ou réglements, ou donné sûreté de réparer le tort causé par des hostilités et de rembourser les frais de la guerre, suivant l'estimation qui en sera faite par les commissaires de l'alliance. »

Art. 5. « Les alliés sont convenus que les plénipotentiaires à la pluralité des voix, régleront dans leur assemblée perpétuelle, tous les articles qui seront jugés nécessaires pour procurer à la grande alliance plus de sûreté, de solidité et tous les autres avantages possibles; mais l'on ne pourra rien changer aux articles fondamentaux, que du consentement de tous les alliés.»

Dit plan beoogde dus niets minder dan Europa te maken tot een groot statenverbond, terwijl de vrede van Utrecht alleen strekte « ad formandam stabiliendamque pacem ac tranquilitatem Christiani orbis justo potentiae aequilibrio »; geen wonder dus, dat men ongezind was het plan van den abbé de Saint-Pierre aan te nemen. De Kardinaal FLEURY antwoordde hem: « Vous avez oublié un article essentiel, celui d'envoyer des missionnaires pour toucher les coeurs des princes et les persuader d'entrer dans vos vues; » de Kardinaal DUBOIS noemde zijne denkbeelden « les rêves d'un homme de bien » (1).

In 1761 gaf ROUSSEAU een werkje uit onder den titel: « Extrait du projet de paix perpétuelle de M.

(1) WHEATON, t. a. p. I. : 325 v. E. DE LAVELEYE, Des causes actuelles de guerre en Europe et de l'arbitrage. Bruxelles 1873, b. 176.

l'abbé de Saint-Pierre», waarin hij niet alleen het plan in aangenamen stijl teruggeeft, maar tevens het geheel omwerkt en er zijn eigene opvatting bijvoegt. Hij wijst op den treurigen toestand veroorzaakt door de tallooze oorlogen, en de hooge kosten die zij ten gevolge hebben; elke bijzondere maatschappij is in voortdurende vijandschap met alle anderen; het publiek recht in Europa heeft geen vast beginsel en buigt voor den wil van den sterkste, vandaar een toestand van algemeene onzekerheid en vrees. Het systeem van het staatkundig evenwicht is meer een werk der natuur dan van de wetenschap; daarom is het vestigen van eene wereldmonarchie onmogelijk. Maar om nu aan die voortdurende onzekerheid een einde te maken, moet er een Europeesch verbond tot stand komen, naar het voorbeeld van het Duitsche rijk, met eene wetgevende macht, en eene rechterlijke die de orde bewaart en met kracht van wapenen de wederspannigen bedwingt.

Aan zulk eene regeling staan volgens ROUSSEAU geen onoverkomelijke bezwaren in den weg; de vorsten en staatslieden moeten eenvoudig hunne eerzucht, de volken hunne domme vooroordeelen afleggen! (1).

In het laatst der 18de eeuw vatten twee philosofen het denkbeeld weder op; de eene was JEREMIAS BENTHAM, die in eenige manuscripten, gedateerd van

---

(1) Twee van de beroemdste schrijvers over volkenrecht van de 18de eeuw, J. J. MOSER en G. F. DE MARTENS, houden echter deze plannen van eeuwigen vrede voor onuitvoerbaar. Zij plaatsen zich beiden in hunne werken op een positief volkenrechtelijk en practisch standpunt. Zie WHEATON, t. a. p. I. : 388 en 391.

1786—1789 (1), eene schets van volkenrecht samenstelde. Hij wenscht dat het volkenrecht gecodificeerd worde in een wetboek, waarvan het utiliteitsbeginsel, het nut van alle volken, de grondslag moet zijn; hieruit leidt hij de rechten en verplichtingen der staten af. Het ontstaan van oorlogen moet zooveel mogelijk worden belet. De middelen daartoe zijn: 1°. codificatie van de reeds door het gebruik aangenomen wetten; 2°. nieuwe overeenkomsten en nieuwe internationale wetten voor de punten die nog niet geregeld zijn; 3°. verbetering en verduidelijking van den stijl der wetten en tractaten. Maar deze middelen houdt de schrijver zelf voor onvoldoende, daarom voegt hij er nog een plan van eeuwigen vrede bij, gebaseerd op twee beginselen: *a.* vermindering en vaststelling der strijdkrachten te land en ter zee van de staten van Europa; *b.* emancipatie der kolonien. Voor de beslissing van internationale geschillen wil hij een hof van arbitrage vestigen, dat de algemeene bevrediging zou gemakkelijk maken, zelfs al had het geen dwingende macht. Tot nu toe is een staat zijn eigen rechter, hij kan geen concessiën doen aan onrechtvaardige eischen, zonder daardoor nieuwe aanvallen uit te lokken; maar wanneer er eene rechtbank is, wordt de eer gered door eene rechterlijke uitspraak. Hiertoe kon men een algemeen congres organiseeren, bestaande uit twee afgevaardigden van elke mogendheid, en bekleed met de bevoegdheid: 1°. om vonnissen uit te spreken; 2°. om die in de staten waartusschen het geschil bestond, te doen bekend maken; 3°. om na een bepaalden tijd den wederspan-

(1) Uitgegeven door John Bowring, Works of Jeremy Bentham, London 1839, Part VIII : 537 v.

nigen staat in den Europeeschen ban te doen. Eindelijk, als laatste middel, zou men het contingent kunnen vaststellen, dat elke staat voor de executie der vonnissen zou moeten leveren; maar dit middel ware te vermijden, door aan het congres de bevoegdheid te geven, zijne vonnissen met de motieven zooveel mogelijk publiek te maken; een dergelijk beroep op de openbare meening zou z. i. voldoende zijn om de regeering van den veroordeelden staat tot gehoorzaamheid te brengen.

Het behoeft hier nauwelijks te worden herinnerd, hoe de bloedige oorlogen der fransche revolutie het bewijs leverden, dat deze ideale plannen nog allerminst voor toepassing vatbaar waren.

In 1795, kort na den vrede van Basel, gaf een ander beroemd philosoof, IMMANUEL KANT, zijn « Entwurf zum ewigen Frieden » uit (1). Hij stelt zes preliminaire artikelen vast, nl.:

1. « Es soll kein Friedensschluss für einen solchen gelten, der mit einen geheimen Vorbehalt des Stoffs zu einem künftigen Kriege gemacht worden ist »; dit ware slechts een wapenstilstand beneden de waardigheid eener regeering.

2. « Es soll kein für sich bestehender Staat (klein oder gross, das gilt hier gleich viel) von einem andern Staate durch Erbung, Tausch, Kauf oder Schenkung erworben werden können »; een staat is geen particu-

(1) IMMANUEL KANT's Sämmtliche Werke. Herausgegeben von K. Rosenkranz en F. W. Schubert, Leipz. 1838. Bd. VII. Erste Abtheiling, b. 229. ADOLF TRENDELENBURG in zijne » Lücken im Völkerrecht, Leipz. 1870, » geeft in b. 4—14 een duidelijk overzicht van het ontwerp van Kant, en WHEATON, t. a. p. II. : 385.

lier eigendom, maar eene maatschappij van menschen, die alleen over zich zelve kan beschikken.

3. « Stehende Heere sollen mit der Zeit ganz aufhören »; zij zijn altijd eene bedreiging voor den vrede.

4. « Es sollen keine Staatsschulden in Beziehung auf äussere Staatshändel gemacht werden »; zij zijn eene voortdurende aanleiding tot oorlogen.

5. « Kein Staat soll sich in die Verfassung und Regierung eines anderen Staates gewaltthätig einmischen »; want het recht van andere staten is door een slecht voorbeeld niet geschonden.

6. « Es soll sich kein Staat in einem Kriege mit einem andern solche Feindseligkeiten erlauben, welche das wechselseitige Zutrauen im künftigen Frieden unmöglich machen müssten, als da sind Anstellung der Meuchelmörder, Giftmischer, Brechung einer Capitulation, Anstiftung des Verraths in dem bekriegten Staat.»

Zich op deze beginselen grondende, komt KANT tot de vaststelling van drie definitieve artikelen:

1°. « Die bürgerliche Verfassung in jedem Staat soll republikanisch sein. » Hiermede bedoelt KANT het representatieve systeem; republikeinsch is volgens hem een algemeen begrip, waarin deze drie zaken voorkomen: *a.* vrijheid van de leden der maatschappij als menschen; *b.* afhankelijkheid van allen van ééne gemeenschappelijke wetgeving als onderdanen; *c.* eene staatsregeling, gemaakt volgens de wet der gelijkheid van alle staatsburgers. Dit begrip staat z. i. tegenover het begrip van de democratie, die door de vereeniging van wetgevende en uitvoerende macht altijd despotisch is. Deze

representatieve regeeringsvorm geeft uitzicht op eeuwigen vrede, daar tot het voeren van oorlogen de toestemming der burgers noodig is, die er zelf de rampen van ondervinden, terwijl het hoofd van den staat er zelfs niet het minste zijner genoegens aan behoeft op te offeren.

2°. «Das Völkerrecht soll auf einen Föderalism freier Staaten gegründet sein.» KANT vergelijkt de staten met menschen in den natuurstaat; als wilden zonder wet zijn zij ten opzichte van elkander in een niet-rechtelijken toestand, een toestand van oorlog, waarin het recht van den sterkste geldt. Bij gebrek aan eene dwingende macht hebben de voorschriften door de publicisten aanbevolen, nooit eene eigenlijk gezegde kracht van wet verkregen; het slagveld is de eenige rechtbank, maar de overwinning beslist niet altijd ten voordeele van de rechtvaardige zaak; daarom moeten de staten zich vereenigen tot een grooten volkenbond met een permanent statencongres, geen wereldrepubliek (civitas gentium), want het regeeren van zulk een staat zou onmogelijk zijn en weder oorlog doen ontstaan.

3°. «Das Weltbürgerrecht soll auf Bedingungen der allgemeinen Hospitalität eingeschränkt sein.» Dit omvat: *a.* dat ieder vreemdeling het recht heeft om bij aankomst op het grondgebied van een anderen staat niet vijandig behandeld te worden; *b.* het recht van bezoek dat allen toekomt, mits het geen veroveringsrecht worde, zooals geschied is bij de nederzettingen der Europeanen in Amerika, Oost-Indië, enz.

Hierop laat KANT twee bijvoegsels volgen: *a. de waarborg van den eeuwigen vrede;* deze ligt in de

natuur zelve, zij heeft gezorgd dat de menschen overal kunnen leven; door den oorlog heeft zij hen over de aarde verspreid om die te bevolken, en hierdoor heeft zij hen genoodzaakt in wettelijke verhouding tot elkander te treden. Nu willen de menschen wel orde en wet, maar ieder voor zich zelf zou zich daarvan los willen maken; hieruit juist ontstaat eene goede republikeinsche constitutie, die den schijn geeft alsof de menschen zeer moreel waren. Het volkenrecht nu stelt voorop de zelfstandigheid der staten, maar elke staat streeft naar de wereldmonarchie, die tot despotisme en anarchie zou vervallen; de natuur wil dit niet, daarom is er verschil in taal en godsdienst; dit is wel eene oorzaak van strijd, maar bij meerdere ontwikkeling ontstaat een evenwicht uit den wedijver der staten, daar het eigenbelang hen noodzaakt zich te vereenigen, de handelsgeest bevordert den vrede; zoo dus brengt de natuur zelve eeuwigen vrede aan; *b. geheim artikel:* « Die maximen der Philosophen über die Bedingungen der Möglichkeit des öffentlichen Friedens sollen von den zum Kriege gerüsteten Staaten zu rathen gezogen worden »; dit is een geheim artikel, omdat het beneden de waardigheid der regeering wordt gerekend om in de leer te gaan bij onderdanen.

Eindelijk voegt hij er nog twee aanhangsels bij: 1°. «über die Misshelligkeit zwischen der Moral und der Politik in Absicht auf den ewigen Frieden,» en 2°. « von der Einhelligkeit der Politik mit der Moral nach dem transcendentalen Begriffe des öffentlichen Rechts,» waarin hij komt tot dezen regel: «alle auf das Recht anderer Menschen bezogene Handlungen, deren Maxime sich nicht mit der Publicität verträgt, sind Unrecht.» Vandaar de algemeene tegenstand, wanneer

men niet openlijk voor zijn plan wil uitkomen; maar dit is alleen negatief waar, was het ook positief juist, dan zou de machtigste altijd het recht aan zijne zijde hebben. Voor het bestaan van het Volkenrecht is noodig dat er een rechtstoestand besta, dit heeft plaats wanneer er eene federatie van staten is, dàn alleen is overeenstemming van politiek met moraal denkbaar. Eindelijk stelt KANT deze positieve formule: «alle Maximen, die der Publicität bedürfen, um ihren Zweck nicht zu verfehlen, stimmen mit Recht und Politik vereinigt zusammen.» KANT komt tot deze conclusie: hoe meer men nadert tot de verwezenlijking van een toestand van openbaar recht, des te meer komt men ook langzamerhand tot den eeuwigen vrede.

FICHTE is het grootendeels eens met KANT, hij wil een Statenverbond met een hoogste rechtbank, en de gewapende macht van alle staten tot uitvoering der vonnissen (1). —

Intusschen was in Frankrijk de revolutie uitgebroken, de leus was: vrijheid, gelijkheid en broederschap! deze beginselen zouden over de geheele wereld verspreid worden, de oorlog zou gevoerd worden om de nieuwe ideën overal bekend te maken. Bij een Decreet van 19 Nov. 1792 verklaarde de Nationale Conventie, dat zij hulp zou verleenen aan alle volken die hunne vrijheid wilden terugkrijgen, en dat de generaals van de Republiek alle burgers zouden te hulp komen, die verdrukt waren om de zaak der vrijheid, maar tevens verklaarde zij in een decreet van 17 Dec. 1792, dat alle volken, die *deze* vrijheid niet aannamen en hunne Vorsten

(1) FICHTE, Grundlage des Naturrechts nach Principien der Wissenschaftslehre. 1796. Th. II. b. 261 v.

steunden, als vijanden zouden worden beschouwd, en dat de Fransche natie de wapenen niet zou nederleggen, dan na hunne onderwerping. 28 Oct. 1792 werd aan den Abbé GRÉGOIRE opgedragen eene «Déclaration du droit des gens» samen te stellen, maar hoewel hij in 1795 een ontwerp van 21 artikelen indiende, werd dit, waarschijnlijk om politieke redenen, nooit tot wet verheven. (1) Het idealisme van de revolutie was reeds onder het geweld verdwenen, wel was het oorlogsrecht in sommige opzichten een weinig verzacht, maar in de betrekkingen tot het buitenland waren, evenals in de binnenlandsche politiek, geweld en willekeur in de plaats getreden van alle fraaiklinkende verklaringen; om tractaten bekommerde men zich niet meer, en nooit zijn de inbreuken op het volkenrecht zoo talrijk geweest en zoo onbeschaamd, als in de oorlogen van de revolutie en van NAPOLEON I. Van volkenrecht en Europeesch evenwicht was geen sprake meer, door het Continentaal stelsel werd Engeland van het Europeesch verkeer uitgesloten, totdat eindelijk de verbonden mogendheden den grooten veroveraar overwonnen, en in de tractaten van 1814 en 1815 aan het volkenrecht weder een vasten grondslag gaven. (2)

Men had de rampen van den oorlog weder in al hare ontzetting ondervonden, eene algemeene uitputting en een verlangen naar rust en vrede waren er het gevolg van. Nu zou men maatregelen nemen om den oorlog voor goed uit de maatschappij te bannen,

(1) HEFFTER, t. a. p. § 8, noot 3. Eene beoordeeling van dit ontwerp is te vinden in G. F. DE MARTENS. Précis du droit des gens moderne de l'Europe, ed. Ch. Vergé. Paris 1858 in de Préface van de editie van 1796.

(2) Dr. CARL RICHTER, Staats- und Gesellschafts-Recht der französischen Revolution von 1789—1804 Berlin 1866. Bd II. b. 649 v.

en Europa te maken tot ééne groote christelijke Statenmaatschappij. Dit denkbeeld werd uitgevoerd door de oprichting van het Heilig Verbond, 26 Sept. 1815 gesloten tusschen den Keizer van Rusland, den Keizer van Oostenrijk en den Koning van Pruisen. Later traden de meeste Vorsten van Europa toe, behalve den Koning van Engeland, die wel den inhoud goedkeurde, maar door den vorm verhinderd werd er aan deel te nemen. Het plan was gemaakt door Keizer ALEXANDER van Rusland, hij wenschte eene godsdienstige basis aan te nemen voor het volkenverkeer, het Heilig Verbond zou nu de christelijke moraal toepassen op de regeering en de politiek, ([1]) het is gesloten: «Au nom de la très-sainte et indivisible Trinité,» en in den considerans verklaren de Souvereinen plechtig «que le présent acte n'a pour objet que de manifester à la face de l'Univers leur détermination inébranlable de ne prendre pour règle de leur conduite, soit dans l'administration de leurs états respectifs, soit dans leurs relations politiques avec tout autre gouvernement, que les préceptes de cette religion sainte, préceptes de justice, de charité et de paix, qui loin d'être uniquement applicables à la vie privée, doivent au contraire influer directement sur les résolutions des princes, et guider toutes leurs démarches, comme étant le seul moyen de consolider des institutions humaines et de remédier à leurs imperfections.»

Hierop volgen drie artikelen: in het eerste verklaren de Vorsten zich verbonden «par les liens d'une fraternité véritable et indissoluble» en beloven elkander onderlinge hulp; in art. 2 beschouwen zij zich en hunne volken

(1) J. L. KLÜBER, Droit des gens moderne de l'Europe. Paris 1831. § 146 note *a*, § 329.

als leden van éėne christelijke natie onder het bestuur der Voorzienigheid, in art. 3 worden de andere mogendheden uitgenoodigd tot dit verbond toe te treden.

Bij het tractaat van Aken van 15 Nov. 1818, toen Frankrijk weder als lid van de Europeesche volkenfamilie werd aangenomen, werden dezelfde beginselen van broederschap der volken uitgesproken en verklaard, dat die unie als eenig doel heeft het bewaren van den algemeenen vrede «fondé sur le respect religieux pour les engagements consignés dans les traités pour la totalité des droits qui en dérivent.» Op deze wijze meende men tot een staat van voortdurenden vrede te kunnen geraken, de vijf groote mogendheden zouden de orde en het recht handhaven, maar hoezeer ook gekant tegen de beginselen van de revolutie namen zij er juist dit van over, dat zij zich begonnen te mengen in de binnenlandsche aangelegenheden van andere staten. Op de congressen van Carlsbad, Troppau, Laybach en Verona werden de zaken van Europa behandeld, en evenals de revolutieoorlogen overal de beginselen der Fransche Republiek wilden verspreiden, zoo trachtte men door de interventiën in Italië en Spanje het monarchale beginsel te handhaven. Er ontstond een despotisme van de groote mogendheden, die een soort van internationale rechtbank vormden, waardoor aan de kleinere staten de wet werd gesteld, terwijl het eigenbelang spoedig de beginselen van christelijke liefde op den achtergrond schoof. (1)

Lang duurde deze samenwerking der groote Mogend-

---

(1) HEFFTER, t. a. p. § 6. DE WAL, Inleiding tot het Eur. V. R., b. 183. CHARLES CALVO, Le droit international théorique et pratique. 2e éd. Paris 1870. T. I. Introd. b. 64 v. TRAVERS TWISS, The law of nations considered as independent political communities London 1861. Part I) Peace § 214, 215,

heden dan ook niet, Engeland had zich reeds tegen de politiek van interventie verzet, de verschillende belangen kwamen in botsing, de revolutionnaire ideeën traden in verschillende landen weder te voorschijn, en sedert 1831 kan men aannemen dat de heerschappij der groote Mogendheden gebroken is.

Het verlangen naar vrede, dat na den val van NAPOLEON algemeen was geworden, had zich behalve in het Heilig Verbond nog op eene andere wijze geuit: in verschillende landen toch werden vereenigingen opgericht met het doel om te ijveren tegen den oorlog in navolging van dergelijke genootschappen die reeds in de midden-eeuwen bestonden. Zij hebben een philanthropisch en een economisch karakter, en vestigen zooveel mogelijk de aandacht op al de ellende die uit den oorlog voortkomt. Zij wijzen er tevens op, welke groote sommen er besteed worden voor het onderhoud van de levende en doode strijdkrachten, en hoe veel nuttiger dit geld zou kunnen besteed worden voor de stoffelijke en zedelijke belangen van het volk. Zij verklaren bij elke gelegenheid dat de beschaving en ontwikkeling der negentiende eeuw zulk een toestand van anarchie, als er nog tusschen de staten onderling bestaat, niet langer kunnen dulden. Reeds lang heeft men zich in dezen geest doen hooren, thans eischt men, als middelen om tot den lang gewenschten vrede te geraken: «algemeene ontwapening of vermindering der staande legers, en het vereffenen van internationale geschillen langs den weg van onderling overleg, door bemiddeling van bevriende staten of internationale rechtspraak.» (1)

(1) Zie het voorstel van den 's Gravenhaagschen Vredebond op de Algem. Verg. van den Algemeenen Nederl. Vredebond, 5 Juli 1871 te Amsterdam gehouden.

De eerste dezer vereenigingen werd opgericht in 1815 te New-York, weldra werd dit voorbeeld in Engeland gevolgd, 11 Juni 1816 vormde zich «the Society for the promotion of permanent and universal Peace» te Londen, die een eigen orgaan oprichtte «the Herald of Peace»; 8 Mei 1828 kwam er te New-York een algemeene «American Peace Society» tot stand, met «the Harbinger of Peace» tot orgaan. Op het vaste land vond dit navolging; in 1830 stichtte de Graaf DE SELLON eene «Société de la Paix» te Genève, 24 Maart 1841 werd er eene te Parijs opgericht, andere landen bleven niet achter en ten laatste kwamen ook in ons land de vrienden van den vrede bijeen. Onder den indruk van den Fransch-Duitschen oorlog werd den 8 September 1870 te 's Gravenhage een «Vredebond» opgericht, in verschillende andere steden verrezen dergelijke vereenigingen, die zich weldra aaneensloten tot een «Algemeen Nederlandsch Vredebond,» waarvan de eerste algemeene vergadering gehouden werd den 5 Juli 1871 te Amsterdam.

Reeds aanstonds begreep men, dat, om de openbare meening wakker te schudden en luide voor de afschaffing van den oorlog te doen spreken, het wenschelijk was congressen te houden; 22 Juni 1843 vergaderde te Londen het eerste Vredescongres, waarin besloten werd een adres te richten tot de gouvernementen der beschaafde Staten, om hen te verzoeken in hunne tractaten eene clausule op te nemen, waarbij zij zich zouden verbinden bij voorkomende geschillen de bemiddeling der bevriende Mogendheden in te roepen. In 1848 (20—22 Sept.) kwam er een «Congrès des amis de la paix universelle» te Brussel bijeen, men hield er de meest opgewonden redevoeringen voor den

vrede, verklaarde «le temps des conquérants est passé!» de volken regeeren tegenwoordig zich zelven en willen geen oorlog meer, maar innerlijk toch nog wantrouwende aan de waarheid van het schoone tafereel dat men ophing van den toestand der 19e eeuw, vond men het noodzakelijk in vier resolutiën te doen uitkomen hoe wenschelijk het zou zijn, wanneer men er toe kon geraken, den oorlog te vervangen door eene beslissing van scheidsrechters. (1) Dit congres werd gevolgd door drie andere algemeene congressen; in 1849 te Parijs, 1850 te Frankfort en 1851 te Londen.

In de laatste jaren zijn er weder eenige vredescongressen gehouden, die echter een ander karakter droegen; zij stelden zich het verspreiden der socialistische denkbeelden ten doel, en het ging er niet altijd even ordelijk en vredelievend toe.

Intusschen heeft deze vredebeweging nog eenige meer belangrijke gevolgen gehad; men begreep dat het niet voldoende was luide te verkondigen dat de oorlog vervangen moest worden door een stelsel van internationale arbitrage; men moest zich wenden tot de Gouvernementen wilde men eenig practisch resultaat verwachten.

In Juni 1849 reeds stelde Richard Cobden de volgende motie in het Engelsche Lagerhuis voor: «That an humble address be presented to her Majesty, praying that she will be graciously pleased to direct her principal Secretary for Foreign Affairs to enter into communication with foreign powers, inviting them to

(1) Dat op een vredescongres geen strijd, zelfs niet met woorden, wordt toegelaten, kan blijken uit de wijze, waarop men zich gedroeg tegenover een Spanjaard, Don Ramon de la Sagra, die nog niet overtuigd was van de mogelijkheid om den oorlog af te schaffen. Zie congrès des amis de la paix univ. réuni à Bruxelles en 1848, Bruxelles 1849.

concur in treaties binding the respective parties in the event of any future misunderstanding which cannot be arranged by amicable negociation to refer the matter in dispute to the decision of arbitrators.» Na bestrijding door Lord PALMERSTON, die, ofschoon de philanthropische denkbeelden van den voorsteller prijzende, verklaarde dat geen land blindelings zou toestemmen zijne belangen en rechten bij alle volgende gelegenheden te onderwerpen aan de beslissing van een derde, hetzij dit een publiek of een privaat persoon was, hetzij eene regeering of mannen van de wetenschap, werd de motie verworpen met 176 tegen 79 stemmen.

In hetzelfde jaar deed men in Frankrijk het voorstel, dat de Fransche Republiek een congres zou bijeenroepen om «de arbitrale rechtspraak in de plaats te stellen van het barbaarsch gebruik van den oorlog,» hieraan werd echter geen gevolg gegeven.

In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika was de quaestie in 1788 en in 1835 reeds voorgekomen in den staat Massachusetts, in 1851 en 1853 kwam de zaak ter sprake in den senaat der Vereenigde Staten, en op het voorstel van den heer UNDERWOOD, president van het comité voor buitenlandsche zaken, werd eene resolutie aangenomen waarbij de President werd uitgenoodigd, om bij elke voorkomende gelegenheid in de tractaten op te nemen een artikel, dat ten doel heeft om elk geschil, dat zich tusschen de contracteerende partijen zou voordoen, te onderwerpen aan de beslissing van onpartijdige scheidsrechters, met gemeenschappelijk overleg te kiezen.

Toen in 1856 de gevolmachtigden vergaderd waren om het tractaat van Parijs te sluiten, waarbij Turkije als Europeesche mogendheid op gelijken voet mèt de

anderen erkend werd, en verscheidene regelen omtrent den zeeoorlog werden vastgesteld, vervoegde zich eene deputatie van de Londensche «Peace Society» bij LORD CLARENDON met het verzoek om in het tractaat eene clausule betreffende internationale arbitrage op te nemen. LORD CLARENDON verklaarde gaarne hunne menschlievende pogingen te willen ondersteunen; vandaar dan ook art. 8 van het tractaat van Parijs van 30 Maart 1856 luidende als volgt: «s'il survenait, entre la Sublime Porte et l'une ou plusieurs des autres puissances signataires un dissentiment qui menaçât le maintien de leurs relations, la Sublime Porte et chacune de ces puissances, avant de recourir à l'emploi de la force, mettront les autres parties contractantes en mesure de prévenir cette extrémité par leur action médiatrice,» en de 23e protocol van dezen inhoud: «Messieurs les plénipotentiaires n'hésitent pas à exprimer, au nom de leurs gouvernements, le voeu que les Etats entre lesquels s'élèverait un dissentiment sérieux, avant d'en appeler aux armes, eussent recours, en tant que les circonstances l'admettraient, aux bons offices d'une puissance amie.» Deze zinsnede werd in het protocol eerst opgenomen, nadat door Graaf WALEWSKI, gevolmachtigde van de Fransche regeering, verklaard was, dat deze wensch «en répondant pleinement aux tendances de notre époque, n'entraverait d'aucune façon la liberté d'action des gouvernements.» (1)

Voordat wij nu verder nagaan, in hoever de vredemannen pogingen hebben aangewend om practische

(1) Dat men deze vrijheid van handelen niet licht zal opgeven, kan blijken uit het feit, dat toen in 1870 Engeland, met beroep op het tractaat van Parijs zijne bemiddeling aanbood, Frankrijk en Pruisen verklaarden dat in dit geval het artikel niet toepasselijk was.

resultaten te verkrijgen, moeten wij eenige jaren terug gaan.

Sedert het laatst van de vorige eeuw nl. heeft men de te lang in onbruik geraakte gewoonte weer opgevat om bij voorkomende geschillen, waarover men het niet eens kon worden en waarvan men toch van beide zijden eene vreedzame oplossing voor wenschelijk en mogelijk hield, de scheidsrechterlijke beslissing in te roepen van een buitenlandsch Souverein of eenig ander daartoe gekozen persoon of college. Van 1783 af, toen er eene scheidsrechterlijke commissie werd benoemd om te beslissen over een quaestie, gerezen tusschen Engeland eñ de Vereenigde Staten betreffende de grensscheiding van de rivier de Sainte Croix in Noord-Amerika, komen er een aantal voorbeelden voor van internationale arbitrage, in velen waarvan Amerika gemengd was. (1)

De wijze waarop deze zaken behandeld werden, zal hierna meer in bijzonderheden worden onderzocht, thans zij het voldoende te vermelden, dat een aantal geschillen, die de goede verstandhouding der staten dreigden te verbreken, door de loffelijke samenwerking der regeeringen tot eene vreedzame oplossing zijn gekomen. Het is dan ook niet te verwonderen, dat, toen na de talrijke oorlogen van de laatste vijf-en-twintig jaren een geschil tusschen Engeland en de Vereenigde Staten, betreffende de zoogenaamde «Alabama-

---

(1) Eene opgave hiervan is te vinden bij: CALVO, t. a. p. § 667, PIERANTONI, t. a. p. b. 78—83, DE LAVELEYE, t. a. p. b. 188 v. HENRY BELLAIRE, Etude historique sur les arbitrages dans les conflits internationaux, te vindeu in het 5e bulletin de la société des amis de la paix, Paris 1872, verbeterd door W. B. LAWRENCE. Note pour servir à l'histoire des arbitrages internationaux (Revue de Droit International et de législation comparée 1874, nº. I : 117) en A Historic survey of international arbitration (From the North American Review).

claims », dat reeds bij herhaling eene groote beweging in de beide landen had opgewekt, den 14den April 1872 door de uitspraak van het scheidsgerecht te Genève werd beslist, en de beide machtige staten zich aan dit vonnis hadden onderworpen, de voorstanders van den vrede weder met ijver hunne taak opvatten.

In de zitting van het Engelsche Lagerhuis van 8 Juli 1873 kwam de volgende motie van den heer HENRY RICHARD in behandeling: « That an humble address be presented to Her Majesty, praying that she will be graciously pleased to instruct her principal Secretary of State for Foreign Affairs to enter into communication with foreign Powers with a view to the further improvement of international law, and the establishment of a general and permanent system of international arbitration." De heer RICHARD begint zijne toelichting met te herinneren aan de motie van COBDEN, meent dat nu de tijd gunstiger is voor eene dergelijke motie, en vermeldt daarop de rampen en kosten van den oorlog. Deze is « an outrage on justice, a scandal to civilisation, and especially a reproach to that religion of peace and charity and brotherly love wich these nations profess to receive and reverence.» Dit is te wijten aan het gemis van een algemeene rechtbank voor internationale geschillen; nu wapenen alle staten zich zoo sterk mogelijk, en rechtvaardigen die handelwijze met een beroep op de spreuk: « si vis pacem para bellum», die volgens spr. ongerijmd is. Het volk roept om brood, men geeft het kogels, en toch zijn er vele voorbeelden, waarin geschillen door arbitrage zijn beslecht; spr. noemt er eenige, maar om die arbitrage tot vasten regel te maken, moeten de groote mogendheden stappen doen om een

regelmatige en permanente internationale rechtbank te vestigen naar het voorbeeld van het Hooggerechtshof in de Vereenigde Staten. Engeland moest zich hiertoe in betrekking stellen tot de andere mogendheden, ten einde eene internationale commissie te benoemen tot onderzoek en codificatie van de regelen van het volkenrecht, en voorts tot samenstelling van een internationaal hof van arbitrage

De Minister Gladstone deed in zijn antwoord uitkomen, dat deze motie eene wijdere strekking had dan de motie Cobden. Deze verandering nu was, volgens hem, geene verbetering. Van de regeering kon men redelijkerwijze alleen verwachten, dat zij bij elke gelegenheid hare beste pogingen zou aanwenden, om internationale geschillen tot eene vreedzame oplossing te brengen, gelijk zij ook steeds had getracht. Spr. kon het aannemen der motie niet aanraden, het zou de zaak zelve niet bevorderen; men moest liever op den tot dusver ingeslagen weg voortgaan, want de toestand van Europa was verre van vredelievend; daarom hoopte spr., dat de motie niet in stemming zou worden gebracht. De prealabele quaestie werd gesteld, maar verworpen met 98 tegen 88 stemmen, zoodat de motie Richard werd aangenomen.

17 Juli kwam het antwoord van de Koningin, waarin zij zeide: « I am sensible of the force of the philanthropic motives which have dictated your address. I have at all times sought to extend, by advice and example, as occasion might offer, the practice of closing controversies between nations by submission to the impartial judgment of friends, and to encourage the adoption of international rules intended for the benefit of all. I shall continue to pursue a similar

course, with due regard to time and opportunity, when it shall seem likely to be attended with effect (1).»

De heer HENRY RICHARD deed daarop eene reis door Europa om zijne denkbeelden algemeen te verspreiden en tot navolging van zijn voorbeeld op te wekken (2).

In de Italiaansche Kamer van Afgevaardigden werd den 24sten Nov. 1873 de volgende motie voorgesteld door den heer MANCINI: « La Camera esprime il voto: 1. che il governo del re nelle sue relazioni con lo straniero s'impegni a rendere l'arbitrato un modo accetto e frequente di resolvere secondo giustizia le controversie internazionali nelle materie che ne sono suscettibili; 2. che proponga d'introdurre nella stipulazione dei trattati, quando le circostanze lo permetteranno, la clausola di deferire ad arbitri le questioni, che potranno sorgere nella interpretazione ed esecuzione dei trattati, e 3. che voglia perseverare nella eccellente iniziativa assunta da parecchi anni di provocare convenzioni tra le nazioni civili per rendere uniformi ed obbligatorie nell' interesse de' diversi popoli le regole essentiali del diritto internazionale privato.» (3)

---

(1) International arbitration and the improvement of international law. The debate in the House of Commons on Tuesday July 8 th., 1873. London Peace Society; Bulletin de la Société des amis de la Paix, 2e série no. 4. Août 1873; The Herald of Peace August 1873.

(2) Zie the Herald of Peace Sept. 1873—March 1874, Bulletin de la Société des amis de la Paix, 2e série n0. 5. Juin 1874.

(3) „De kamer drukt den wensch uit: dat de regeering des Konings in hare betrekkingen met het buitenland zal trachten de arbitrage te doen worden het aangenomen en gebruikelijke middel om door het recht te doen beslissen alle internationale geschillen over onderwerpen, die voor scheidsrechterlijke uitspraak vatbaar zijn; dat zij zal trachten om, bij alle geschikte gelegenheden, bij het sluiten van tractaten te bedingen, dat de geschillen, die uit hunne uitlegging of uitvoering mochten ontstaan, aan de beslissing van scheidsrechters zullen worden opgedragen; en dat zij zal volharden bij het lofwaardige initiatief, reeds sedert verscheidene jaren genomen om tusschen Italie en de andere beschaafde natien het sluiten van overeenkomsten te

Nadat de heer VISCONTI VENOSTA, Minister van Buitenlandsche Zaken, en de heer ROSELLI, rapporteur der begrootingscommissie, de motie hadden ondersteund, werd zij in stemming gebracht en met algemeene stemmen aangenomen.

In de Tweede Kamer van de Zweedsche volksvertegenwoordiging, kwam 21 Maart 1874 een motie van den heer JONAS JONASSEN in behandeling, inhoudende, «dat men zich tot den Koning zou wenden met het nederig verzoek, dat Z. M. in den vorm en onder de omstandigheden die hij goed zou vinden, zijne beste pogingen zou in het werk stellen, om de vestiging van een hof van arbitrage te verkrijgen, hetzij permanent, hetzij voor elke bijzondere gelegenheid samengesteld, om de geschillen die tusschen de volken mochten ontstaan te beslissen.» Aan de discussie hierover werd door 22 leden deelgenomen; de Minister van Buitenlandsche Zaken verklaarde zich tegen de motie, daar zij onstaatkundig was, omdat nu juist de verdedigingsmiddelen in een slechten staat waren, en het aannemen er van een bewijs van eigen zwakheid zou wezen. De motie werd echter aangenomen met 71 tegen 64 stemmen. (1)

Op 17 Juni 1874 werd in het Huis van Afgevaardigden te Washington eene motie van den heer BOARDMAN SMITH aangenomen zonder hoofdelijke stemming, die geamendeerd door het «Committee on Foreign Affairs»

---

bevorderen, waarbij, in het belang der verschillende volken, de essentieele regelen van het internationale privaatrecht eenvormig worden vastgesteld en verbindend verklaard.» J. P. BREDIUS, Internationale arbitrage. Redevoering en voorstel in de Italiaansche kamer van afgevaardigden, enz. Dordrecht 1874. Aankondiging hiervan door Mr. J. A. JOLLES in Themis 1874 b. 99.

(1) The Herald of Peace May 1874; Nederl. Staats-Courant van 31 Maart 1874.

luidde als volgt: «Resolved, that the people of the United States being devoted to the policy of peace with all mankind, enjoying its blessings and hoping for its permanence and its universal adoption, hereby, through their representatives in congress, recommend such arbitration as a national substitute for war and they further recommend to the treatymaking power of the Government, to provide, if practicable, hereafter in treaties made between the United States and foreign Powers, that war shall not be declared by either of the contracting parties against the other, until efforts shall have been made to adjust all alleged causes of difference by impartial arbitration.»

Tevens werd door het congres aangenomen de volgende motie van den heer WOODFORD: «Resolved by the Senate and House of Representatives, that the President of the United States is hereby authorised and requested to negociate with all civilised Powers, who may be willing to enter into such negociation for the establishment of an international system, whereby matters in dispute between different Governments agreeing hereto may be adjusted by arbitration, and if possible, without recourse to war.» (1)

In ons land is de quaestie het eerst ter sprake gebracht in de zitting der Tweede Kamer van 19 Nov. 1873; de Nederlandsche vredebond toch had zich tot de Regeering gewend met verzoek, dat zij aan de Engelsche Regeering hare instemming met de zaak der arbitrage en de motie RICHARD zou uitdrukken, waarop de Minister van Buitenlandsche Zaken, baron GERICKE VAN HERWIJNEN had geantwoord: «Het bestuur van

(1) The Herald of Peace August 1874.

den Nederlandschen vredebond kan zich overtuigd houden, dat, zoo van de zijde van Groot-Brittannië eenig voorstel in dien zin tot 's Konings Regeering gericht mocht worden, hetzelve door den Minister met de meeste zorg in overweging zal worden genomen.» De heer VAN ECK verklaarde nu in de Kamer voor dit antwoord dankbaar maar niet voldaan te zijn, hij wenschte dat de Nederlandsche regeering aan de Engelsche te kennen zou geven, «dat de beslissing over de motie RICHARD hier te lande met groote vreugde was vernomen, en dat men van onze zijde bereid was om Engeland te steunen, opdat het, sympathie ondervindende van andere mogendheden, des te meer opgewekt zou worden, om gevolg te geven aan hetgeen daar tot een goed besluit had geleid.» De heer BREDIUS ondersteunde dit verzoek, maar de Minister verklaarde bij zijn antwoord te volharden. (1)

Daarop hebben de heeren VAN ECK en BREDIUS den 12 October 1874 het volgende voorstel bij de Tweede Kamer ingediend: «De Kamer drukt den wensch uit, dat de Regeering in hare betrekking tot het buitenland, zal trachten de arbitrage te doen worden het aangenomen en gebruikelijke middel om door het recht te doen beslissen alle internationale geschillen tusschen beschaafde volken over onderwerpen die voor scheidsrechterlijke uitspraak vatbaar zijn; en dat zij, zoo lang dât doel niet is bereikt, zal trachten bij alle geschikte gelegenheden bij het sluiten van tractaten te bedingen, dat de daarvoor vatbare geschillen, die tusschen Nederland en het land waarmede het tractaat wordt gesloten, mochten ontstaan, aan de beslissing van scheids-

(1) Bijblad der Staats-Courant. Zitting der Tweede Kamer van 19 Nov. 1873.

rechters zullen worden opgedragen.» Bij de discussie over de begrooting van Buitenlandsche Zaken kwam dit voorstel in behandeling (26 en 27 Nov. 1874). De heer VAN ECK lichtte het met warmte toe in eene uitvoerige redevoering, waarin de rede van den heer RICHARD grootendeels gevolgd was; de heeren MACKAY, VAN ZUYLEN en VAN ZINNICQ BERGMAN bestreden het voorstel, de heeren INSINGER, MESSCHERT VAN VOLLENHOVEN en CREMERS begroetten het met sympathie, ofschoon toch het practisch nut werd betwijfeld. De Minister van Buitenlandsche Zaken, Mr. VAN DER DOES DE WILLEBOIS zwaaide lof toe aan de goede bedoelingen der voorstellers, maar verklaarde tevens, dat met het oog op de gebeurtenissen van de laatste jaren, men van de Regeering niet kon verwachten, dat zij in dezen het initiatief zou nemen; de Minister refereerde zich aan de woorden van zijn voorganger, den heer GERICKE.

Hierop werd het voorstel aangenomen met 35 tegen 30 stemmen. (1)

Eindelijk is door de heeren COUVREUR en THONISSEN in de Belgische Kamer van Afgevaardigden in de zitting van 11 December 1874 een motie ingediend van dezen inhoud: «La Chambre exprime le voeu de voir étendre la pratique de l'arbitrage entre les peuples civilisés à tous les différends susceptibles d'un jugement arbitral. Elle invite le gouvernement à concourir, à l'occasion, à l'établissement des règles de la procédure à suivre pour la constitution et le fonctionnement des arbitres internationaux. Le gouvernement, chaque fois qu'il jugera pouvoir le faire sans inconvénient, s'effor-

(1) Bijblad. Zittingen van 26 en 27 Nov. 1874.

cera, en négociant des traités de faire admettre que les différends qui pouvaient surgir, quant à leur exécution, seront soumis à une décision d'arbitres.» Dit voorstel werd behandeld bij de discussie over de begrooting van Buitenlandsche Zaken, 19 en 20 Jan. 1875, het werd door de beide voorstellers toegelicht; de Minister van Buitenlandsche Zaken, de heer D'ASPREMONT-LYNDEN verklaarde zich vóór het voorstel, dat hij als een wensch beschouwde, waaraan de Regeering niet gebonden was; de heer SAINCTELETTE wees op de gevaren aan arbitrage verbonden. Hierop werd het voorstel aangenomen met 81 stemmen, terwijl twee leden zich buiten stemming hielden.

In den Belgischen Senaat werd in de zitting van 16 Februari door de begrootingscommissie voorgesteld zich met deze motie te vereenigen, hetgeen zonder discussie werd aangenomen. (1)

Voor de volledigheid van dit overzicht zij nog vermeld, dat er op 10 September 1873 te Gent is opgericht een «Institut de droit international», en dat op 10 October 1873, op uitnoodiging van het Amerikaansche «International Code Committee" te Brussel eene bijeenkomst is gehouden van juristen, politieke mannen, publicisten en philanthropen, waar men gesticht heeft de «Conférence internationale pour la réforme et la codification du droit des gens.» Over de werking en het nut dezer beide vereenigingen, zal later gelegenheid zijn het een en ander te vermelden.

(1) Zie Indépendance van 21 en 22 Jan. en 18 Febr. 1875.

HOOFDSTUK II.

Beoordeeling van verschillende plannen tot beperking van oorlogsgevaar in de laatste jaren voorgedragen.

Ofschoon uit het voorafgaande aan den eenen kant blijkt, dat van de oudste tijden af de menschen inzagen, hoe wreed en verschrikkelijk de oorlogen zijn, hoe wenschelijk het is daarvoor iets anders in de plaats te stellen, en zij daarom bij alle gelegenheden middelen hebben trachten aan te wijzen, om eene rechterlijke uitspraak de plaats van het zwaard te doen innemen, zoo moet het toch aan den anderen kant iedereen treffen, dat al die pogingen, al die met zooveel vuur verdedigde plannen tot afschaffing van den oorlog, hebben schipbreuk geleden op de onveranderlijke werkelijkheid. Wel zijn de zeden verzacht, is het verkeer toegenomen, is het recht van den overwinnaar over de personen en goederen der overwonnenen aanmerkelijk ingekort, zijn er zelfs geschillen die tot een oorlog dreigden aanleiding te geven vreedzaam beslecht, maar toch stak telkens het monster dat men bestreed, den bloeddorstigen kop weder omhoog, en vernietigde het werk van jaren met zooveel moed ondernomen, en de hoop die bij velen was ontstaan. De reden, waarom

het schoone doel niet is bereikt en wel nooit zal bereikt worden, ligt in de natuur der staten zelve. Het is hier de plaats het volkenrechtelijk begrip van den Staat te beschouwen, daarna te onderzoeken, welke middelen tot afschaffing of vermindering van den oorlog er vooral in den laatsten tijd zijn aanbevolen, en in hoever deze met de natuur van den staat overeen te brengen en dus uitvoerbaar zijn.

Staten zijn souvereine rechtspersonen, die hun reden van bestaan vinden in de zucht om de belangen te behartigen en de geoorloofde levensbedoelingen te bevorderen van eene binnen een bepaald grondgebied wonende bevolking, zij vormen eene maatschappij, waarin het volkenrecht als recht geldt. De inhoud van dit recht wordt bepaald door het belang, dat de in die maatschappij begrepen rechtspersonen hebben bij het vestigen en handhaven van onderlinge vredelievende betrekkingen; deze kunnen alleen steunen op de erkenning en eerbiediging van de vrijheid, welke elk dier rechtspersonen behoeft, om zijne taak tegenover zijne onderdanen te kunnen vervullen.

Te spreken van een algemeen volkerenbelang, vreemd aan het belang der bijzondere staten, dat het volkenrecht zou moeten handhaven, gaat niet aan; want wie is er, die dit belang zou moeten verdedigen, en waar zouden de middelen hiertoe te vinden zijn? Dit algemeen belang der volken toch toont zich niet in den vorm van een staat, bekleed met de noodige macht om den weêrstrevenden wil der enkele staten te dwingen.

Erkent men nu, dat de statenmaatschappij werkelijk eene vereeniging van souvereine rechtspersonen is, dan kan men hun het recht van den oorlog niet betwisten; men beschouwe het niet als een meer of

minder doelmatig middel om in elk voorkomend geval te beslissen, welke der strijdende partijen het recht aan hare zijde heeft, maar als een onmisbaar middel van zelfverdediging.

De individuen bezitten in den regel dit recht van zelfverdediging niet. De reden hiervan is, dat zij onderdanen zijn: dat wil zeggen, boven hen staat eene hoogere macht, die de geschillen tusschen de individuen ontstaande beslist. Wil men nu ook de staten het recht van zelfverdediging ontnemen, dan moet men hen in denzelfden toestand brengen als de individuen, met andere woorden, men moet eene hoogere macht boven hen stellen, die hunne geschillen beslist en de wederspannigen tot gehoorzaamheid dwingt. Doet men dit niet en onthoudt men hun toch het recht van zelfverdediging, dan ontneemt men hun daardoor alle reden van bestaan, en heft hunne rechtspersoonlijkheid op; want wat beteekent het aan een persoon rechten te geven en hem tevens de middelen te onthouden om die zelf of door anderen te doen verdedigen? De staten zijn dus òf rechteloos, òf onderworpen aan eene hoogere macht, waardoor zij hunne souvereiniteit verliezen, òf bevoegd zich zelven te verdedigen, zoo dikwijls zij meenen, dat daartoe aanleiding bestaat. Erkent men dus, dat de staten eene maatschappij van souvereine rechtspersonen vormen, dan kent men hun tevens het recht toe oorlog te voeren, want dit is een onmisbaar vereischte voor de gegeven qualificatie.

Dit is dan ook zoo waar, dat alle plannen om den oorlog af te schaffen altijd neêrkomen op eene opheffing van de souvereiniteit der staten.

Zij die deze souvereiniteit in meerdere of mindere mate willen eerbiedigen, moeten bekennen, dat zij

eigenlijk den oorlog niet afschaffen, en zij die werkelijk den oorlog afschaffen kunnen dit niet anders doen dan door de souvereiniteit der staten op te heffen.

Maar is het zulk een bezwaar, wanneer men die souvereiniteit enkel opheft dáár, waar het geldt de beslissing over een rechtsgeschil? Ja, want men vergete niet, dat de staten eigenlijk geen oorlog voeren om rechtsgeschillen te beslissen. Daar zij slechts bestaan om het belang hunner onderdanen te behartigen, strijden zij niet om eene abstracte rechtsquaestie uit te maken, maar alleen over hetgeen zij hunne levensbelangen achten. De rechtsquaestiën kunnen door scheidsrechters worden beslist, en dit geschiedt ook, maar oorlogsquaestiën niet, omdat deze de groote nationale belangen betreffen. Komt er dus boven de staten eene macht te staan, geroepen om de geschillen te beslissen, die tot oorlog zouden leiden, dan moet die macht geene zuivere rechtsquaestiën uitmaken, maar tegenover de bijzondere staten beslissen, wat het nationaal belang van elken staat vordert; met andere woorden de staten worden provinciën van een grooter geheel. Dit grooter geheel kan daarenboven niet louter in den vorm eener rechtbank optreden, het moet eene physieke macht zijn met eigen middelen, sterk genoeg, om den tegenstand der enkele staten te breken, want zonder dat zou het doel niet te bereiken zijn.

Zien wij nu, welke min of meer ver strekkende plannen er in den laatsten tijd geopperd zijn, om in Europa een nieuw statenstelsel tot stand te brengen.

In 1840 kwam er te Londen uit «An Essay on a congress of nations for the adjustment of international disputes without resort to arms» door WILLIAM LADD. De schrijver wenscht een volkerencongres en een inter-

nationaal gerechtshof op te richten, het congres zal bestaan uit gezanten van alle beschaafde volken, die zich willen vereenigen om de verschillende punten van volkenrecht vast te stellen; hierdoor zal het recht zoo duidelijk worden dat een hof van eminente juristen het gemakkelijk zal kunnen toepassen op alle voor hen gebrachte geschillen; het hof zal permanent zijn, het congres periodiek, evenals dat van de Vereeenigde Staten.

Om het congres te organiseeren, zal er volgens hem eene vergadering bijeenkomen, waarin elke staat ééne stem heeft, de meerderheid zal over de regelen ter organisatie van het congres beslissen, de minderheid kan, zoo zij wil, zich onttrekken. Het congres zal de beginselen van het volkenrecht echter alleen met eenstemmigheid kunnen vaststellen en deze beginselen moeten door de gouvernementen worden geratificeerd; zoo kan men langzamerhand tot een geheel internationaal wetboek geraken. Het congres zal zich niet mogen bemoeien met de binnenlandsche aangelegenheden der staten, zijne werkzaamheden zullen zich bepalen tot: 1°. de rechten der oorlogvoerenden vast te stellen, en zooveel mogelijk de rampen van den oorlog te verminderen; 2°. de rechten der neutralen nauwkeurig te omschrijven; 3°. overeen te komen betreffende maatregelen van algemeen nut in vredestijd; 4°. een internationaal hof te organiseeren. Het gerechtshof zal bestaan uit zooveel leden als het congres zal bepalen, b. v. twee voor iederen staat die er vertegenwoordigd is, door de regeering van dien staat aan te wijzen; het zal eene adviseerende macht hebben, het zal kennis nemen van alle zaken, die met toestemming van de twistende partijen zullen worden aanhangig

gemaakt, zelfs zal het ongevraagd zijne bemiddeling kunnen aanbieden; de beslissing zal geschieden volgens de reeds door het congres aangenomen regelen, de bestaande tractaten, de algemeen gebruikelijke beginselen van volkenrecht, en verder naar billijkheid. Wat de uitvoering der vonnissen betreft, vertrouwt de schrijver op de meer en meer toenemende macht der openbare meening ([1]). —

De laatste jaren zijn bijzonder vruchtbaar geweest aan voorstellen tot hervorming van den toestand der staten in hunne betrekkingen tot elkander; het denkbeeld was weder met vernieuwden aandrang aan de orde gekomen door het onverwachte en vreeselijke van den Fransch-Duitschen oorlog.

In 1871 stelde de heer J. Lorimer, hoogleeraar in het volkenrecht aan de universiteit te Edinburg, een nieuw plan voor ([2]). De schrijver geeft twee oorzaken op, waardoor tot dusver alle hervormingsplannen hebben schipbreuk geleden; vooreerst: dat men te zeer uit het oog verloor, dat alle regelingen, de staten betreffende, en vooral die der staatsgrenzen, uit den aard der zaak aan veranderingen onderhevig zijn; ten andere: dat men alle staten als volkomen gelijk beschouwde, vooral sedert de Fransche revolutie. Die politieke gelijkheid, zoowel in het staatsrecht als in het volkenrecht, is eene miskenning van den waren toestand; men moet onderscheiden tusschen absolute en relatieve gelijkheid; evenals in het privaatrecht

(1) Eene dergelijke regeling wordt voorgesteld door H. T. J. Macnamara, Peace permanent and universal; its practability, value and consistency with divine revelation. London 1841, als beantwoording van eene prijsvraag door de Londensche Peace Society uitgeschreven.

(2) Zie Revue de Droit International 1871, n°. I b. 1—12. Proposition d'un congrès international, basé sur le principe de facto.

bij faillissement, in het proces absolute gelijkheid heerscht, en bij de beslissing relatieve (elk schuldeischer een zeker pCt. van zijne vordering), zoo moet men ditzelfde beginsel ook in het staatsrecht, bijv. bij het kiesrecht, en in het volkenrecht erkennen. Bij zijn plan om een « congrès permanent des nations » of « parlement international » op te richten, stelt de schrijver den bestaanden feitelijken toestand op den voorgrond; hij noemt dit het « principe de facto. » Het bedoelde congres zal jaarlijks bijeen komen op eene geneutraliseerde plaats; elke staat zal door twee afgevaardigden worden vertegenwoordigd, van wie echter slechts één zal spreken en stemmen; het aantal der door dien afgevaardigde uit te brengen stemmen zal afhangen van het gewicht en den invloed van den staat, dien hij vertegenwoordigt. Dit gewicht zal worden berekend naar de bevolking, het bedrag der inkomsten na aftrek van de rente der nationale schuld en naar het bedrag van den in- en uitvoer; de « éléments moraux » in rekening te brengen is onmogelijk; alleen kan men de intellectueele ontwikkeling eenigszins nagaan naar het cijfer van hen die lezen en schrijven kunnen in verhouding tot de geheele bevolking. Elke internationale quaestie kan door de staten aan het congres worden voorgelegd; elke staat zal verplicht zijn, in verhouding tot het aantal stemmen dat hij uitbrengt, een contingent in manschappen of geld beschikbaar te stellen, om de besluiten van het congres desnoods gewapenderhand ten uitvoer te leggen. Begint een staat den oorlog zonder goedkeuring van het congres, dan zijn zijne vertegenwoordigers uitgesloten van de volgende zitting, en het gedrag van dien staat wordt tijdens hunne afwezigheid door het congres be-

oordeeld. Naast het congres zal een internationaal gerechtshof staan, waarheen de quaestien verzonden worden, die voor eene rechterlijke uitspraak vatbaar zijn, behoudens hooger beroep op het congres zelf.

In hetzelfde jaar deed EDUARD HANSON een ander voorstel (1): hij wil eene Europeesche confederatie, die eene internationale rechtbank tot orgaan zal hebben; het aantal vertegenwoordigers van elken staat wordt berekend naar het gewicht van dien staat op dezelfde wijze als professor LORIMER voorstelt. Alle internationale geschillen zullen aan deze rechtbank worden onderworpen; de staten zullen zich onder het stellen van hooge cautie plechtig verbinden aan de vonnissen van die rechtbank te gehoorzamen, en hunne militaire macht ter beschikking van de rechtbank stellen, om, zoo noodig, de vonnissen met de wapenen ten uitvoer te leggen. Engeland moet het goede voorbeeld geven om tot zulk eene organisatie toe te treden.

In ons land werd in 1871 een plan geopperd door den heer P. VAN BEMMELEN (2). Na eenige staatsrechtelijke middelen te hebben aangegeven, om het lichtvaardig voeren van oorlog te voorkomen, acht hij dit toch niet voldoende; er moet komen een vredeverbond en een permanent vrede-congres van de beschaafde mogendheden; een algemeen statenverbond acht de schrijver eene illusie en eene aanleiding tot algemeene oorlogen. Zien wij wat hij er ons voor in de plaats geeft: de beschaafde mogendheden zullen, « zonder iets van hare souvereiniteit prijs te geven, zich

(1) EDWARD HANSON, The prevention of war: a plan and a plea. London 1871.

(2) P. VAN BEMMELEN, Middelen tot voorkoming van oorlog. Utrecht 1871.

vereenigen om onder elkander het behoud des vredes te bevorderen, en daartoe in de eerste plaats oprichten een permanent vrede-congres, samengesteld uit hunne afgevaardigden...... De deelnemende mogendheden kunnen hare geschillen aan de arbitrale beslissing van het congres onderwerpen, doch zij verbinden zich bovendien om, alvorens elkander onderling te beoorlogen, het voorwerp van den krijg, de reden van den voorgenomen oorlog, aan het congres mede te deelen en zijne minnelijke bemiddeling in te roepen. Wie dit nalaat, wordt door den straks te vermelden ban getroffen, tot zoolang hij de vijandelijkheden stake en alsnog de bemiddeling van het congres inroepe.» Leidt de bemiddeling tot geen resultaat, dan zal, volgens dezen schrijver, de oorlog voortgang hebben, tenzij de verbonden staten, met uitzondering van de betrokken partijen, eenstemmig verklaren dat er geen voldoende grond voor oorlog bestaat; in dit laatste geval verbieden zij de partijen oorlog te voeren; dit heeft plaats wegens ongegronde en weinig gewichtige eischen, of wegens het zich verweren tegen gegronde eischen. Zoo dit verbod niet baat, wordt de wederspannige partij in den ban gedaan, d. i. alle verkeer wordt afgebroken; daartoe zal de vereenigde land- en zeemacht der bondgenooten het grondgebied van den gebannen staat te land en ter zee blokkeeren en alle marine- en handelsschepen, die men zonder bloedstorten kan bemachtigen, in beslag nemen. Wil de gebannen staat zich niet goedmoedig hierin schikken, dan volgt, mits met toestemming van drie vierden der bondgenooten, de militaire bezetting door alle verbonden mogendheden. «Met groote overmacht» rukken zij het land in, om allen tegenstand onmogelijk te maken; «zij beschieten geene vestingen,

maar bezetten de groote middenpunten van bevolking, zoo ze open, of cerneeren ze, zoo ze bevestigd zijn. Zij nemen al wat tot den krijg dienen kan, en allerwege zelfs in het voorbijgaan de staats-, provinciale- en gemeentekassen in beslag. Tot geheele wegneming van den zenuw des oorlogs, doen zij overal zware geldheffingen. Zij wagen geene bloedige ontmoetingen, ook niet om sneller hun doel te bereiken.» Het congres publiceert al zijne handelingen. De schrijver gelooft dat dit staten-vredeverbond een sterken invloed ten gunste van den vrede zal uitoefenen, en de bondgenooten zich gaarne aan de uitspraak van het vredecongres zullen onderwerpen, dat tevens een wetboek zal tot stand brengen (1).

Eindelijk leverde het jaar 1871 ons nog een plan, nl. dat van FREDERIC SEEBOHM (2). In eene uitvoerige beschouwing toont de schrijver aan, hoe het eene natuurwet is, dat, hoe meer de staten in bevolking toenemen, zij des te meer naderen tot een toestand van onderlinge afhankelijkheid op economisch gebied («interdependence»). Door dien toestand wordt het tegenwoordig stelsel van oorlogvoeren meer en meer nadeelig voor de neutralen, en tevens minder doeltreffend voor de oorlogvoerenden. Om hierin voldoende verbetering te brengen, moet men eene hervorming in het volkenrecht tot stand brengen; tot nu toe heerscht

(1) De schrijver noemt een paar staaltjes van dit wetboek der toekomst: men zal in de gevechten slechts handvuurwapenen mogen gebruiken; kanonnen alleen voor vestingen! de geweren zullen weinig schadelijk zijn! — Zou het ook soms wenschelijk zijn die geweren niet met scherp te laden?

(2) FREDERIC SEEBOHM, On international reform. London 1871. Het werkje is in het Fransch vertaald door D. D. FARJASSE, onder den titel: De la réforme du droit des gens. Paris 1873, met eene voorrede van den heer F. Passy, die het zeer prijst.

de lynchwet in de verhouding der staten tot elkander, daarvoor moet in de plaats komen eene positieve wet, waarbij men heeft te letten op: 1°. hare vaststelling, 2°. hare uitlegging, 3°. hare sanctie. Om eene positieve internationale wet vast te stellen is de toestemming der mogendheden noodig; vóór dien tijd bestaat er slechts eene internationale moraal; men moet het tractaat van Parijs van 1856 tot voorbeeld nemen. Arbitrage is niet voldoende, want zij beslist wel geschillen, maar voorkomt ze niet; zij is niet op alle quaestiën toepasselijk, met vele reserves heeft men art. 8 in het tractaat opgenomen; er moet dus eene bepaalde wet komen, die alleen verplichtend is voor de staten die er in toestemmen. Wat de interpretatie van de wet betreft, hiervoor moet er een internationaal juridisch mecanisme tot stand komen, onderworpen aan het gezag van de geheele statenmaatschappij; arbitrage biedt geene genoegzame waarborgen tegen partijdigheid en heeft geen algemeen gezag; men moet het Hooggerechtshof in de Vereenigde Staten tot voorbeeld nemen, de werkkring daarvan zal beperkt zijn tot de reeds vastgestelde wet. De sanctie eindelijk is niet anders mogelijk dan door physieke kracht, maar het zwaard moet uit de handen der partijen in die der wet overgaan, d. i. hier in de handen der vereenigde staten-maatschappij. Evenzeer nu als het schenden van het tractaat van 1856 een casus belli is voor al de mogendheden die het onderteekend hebben, zoo moet dan eene internationale strijdmacht de schennis van de internationale wet straffen. De gewichtige gevolgen van het bestaan van zulk eene vereenigde macht zullen zijn: 1°. dat de enkele staten zich langzamerhand zullen ontwapenen, 2°. dat het aantal ge-

vallen, waarin de staten weigeren te gehoorzamen aan rechterlijke beslissingen zal verminderen, en 3°. dat in de gevallen, waarin physieke kracht noodig zal zijn, deze met meer wijsheid en rechtvaardigheid zal worden gebruikt.

Drie van de nieuwste plannen van denzelfden aard zijn die van EMILE DE LAVELEYE, van LEOPOLDO FARNESE en van Dr. EDUARD LÖWENTHAL.

DE LAVELEYE gaf in 1873 een werk uit: «Des causes actuelles de guerre en Europe et de l'arbitrage.» (1) In het eerste gedeelte onderzocht de schrijver, welke de oorzaken van den oorlog in het algemeen geweest zijn, en welke daarvan nog bestaan; hij komt tot de conclusie dat, al zijn eenige van die oorzaken langzamerhand aan het verdwijnen, er toch weêr anderen in den laatsten tijd op den voorgrond zijn gekomen, b. v. het antagonisme der rassen, en de gevolgen van het nationaliteitsbeginsel.

Wanneer hij daarna in het tweede gedeelte den politieken toestand van elken staat in het bijzónder nagaat, dan komt hij, en men moet erkennen dat er veel waars in zijne beschouwing ligt, tot een besluit dat hij in zijne voorrede aldus uitdrukt: «tout fait craindre que vers la fin de ce siècle l'Europe deviendra un enfer.» Verrassend is het daarom zeker, in het begin van het derde gedeelte te lezen, dat de wereld langzamerhand gaat naar het ideaal van eene algemeene confederatie met eene algemeene wet, eene internationale rechtbank en een uitvoerend gezag. Voorloopig moet men echter trachten het aantal oorlogen

(1) Den korten inhoud van dit werk vindt men reeds in de Cobden Club Essays, second series 1871—1872, onder den titel: «On the causes of war, and the means of reducing their number.»

te verminderen. Hiertoe is vooreerst noodig, dat men de belangen der verschillende volken zooveel mogelijk dezelfde maakt door vrijen handel, eenheid van munt, enz. enz. Maar behalve deze middelen, die de strekking hebben de volken tot den vrede te neigen, wil DE LAVELEYE een, zooals hij meent, practisch middel: nl. het opstellen van een internationaal wetboek door eene conferentie van afgevaardigden der verschillende staten: juristen en diplomaten, en tevens de instelling van een permanent gerechtshof van arbitrage uit diplomaten en rechtsgeleerden der verschillende mogendheden bestaande, dat de geschillen over de toepassing van het internationale wetboek zal beslissen, zonder evenwel over eenige gewapende macht tot uitvoering van die vonnissen te beschikken. De schrijver vertrouwt, dat de openbare meening de regeeringen zal noodzaken die uitspraken te gehoorzamen, daarom richt hij zich tot dagbladschrijvers en geestelijken om door de drukpers en den kansel vredelievende denkbeelden te verspreiden, en zegt: «répandez des sentiments pacifiques et vous aurez la paix.»

Vervolgens het plan van LEOPOLDO FARNESE: (1) hij wil een wetboek doen opstellen door eene commissie van rechtsgeleerden en publicisten van alle natiën, dit ter overweging voorleggen aan een congres van vertegenwoordigers der verschillende staten, en het doen afkondigen in naam van allen. Om de toepassing dier wet te handhaven, wil hij een permanent of periodiek congres van vertegenwoordigers dier staten oprichten;

---

(1) L. FARNESE, Proposta di un Codice di diritto internazionale. Roma 1873, 1 : 176 v.

wil een staat zich niet onderwerpen, dan zal de internationale ban zijn straf zijn.

Ten laatste het plan van Dr. LÖWENTHAL: (1) ook hij wil codificatie van het volkenrecht door eene wetgevende vergadering, samengesteld uit gedelegeerden der nationale parlementen; dit gecodificeerde recht zal gesanctionneerd worden door een congres van de hoofden der verschillende staten en een scheidsgerecht bestaande uit de presidenten der hoogste gerechtshoven. —

Onderzoeken wij thans, in hoever deze plannen op goede gronden steunen en voor verwezelijking vatbaar zijn.

Zij stemmen allen hierin overeen, dat zij het loffelijk doel beoogen om een vasten rechtstoestand tusschen de staten te vestigen, maar daarbij nemen zij een verkeerden grondslag aan: zij willen nl. wat goed kan werken voor *personen* naar analogie uitbreiden en toepassen op *staten*, en hiermede miskent men hunne natuur. Hoe onmogelijk het toch is, die analogie consequent vol te houden, blijkt terstond: men kan wel de staten in hunne verhouding tot elkander vergelijken bij wilden die nog in den natuurstaat verkeeren en onder de lynchwet leven, zooals in het werkje van den heer SEEBOHM geschiedt; het is gemakkelijk te zeggen, dat deze natuurstaat niet meer past in onze beschaafde eeuw, en dat eene wettelijk geregelde organisatie daarvoor in de plaats moet komen, even als in het gewone recht; maar zwaarder valt het in

(1) Dr. EDUARD LÖWENTHAL. Grundzüge zur Reform und Codification des Völkerrechts, Berlin 1874.

deze vergelijking zich gelijk te blijven. Het recht toch, hoewel in den boezem van het volk ontstaan, heeft zijne dwingende kracht eerst ontvangen van den souverein; oudtijds was het opperhoofd tevens rechter over zijn volk, de rechtsmacht en de politieke macht waren in ééne hand. Eerst later heeft de vorst zijne rechtsmacht aan door hem aangestelde ambtenaren overgedragen, die in zijn naam recht spraken. Hoe kan men nu beweren, dat deze gang van zaken ook in het volkenrecht moet plaats hebben, terwijl men er het gewichtigste punt, nl. dat de onderdeelen eerst afstand doen van hunne souvereiniteit aan eene hoogste uitvoerende macht, uit weg wil laten? De moeielijkheid ligt dus zeer natuurlijk hierin: hoe aan het recht eene dwingende kracht te geven, zonder aan de staten hunne souvereiniteit te ontnemen? Dat deze moeielijkheid bij de hierboven vermelde plannen zwaar gewogen heeft, blijkt reeds aanstonds uit het groote verschil in die plannen zelven.

Het plan van William Ladd munt uit door zijne bescheidenheid.

Over de mogelijkheid van eene codificatie van het volkenrecht zal in het laatste hoofdstuk gesproken worden, hier trekken de bepalingen omtrent eene internationale rechtbank meer bijzonder onze aandacht; op dit punt is het plan van Ladd van zeer geringe beteekenis, de geschillen toch zouden alleen met toestemming der twistende partijen aan de rechtbank worden voorgelegd, partijen zouden het dus vooraf reeds hierover eens zijn, dat zij wegens de zaak in quaestie geen oorlog zouden beginnen, verder zou de uitspraak slechts de kracht van een advies hebben, tot welks opvolging de openbare meening zou dwingen. Maar

wie waarborgt ons, dat de openbare meening in den staat, die bij de rechtbank in het ongelijk is gesteld, niet veeleer de regeering zal aansporen het advies *niet* op te volgen? Men zou dus alleen dit verschil hebben met den tegenwoordigen toestand, dat voor die gevallen, welke men nu aan eene scheidsrechterlijke uitspraak onderwerpt, eene reeds vooraf aangestelde rechterlijke instelling zou bestaan. De vraag, of deze verandering eene verbetering zou zijn, zal in het laatste hoofdstuk hare beantwoording vinden.

Wat ten slotte de ongevraagde bemiddeling van deze rechtbank betreft, hiervoor verwijs ik naar art. 8 van het tractaat van 1856, in verband met het door Engeland in 1870 gedane aanbod om tusschen Frankrijk en Pruisen als bemiddelaar op te treden, en dan vraag ik: wat is waarschijnlijker, dat men de bemiddeling zal aannemen van eene mogendheid, die zich misschien met hare macht aan de zijde van ééne der beide partijen zal voegen, of van eene rechtbank, aan wier uitspraak men het geschil in quaestie had *kunnen*, maar niet heeft *willen* onderwerpen?

Van meer beteekenis is het plan van prof. LORIMER: uitgaande van twee zeer juiste beginselen, de voortdurende verandering in den toestand der staten en hunne onderlinge ongelijkheid, komt hij toch tot een m. i. verwerpelijk stelsel; immers door die vertegenwoordiging van elken staat naar zijne macht en de daaraan geëvenredigde contingenten in het federale leger wordt het recht van den sterkste niet alleen als feit erkend, maar zelfs in theorie gehuldigd; de grootste voorstanders van het « droit de la force » (1) zouden

(1) Een merkwaardig werk hierover is: P. J. PROUDHON, La guerre et la paix, recherches sur le principe et la constitution du droit des gens. Bruxelles 1861.

er mede tevreden zijn; het gevolg daarvan zou zijn afhankelijkheid of geheele vernietiging der kleine staten. Het Heilig Verbond en de daaruit gevolgde heerschappij der vijf groote mogendheden, de zoogenaamde Pentarchie, geven er slechts een flauw begrip van; en wanneer dan de kleine staten onder de groote verdeeld waren, zou de kleinste der groote mogendheden aan de beurt komen en zoo vervolgens; of zou misschien reeds lang vóór dien tijd het geheele gebouw in puin zijn gestort? Intusschen is het plan van prof. LORIMER niet geheel duidelijk; terwijl aan den eenen kant gezegd wordt, dat de beslissingen van het congres desnoods met de wapenen zullen worden ten uitvoer gelegd, zoo is er aan den anderen kant bepaald, dat zoo een staat zonder toestemming van het congres oorlog voert, hij de geduchte straf zal ondergaan van gedurende een jaar uitgesloten te zijn van de zittingen van het congres; dit zou dan eene groote mogendheid van een oorlog moeten terughouden! Wie zou er meer onder lijden, die mogendheid zelve die met het zwaard in de vuist een anderen staat heeft overwonnen, en zijne meerderheid feitelijk getoond, of het gezag van het congres, dat dus niet meer op de medewerking en den materiëelen steun van een der machtigste staten zal kunnen rekenen? (1)

Tegen het plan van HANSON zijn dezelfde bedenkingen aan te voeren als tegen dat van LORIMER.

Het meest gedetailleerde, fantastische, maar tevens het meest onmogelijke plan is dat van Mr. VAN BEM-

---

(1) Over de geheele quaestie en in het bijzonder over de plannen van Lorimer en van Bemmelen zie Prof. J. T. BUYS, Modern oorlogsrecht (Gids Augustus 1872, b. 177).

MELEN; hij miskent geheel de natuur van den staat. Hoe kan toch een staat tot hoofddoel van zijn bestaan stellen het bewaren van den vrede? De staat is gevormd om den mensch het bereiken van zijn levensdoel mogelijk te maken; op zichzelf is deze daartoe niet bij machte, de staat moet hem hierin bijstaan, en daarom in de eerste plaats de vrijheid en zelfstandigheid van het volk weten te beschermen, daarna kan hij zien in hoever hij door verbinding met andere staten het levensdoel van het eigen volk en dat van het menschdom kan bevorderen. Dit eigenbelang nu wil de heer VAN BEMMELEN opofferen aan het philanthropisch denkbeeld van een algemeenen vrede, m. a. w. de staten zullen zichzelven rechteloos maken, daar zij afzien van het eenige middel, waardoor zij ten slotte hun bestaan kunnen beveiligen en verdedigen. Dit, wat betreft het denkbeeld, dat de staten zich ooit, even als de personen, tot een vredebond zouden kunnen vereenigen.

Wat de bijzondere bepalingen aangaat, is het niet beter gesteld. Er zijn een aantal middelen aangewezen om, wanneer bemiddeling mislukt, toch den oorlog tusschen twee staten te beletten; maar er is de voorwaarde aan verbonden, dat alle andere mogendheden eenstemmig verklaren, dat er voor den oorlog geen voldoende grond bestaat. Hierdoor wordt de bepaling zelve geheel illusoir. Nooit of ten minste hoogst zelden is het voor de andere staten onverschillig of er een oorlog ontstaat; zij zullen, wederom lettende op hun eigen belang, hierover nooit eenstemmig zijn. Maar neemt men zelfs aan, dat dit een enkel maal plaats heeft, wat is er dan door gewonnen? De wederspannige staat wordt in den ban gedaan, eene bepaling, die

waarschijnlijk uit het plan van BENTHAM is nagevolgd. Die staat wordt daardoor afgesloten van het verkeer, zijn handel wordt vernietigd, hem wordt wellicht daardoor de vervulling zijner eerste levensbehoeften onmogelijk gemaakt, wat kan hij dus anders doen dan zijn bestaan verdedigen? De vriendschappelijke oorlog van Mr. VAN BEMMELEN, onder den naam van militaire bezetting, waarbij men in parade-tenue, misschien wel en famille, een uitstapje in een vreemd land zou gaan maken, zou, wanneer er nog eenige geestkracht en vaderlandsliefde in den boezem van den bezetten staat bestond, in den bloedigsten en hardnekkigsten oorlog veranderen, die nog ooit gevoerd is. Gold het een machtigen staat, dan zou de vereischte overmacht altijd zeer twijfelachtig zijn; in allen gevalle zou het eerst door strijd kunnen blijken, of het uit zooveel verschillende contingenten samengestelde leger de vereischte kracht bezat. Mr. VAN BEMMELEN erkent wel het gebrekkige van de door hem aangewezen middelen, maar meent toch dat het oprichten van zulk een vredebond goede gevolgen zal hebben. « Reeds het feit, » zegt hij, « dat men lid is van een verbond tot onderlingen vrede, moet eene neiging tot vrede kweeken. Men wil ongaarne de spelbreker zijn onder de verbondenen. » Zeer juist laat hierop Prof. BUIJS in het hierboven aangehaalde Gidsartikel volgen: «Spelbreker! Het woord is goed gekozen, want men zou werkelijk gaan meenen, dat het ernstige leven van staten en volken sleehts een louter spel bedoelde, dat zich gewillig plooide naar de voorschriften van een reglement, hier of daar uit tijdverdrijf bijeengebracht. Ik sta inderdaad verbaasd over het forsche geloof, dat in de hier afgeschreven verklaring ligt opgesloten, en vraag

mij zelf af, met welke periode van de geschiedenis men dan toch is te rade gegaan bij het ontwerpen van een soortgelijk plan? »

Het door eenige schrijvers zoo geroemde werkje van SEEBOHM beantwoordt niet beter aan de eischen der werkelijkheid; de economische gronden, waaruit de schrijver de onderlinge afhankelijkheid der staten en de groote nadeelen van den oorlog afleidt, wil ik hier niet betwisten. Evenzeer ben ik bereid, de wenschelijkheid te erkennen van eene positieve rechtsverhouding tusschen de staten boven den toestand waarin elk zijn eigen rechter is; maar de mogelijkheid daarvan moet eerst bewezen zijn, en dit bewijs is nog niet geleverd. De wetenschap moet onderzoeken wat werkelijk bestaat, en het bestaande toepassen om iets goeds tot stand te brengen; theorie en practijk moeten samen gaan en elkander voorthelpen; bloote theorien worden weleens door de massa toegejuicht, maar zijn onvruchtbaar of doen dwaalbegrippen ontstaan. Zoo is het ook met SEEBOHM's theorie, die, met verwerping van de arbitrage, iets dat reëel en dus mogelijk is, een nieuwen toestand wil scheppen door eene vaste rechtbank als hoogste gezag boven de onafhankelijke staten te stellen. Maar in hoever de vonnissen dier rechtbank kunnen worden ten uitvoer gelegd, hangt toch weder af van den vrijen wil van diezelfde staten, daar het hunne legers zijn, die aan deze uitspraken kracht moeten geven. Het is ook hier: « qui trop embrasse, mal étreint ». De theorie is onmogelijk in practijk te brengen, zonder de staten hunne souvereiniteit te ontnemen en onder de heerschappij van de machtigste mogendheid als hoogsten rechter te brengen. Men kan niet anders dan verbaasd zijn over

de gevolgtrekking die de schrijver uit zijn plan maakt, nl. dat daàrdoor de staten zich langzamerhand zouden ontwapenen; gaarne wenschte ik dan dit raadsel opgelost te zien: uit welk bovenaardsch gewest zou men de krijgsmacht ontbieden, die de vonnissen der internationale rechtbank moet ten uitvoer leggen?

Het denkbeeld van DE LAVELEYE heeft voorzeker eene veel minder wijde strekking, het door hem aanbevolen hof van arbitrage toch zal alleen uitspraak doen over geschillen gerezen betreffende de toepassing van het te maken internationale wetboek, de openbare meening alleen zal die uitspraken bekrachtigen. Ziet men nu uit de beide eerste gedeelten van zijn werk, dat de oorzaken van oorlog gelegen zijn in het antagonisme der rassen, strijd om de suprematie, enz. zoo komt men tot het besluit, dat die oorzaken zullen blijven bestaan en oorlogen met zich zullen brengen, daar het toch onmogelijk is stellige wetsbepalingen omtrent deze verschijnselen te maken. Het geheele plan komt dus hierop neder, dat de schrijver een vast gerechtshof wenscht in te stellen om de geschillen te beoordeelen, die nu door onderhandeling of arbitrage pro re nata worden afgedaan, dit onderwerp vindt zijne plaats in mijn volgend hoofdstuk. Lettende op den omvang van het boek en de hooge verwachtingen die de schrijver in zulk een schoonen stijl uit, zou men geneigd zijn uit te roepen: «parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.»

Over de voorstellen van FARNESE en LÖWENTHAL behoeft na al het gezegde niet meer in het bijzonder te worden gesproken.

Men ziet dus, dat al deze plannen zich tot twee rubrieken laten terugbrengen: die, waarbij de vonnissen

van de internationale rechtbank zoo noodig door de wapenen worden ten uitvoer gelegd, en die, waarbij dit niet is toegelaten. De laatsten laten feitelijk den toestand geheel zooals die is, de staten zullen zich aan de uitspraken der rechtbank onderwerpen, zoo geen hoogere belangen hierdoor worden benadeeld, in dit laatste geval toch zou het geene regeering vrij staan in die uitspraken te berusten; zij moet zelve weten te beslissen, wat het belang des lands eischt, dan zal de openbare meening haar ook ten laatste gelijk geven. Een enkel woord nog over die zoogenaamde sanctie door de openbare meening: de meeste vredemannen zijn gewoon de regeering voor te stellen als bestaande uit mannen die alle booze hartstochten in zich vereenigen en niets liever wenschen dan, met allerlei persoonlijke bedoelingen, oorlogen uit te lokken, (1) hiertegenover stellen zij dan eene openbare meening die den vrede wil. Dat men die geneigheid der volken tot den vrede overschat, zooals nog onlangs door een Engelsch schrijver (2) te recht is opgemerkt, en dat men door de bovengenoemde tegenstelling eene groote onbillijkheid begaat, kan o. a. uit een paar feiten blijken, die zich nog niet lang geleden hebben voorgedaan: in 1861 werden de heeren MASON en SLIDELL, gevolmachtigden

(1) De heer F. DOMELA NIEUWENHUIS in „De wereld op haar malst," een stukje in „Onze Tijd," geschreven om het hierboven aangehaalde Gidsartikel van Prof. BUYS te bestrijden, gaat zelfs zoo ver, dat hij de gezanten wil afschaffen, daar zij slechts verwikkelingen doen ontstaan!

(2) Prof. SHELDON AMOS, The science of law. London 1874. Chapter XII. International law, b. 347 zegt: „The weak side of these methods (for the diminution of war) is that they, as generally explained, seem to ignore the most prevalent causes of war, and to overrate the actual disposition of the European States in favour of peace." Zie ook HENRI BROCHER, Les principes naturels du droit de la guerre. (Revue de Dr. Int. 1872, n°. II b. 381 v.)

der Zuidelijke Staten van Noord-Amerika aan boord van de Engelsche pakketboot de «Trent» door een schip der Noordelijken gearresteerd; de Engelsche regeering eischte overeenkomstig alle regelen van volkenrecht hunne onmiddelijke invrijheidstelling, de Noord-Amerikaansche dagbladpers, die men toch wel voor het orgaan der openbare meening zal mogen houden, vooral in een land als de Vereenigde Staten, verzette zich ten sterkste tegen den eisch van Engeland, en spoorde tot oorlog aan; maar dank zij het bedaarde overleg der regeering werd aan den rechtmatigen eisch van Engeland voldaan en een oorlog voorkomen; de regeering verloor hierdoor echter hare populariteit. (1)

Een ander even sprekend bewijs tegen de bewering, dat de openbare meening altijd meer dan de regeering tot vrede geneigd zou zijn, vindt men in de geschiedenis van de Alabama quaestie: toen het hof van arbitrage te Genève was geconstitueerd, diende de Amerikaansche regeering in het begin van 1872 eene memorie («case») in, waarbij zij Groot-Brittannie aansprakelijk stelde niet alleen voor de schade door de kruisers onmiddelijk toegebracht en de kosten door het vervolgen dier schepen veroorzaakt, maar ook voor den achteruitgang der Amerikaansche handelsscheepvaart en verlenging van den burgeroorlog, de zoogenaamde «indirect claims.» Deze overdreven eisch gaf aanleiding tot een heftigen woordenstrijd van beide regeeringen: de Engelsche regeering durfde niet meer toegeven wegens de oorlogzuchtige houding door Parlement en drukpers aange-

---

(1) Verwonderlijk genoeg is dit feit te vinden bij een groot bewonderaar der openbare meening, den heer de Laveleye, in zijn meermalen vermeld werk, b. 194.

nomen, in Amerika verbood de openbare meening, den eens gedanen eisch terug te nemen; het conflict dreigde niettegenstaande het tractaat van Washington in openlijken strijd te ontaarden, en alleen aan het verstand, de tact en de gematigdheid der scheidsrechters te Genève (1) is het te danken, dat dit niet plaats had. Terecht zegt de heer VAN KARNEBEEK (2): «De gevaren die eene roekelooze ingrijping van Parlementen en dagbladen in diplomatieke zaken met zich slepen, werden hier verwezenlijkt. De uitingen der publieke opinie, die helaas! geene verantwoordelijkheid kent en dus zoo licht de mate overschrijdt, binnen welke teedere internationale quaestiën alleen hare oplossing kunnen vinden, maakten de zaak tot een vraag van «amour propre» tusschen de beide volken, en de gansche arbitrage was op het punt van afgebroken te worden.» Alzoo was in dit geval, zelfs nadat reeds door een uitdrukkelijk tractaat de vredelievende oplossing der quaestiën in beginsel door beide partijen was aangenomen, de openbare meening nog bijna de oorzaak, dat de regeeringen zich niet aan die overeenkomst zouden kunnen houden.

Nu wil ik gaarne toegeven, dat er ook voorbeelden van het tegenovergestelde zijn aan te halen, maar dit doet niets ter zake; men houdt het voor mogelijk, dat eene internationale rechtbank op geen physieke macht, maar alleen op de openbare meening steunende, de geschillen der staten vreedzaam oplost, en dat die uitspraken zullen worden gehoorzaamd; daartegenover

(1) Zie de verklaring der scheidsrechters over de indirect claims: Archives de droit international et de législation comparée. 1874, n°. II, b. 98.

(2) Jhr. Mr. A P. C. VAN KARNEBEEK, Het tractaat van Washington en het scheidsgerecht van Genève. (Gids Maart 1873, b. 401.)

zou men de vraag kunnen stellen: als de openbare meening dit resultaat kan uitwerken, waarom vermag zij dan niet den vrede te bewaren, wanneer er geen gerechtshof bestaat? Ik meen te mogen volhouden, dat men van die sanctie der vonnissen door de openbare meening volstrekt niet zeker is; zij kent geene verantwoordelijkheid, zij brengt de quaestie op onzuiver terrein, en bij verschil van opvatting in de pers zal men te vergeefs vragen: wat is nu de openbare meening? Nadat in 1866 de dagbladpers in Pruisen zich sterk tegen den oorlog had verklaard, had zij na het behaalde succes geen woorden genoeg om de politiek van BISMARCK te prijzen. Moet nu die onzekere, van allerlei invloeden afhankelijke openbare meening eene dwingende kracht geven aan de uitspraken van eene rechtbank der volken? Kan men aannemen, dat hierdoor de wereldvrede is gewaarborgd? Of is niet veeleer de de regeering van elken staat die de toedracht der zaak kent, de bevoegde beoordeelaarster, in hoever recht en staatsbelang toelaten, een geschil aan het oordeel van anderen te onderwerpen en de door deze uitgesproken beslissing na te komen?

Brengt dus de invoering eener algemeene rechtbank zonder gewapende sanctie over het algemeen geene verandering in den stand der zaken, (1) zoo is integendeel een stelsel, waarbij het internationale gerechtshof over de gezamenlijke legers der mogendheden te beschikken heeft van veel meer beteekenis, maar

(1) VON MOLTKE verklaarde op 16 Febr. 1874 in den Duitschen Rijksdag, dat »wanneer er eene internationale rechtbank was, zij altijd de kracht zou missen tot het uitvoeren harer vonnissen; dit toch zou ondergeschikt blijven aan de beslissing van het slagveld.»

daarom ook juist veel gevaarlijker. De gevolgen zouden zijn: een algemeen recht van interventie, algemeene oorlogen in plaats van bijzondere, onder den schoonen naam van executie van vonnissen, een tot stelsel verheven recht van den sterkste. Men zou geraken tot eene confederatie van staten die in natuur en karakter hemelsbreed verschillen; in den aanvang zou de souvereiniteit dier staten in schijn nog bewaard blijven, maar weldra zouden zij niets anders worden dan de provinciën van een wereldrijk, dat, zoo het ooit gevestigd kon worden, alleen door de ijzeren hand van een machtig heerscher ware in bedwang te houden.

Tegen de juistheid dezer gevolgtrekking zullen intusschen sommigen opkomen: velen wenschen juist dat er eene republiek der Vereenigde Staten van Europa worde opgericht; ook uit de plannen van HENDRIK IV, SAINT-PIERRE, ROUSSEAU en KANT, in het eerste hoofdstuk vermeld, blijkt genoegzaam dat zij het eenig heil voor Europa meenden gevonden te hebben in een algemeen statenverbond. Van ditzelfde denkbeeld ging onze landgenoot GABINUS DE WAL uit in zijne vroeger aangehaalde dissertatie (b. 166 v.) in 1808 geschreven, later kwam hij echter van dit denkbeeld terug. ([1])

KLÜBER (§ 329) wil ook eene «confédération générale» met een «tribunal des nations bien organisé, qui prendrait du compromis de toutes, la puissance d'armer contre les injustices d'un état les forces de tous les autres.» Hij voegt daarbij, dat hierdoor de

(1) G DE WAL, Inleiding tot de wetenschap van het Europ. Volkenregt. Gron. 1875. b. 111.

inwendige rust der confederatie zou verzekerd worden; het Heilig Verbond haalt hij aan als een voorbeeld ter navolging. Dit stelsel is intusschen moeielijk te rijmen met § 45, waarin hij zegt: « en qualité de personne morale et libre chaque état n'a d'autre but que soi-même, et ne doit jamais servir de moyen aux vues des autres états. »

Het is mij echter onmogelijk, de groote verwachtingen, welke deze schrijvers van de oprichting van een algemeen statenverbond koesteren, te deelen. Bij de samenstelling dezer plannen zijn m. i. de lessen der geschiedenis geheel uit het oog verloren, en toch is geene andere dan eene historische behandeling van dit onderwerp mogelijk. Het komt mij daarom niet onbelangrijk voor, te onderzoeken welke de natuur is van een statenverbond, en welk het lot van dergelijke verbonden in de geschiedenis is geweest?

Een statenverbond is eene vereeniging van Souvereine staten, tot hoofddoel hebbende de gemeenschappelijke verdediging der deelen, die op zichzelf te zwak zijn om hunne zelfstandigheid te bewaren. De bond strekt om de onafhankelijkheid van elk deel mogelijk te maken; tusschen de leden onderling bestaat slechts eene volkenrechtelijke verhouding die door een verdrag is tot stand gebracht. Alleen tegenover het buitenland treedt de bond als eenheid op; in vergaderingen van gevolmachtigde vertegenwoordigers der verschillende staten worden de bondszaken behandeld. In hoever elke staat zich nog afzonderlijk bij het buitenland kan doen vertegenwoordigen, hangt van de bondsacte af. Het leger bestaat uit contingenten van de verschillende staten. De geschillen tusschen de leden

moeten door de eene of andere rechterlijke inrichting vreedzaam beslecht worden (1).

Het is intusschen zeer moeielijk, eene goede regeling van de rechten en verplichtingen der bondsleden tot stand te brengen. Men heeft steeds met twee groote bezwaren te kampen:

1°. de tegenstrijdigheid, die er bestaat tusschen de eenheid van den bond en de souvereiniteit der leden; aan den eenen kant, door het gevoel van ongenoegzame macht tot verdediging en de behoefte aan algemeene, nuttige inrichtingen gedrongen, begrijpt men, dat eene sterke federatieve macht noodig is, en dat men dus eenige rechten moet afstaan en materiëele bijdragen leveren; aan den anderen kant wil elk zoo weinig mogelijk van zijne zelfstandigheid laten varen. Men vindt dien strijd terug in de geschillen tusschen de unitarissen en federalisten van onze Bataafsche Republiek, in de onlusten in Zwitserland van 1844—1848, en in den oorlog tusschen de Noordelijke en Zuidelijke Staten van Noord-Amerika.

2°. het verschil in grootte en macht der bondsleden. Wordt elke staat naar evenredigheid van zijne macht vertegenwoordigd, zoo hebben de kleine staten niets in te brengen; heeft elke staat gelijk stemrecht, zoo zal het besluit der meerderheid hoogst moeielijk zijn uit te voeren, wanneer het genomen is tegen den zin van een grooten staat. Men heeft dus te kiezen tusschen een wanhopigen executie-oorlog te voeren of voor overmacht te bukken. Deze moeijelijkheid bestond in onze Republiek der Vereenigde Nederlanden,

(1) Von Mohl, Encyclopädie § 8, 70. Heffter, t. a. p. § 21, 93. Bluntschli, Das moderne Völkerrecht als Rechtsbuch dargestellt, 2e Aufl. Nördlingen 1872, § 70 v. Klüber, t. a. p. § 28.

waar Holland zijne meerderheid wilde doen gelden, en in nog veel hoogere mate in den Duitschen Bond, waar steeds Oostenrijk en Pruisen om de hegemonie streden.

Deze beide gevaren treden op den voorgrond bij het vaststellen van maatregelen ter beslissing van geschillen tusschen bondsleden. Het is noodzakelijk, dat hieromtrent de eene of andere regeling gemaakt worde, vermits oorlog tusschen de leden spoedig den bond zou doen uiteenspatten ([1]). Men heeft vierderlei keus: 1°. dat de strijdende partijen zelven scheidsrechters aanwijzen; 2°. dat een bepaald bondslid daartoe is benoemd; 3°. dat de volle bondsvergadering beslist; 4°. dat er eene formeele rechtbank is, hetzij blijvend, hetzij voor elk geval afzonderlijk gekozen. Vóór alles zijn krachtige waarborgen noodig voor onpartijdige uitspraken; de zaak moet goed onderzocht worden, maar tevens is eene snelle beslissing noodzakelijk. De wijze van behandeling moet niets onwaardigs of vernederends voor de staten hebben; voor eene krachtige uitvoering van het vonnis moet gezorgd worden, en hangende het geschil, behoort de vrede verzekerd te zijn. Toetsen wij nu de genoemde middelen aan deze eischen, zoo blijkt, dat bij n°. 1 de behandeling niet snel gaat, dat er niet gezorgd wordt voor het oogenblikkelijk bewaren van den vrede, en dat, zoo men de executie opdraagt aan den bond, dit voor dezen eene zeer zware en moeielijke verplichting is. Bij n°. 2 moet er één staat zijn, die de anderen verre in macht en aanzien overtreft; maar dan is er gegronde vrees voor partijdigheid, en wanneer die staat zelf

---

(1) VON MOHL, Encyclopädie § 70.

in het geschil betrokken is, zal zulks tot groote moeielijkheden aanleiding geven. In het 3de geval wordt de beslissing opgedragen aan eene politieke vergadering, er is dus groot gevaar voor partijdigheid. Het 4de middel heeft nog de meeste voordeelen; men moet alleen rechters hebben die, behalve van privaatrecht, genoegzame kennis hebben van staats- en volkenrecht. Het gebrek aan uitvoerende macht is niet grooter dan sub n°. 1 en 3, doch wanneer de gewone procesregels gevolgd worden, is eene spoedige beslissiug niet verkrijgbaar. Ook wordt het moeielijk op politieke en billijkheidsgronden te letten, en voor eene oogenblikkelijke bewaring van den vrede te zorgen; voor deze laatste bezwaren kan echter door de Bondsvergadering wel iets gedaan worden.

Welke inrichtingen van dezen aard treft men nu in de geschiedenis der statenbonden aan, en hoe hebben zij gewerkt?

Om niet meer te spreken van de Grieksche, Lombardische en Hanze-verbonden, waarvan reeds in het eerste hoofdstuk met een enkel woord is gewag gemaakt, zij het mij vergund een oogenblik stil te staan bij vier statenbonden: de Republiek der Vereenigde Nederlanden, Zwitserland, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en den Duitschen Bond.

a. Onze Republiek. In de Unie van Utrecht, die een volkenrechterlijk tractaat tusschen de provinciën was tot gemeenschappelijke verdediging tegen den buitenlandschen vijand, doch later dikwijls te veel als eene eigenlijke constitutie is beschouwd, waren in de artt. 1, 9, 16 en 21 eenige bepalingen gemaakt over het beslissen van geschillen

tusschen de provinciën; zij waren echter zeer onduidelijk, men twistte over de uitlegging. Op de Groote Vergadering van 1651 zou men het onderwerp regelen, maar de twisten tusschen de stadhouderlijke partij, die meer eenheid en gelijkheid der provinciën voorstond, en Holland, dat zijne suprematie wilde handhaven, waren de oorzaak dat er niets bepaalds tot stand kwam. Na den dood van WILLEM III, die door zijne krachtige persoonlijkheid eenige geschillen had beslecht, gevoelde men weder behoefte aan eene wettelijke regeling. In 1716 kwam er eene buitengewone vergadering bijeen, om over eenheidsmaatregelen te beraadslagen, maar ook daar kwam men tot geen resultaat. In 1737 verklaarde de Raad van State, dat er volstrekt geene eenheid in den staat meer bestond. In de 18de eeuw werden wel door WILLEM IV en de Gouvernante Prinses ANNA eenige geschillen beslecht, die reeds zeer lang hangende waren, maar men kwam tot geen vaste regeling, totdat door de revolutie aan de zelfstandigheid der provinciën een einde werd gemaakt en een Bondstaat gevormd, weldra door een koninkrijk vervangen. (1)

b. Zwitserland. De Zwitsersche Bond, in 1308 opgericht, was oudtijds eene vereeniging van een aantal kleine bondgenootschappen, met het doel om hunne onafhankelijkheid te verdedigen tegen de aanspraken van het Habsburgsche Huis. Bij een zoo samengesteld stelsel van zelfstandige staatjes kon het wel niet anders, of er was geen algemeene regel om de geschillen te beslissen; in iederen kleinen bond ging men zijn

---

(1) Over den toestand der Republiek zie S. M. S. DE RANITZ. Acad. proefschrift over art. 68 der Grondwet. Groningen 1858.

eigen weg, alleen moest de « Tagsatzung » voor den uiterlijken vrede zorgen. Dikwijls werden geschillen door scheidsrechterlijke uitspraken opgelost, maar ook burgeroorlogen waren niet onbekend. Deze toestand bleef bestaan tot 1790, toen de Helvetische Republiek werd opgerigt, een eenheidsstaat, waarin het hoogste gerechtshof uitspraak deed over de geschillen der onderdeelen, en de centrale macht voor de executie der vonnissen zorg droeg; de geschillen en beslissingen waren hiermede van het volkenrecht naar het staatsrecht overgebracht. Na den val van NAPOLEON, die sedert de « Mediationsverfassung » van 1813, waarbij Zwitserland weder tot een statenverbond was verklaard, een onbeperkten invloed op de zaken van dat land had uitgeoefend, werd door de Bondsacte van 7 Augustus 1815 het oude recht weder hersteld; de kantons werden weder souvereine staten, maar er kwam meer gelijkheid in de samenstelling der scheidsgerechten, die uit leden van de niet in het geschil betrokken kantons bestonden; de Bondsvergadering zorgde voor de uitvoering der vonnissen. Na den oorlog van den «Sonderbund» echter, waarin zich ook weder de tegenstrijdigheid tusschen de eenheid en de souvereiniteit der onderdeelen vertoonde, verkreeg het eenheidsbeginsel in de Bondsvergadering van 1847 de overhand; eene bondsexecutie volgde tegen de kantons die zich niet wilden onderwerpen, en door de constitutie van 12 Sept. 1848 werd Zwitserland een Bondsstaat; er kwam een permanent bondsgerecht voor de beslissing der geschillen, ofschoon ook vergelijk en scheidsgerecht mogelijk bleven. In den laatsten tijd is men hoe langer hoe meer tot centralisatie overgegaan.

c. De Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Toen deze zich verbonden in 1774 bij het eerste congres te Philadelphia, en zich in 1776 onafhankelijk verklaarden, vereenigden zij zich tot een eenvoudig statenverbond tegen den gemeenschappelijken vijand. Om onderlinge geschillen te beslechten was ook hier de eerste gedachte aan scheidsrechters, maar spoedig zag men het onvoldoende daarvan in; reeds in de constitutie van 1778 bestond eene bepaling (art. 9), die aan het toenmalige congres de hoogste rechtsmacht tusschen de staten opdroeg. Het congres oordeelde echter niet zelf, het liet vertegenwoordigers der strijdende partijen voor zich verschijnen, en noodigde hen uit overeen te komen betreffende een scheidsgerecht. Konden zij zich hierover niet verstaan, zoo wees het congres drie personen aan voor ieder der dertien staten, waarvan er dan zooveel werden uitgeschrapt dat er 13 overbleven, van deze werden eindelijk 7 of 9 door het lot aangewezen om te beslissen. Deze regeling was intusschen zeer gebrekkig; zij werkte te langzaam en er werd niet gezorgd voor executie der vonnissen, daar de uitspraak alleen werd opgenomen inhet arc hief van het congres. Nadat in 1783 de vrede met Engeland was gesloten, deed zich de zwakheid van het verbond gevoelen, en toen in 1787 eene nieuwe constitutie was ontworpen, die in 1788 werd aangenomen, werden de Vereenigde Staten van Noord-Amerika een Bondsstaat met een voor vier jaren gekozen President als uitvoerende, en het congres uit een Senaat en eene Kamer van Afgevaardigden bestaande als wetgevende macht, terwijl de rechterlijke macht werd opgedragen aan het Hooggerechtshof der Unie, dat ook de geschillen tusschen de staten beslist op dezelfde wijze als elk

ander proces; de President is verplicht de vonnissen van het Hooggerechtshof des noods met geweld te executeeren. Dat zelfs in deze Unie de strijd tusschen eenheidsmannen en federalisten nog bestond, kan blijken uit den oorlog tusschen de Noordelijke en de Zuidelijke staten van 1861 tot 1865 met de grootste verbittering gevoerd, na dien tijd is het beginsel van centralisatie telkens meer op den voorgrond getreden.

d. De Duitsche Bond. In het Heilige Roomsche Rijk besliste oudtijds de Keizer zelf de geschillen tusschen de Rijksgrooten, (1) of door middel van Zijne «Hofgerichte;» toen de leenmannen meer en meer zelfstandig werden, ontstonden er sedert de 13e eeuw naast het keizerlijk hof scheidsgerechten, zoogenaamde «Austräge» voor de rijksonmiddelbaren, daartoe moest men echter privilegie verkrijgen van den Keizer. In 1338 kwam er een college van Keurvorsten tot stand om hunne onderlinge geschillen te beslechten; later werd het recht om door «Austräge» te beslissen meer uitgebreid, van de vonnissen der «Austrägalinstanz» kon men zich beroepen op het Rijkskamergerecht of den Rijkshofraad, het eerste had sedert 1689 zitting te Wetzlar, de leden werden benoemd door de Keurvorsten en de rijkskreitsen, zij waren onafzetbaar; de rijkshofraad was afhankelijk van den Keizer en had zitting te Weenen.

Deze toestand was gebrekkig, maar heeft toch goede diensten bewezen.

---

(1) Een capitulare van Karel den Groote van 812 luidde: «Uti Episcopi, Abbâtes, Comites et potentiores quique, si causam inter se habuerint ac si pacificare noluerint, ad nostram jubeantur venire praesentiam neque illorum contentio alinbi finiatur.»

Toen in 1806 het Duitsche Rijk opgeheven en door NAPOLEON het Rijnverbond opgericht was, werd in de Bondsacte bepaald, dat de geschillen door de Bondsvergadering zouden worden beslecht; deze is echter nooit bijeengekomen. Bij art. 6 van den vrede van Parijs van 1814 werd bepaald, dat de Duitsche Staten zouden zijn «indépendants et unis par un lien fédératif»; op het congres van Weenen werd dit plan nader uitgewerkt, de eenheidsplannen van Pruisen stuitten af op het verzet van Oostenrijk en de kleine staten, die hunne souvereiniteit wilden behouden. Duitschland werd een statenverbond, dat ten doel had de verdediging van Duitschland en de onschendbaarheid zijner deelen te verzekeren, in art. 11 der Bondsacte van 8 Juni 1815 werd bepaald: «Die Bundesglieder machen sich verbindlich, einander unter keinerlei Vorwand zu bekriegen, noch ihre Streitigkeiten mit Gewalt zu verfolgen, sondern bei der Bundesversammlung anzubringen. Dieser liegt alsdann ob, die Vermittelung durch einem Ausschuss zu versuchen, und falls dieser Versuch fehlschlagen sollte und demnach eine richterliche Entscheidung nothwendig würde, solche durch eine wohlgeordnete Austrägalinstanz zu bewirken, deren Ausspruch sich die streitenden Theile sofort zu unterwerfen haben.» Om dit artikel in de practijk goed te doen werken was er aanvulling noodig; reeds in 1817 deed men daartoe eene poging. Met behoud van het bepaalde omtrent het aanbrengen der geschillen bij den Bondsdag, die eene bemiddeling zou trachten tot stand te brengen, werd bepaald, dat zoo dit niet gelukte, de partijen een Duitsch Hooggerechtshof zouden kiezen, dat volgens de gewone procesorde het algemeene Duitsche recht moest toepassen. Bij de Wiener Schlussacte

van 20 Juni 1820 werden in de artt. 19—24, 29 en 30 eenige nadere bepalingen gemaakt, bij een Bondsbesluit van 30 Oct. 1834 werden er weder aanzienlijke wijzigingen in gebracht. Maar toch bleef de toestand gebrekkig, behoefte aan meerdere eenheid deed zich gevoelen, in 1848 kwam het Frankforter Parlement bijeen, dat Duitschland tot een Bondsstaat zou maken naar het voorbeeld van Noord-Amerika. Dit mislukte echter, in 1849 werd de oude Bond weder hersteld in al zijne zwakheid, Oostenrijk en Pruisen bleven elkander de hegemonie in Duitschland betwisten, totdat eindelijk in 1866 een openlijke oorlog uitbrak. De zwakheid der rechterlijke beslissing van geschillen was ten volle gebleken, eene Bondsexecutie uit te voeren tegenover een staat als Denemarken in 1864 was nog mogelijk, maar tegenover Pruisen was dit onmogelijk; de toestand van het Bondsleger bleek zeer onvoldoende te zijn. Na Pruisen's overwinning werden de Noordduitsche staten tot een Bondsstaat vereenigd onder de leiding van Pruisen; wat beslissing van geschillen tusschen de leden betreft, bepaalt art 76 van de Noordduitsche Bondsacte van 16 April 1867: «Streitigkeiten nicht privatrechtlicher Natur zwischen verschiedenen Bundesstaaten werden auf Anrufen des einen Theils vom Bundesrath erledigt»; voor de uitvoering der vonnissen is de sterke militaire macht onder het éénhoofdig bevel van Pruisen een waarborg. Deze eenheid werd in 1871 door de oprichting van het Duitsche Keizerrijk tot geheel Duitschland uitgebreid. (²)

(1) Zie voor de statenverbonden een hoogst belangrijk artikel van R. von Mohl in het Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft, Tübingen Jg. 1870, b 1: » Geschichtliche Nachweisungen über Bundesgerichte, » vgl. C. von Rotteck und C. Welcker, Staatslexicon Bd. XIV; 252 i. v. Schieds-

Deze historische beschouwing was noodig, omdat de voorstanders van een Algemeen Statenverbond, om de bestaanbaarheid daarvan te bewijzen, zich beroepen op de voorbeelden der geschiedenis; wat blijkt er intusschen wanneer men den loop der geschiedenis in zulke bondgenootschappen eenigszins nauwkeuriger nagaat?

Vooreerst, dat onafhankelijke staten zich alleen dan tot een statenverbond aaneensluiten, wanneer zij volken bevatten die tot een zelfden stam behooren, en wanneer zij elk afzonderlijk zich te zwak gevoelen om zich tegen een buitenlandschen vijand te verdedigen; (1) zij vereenigen zich dan in een statenverbond tot gemeenschappelijke verdediging.

Vervolgens moet er een middel gezocht worden om strijd tusschen de bondgenooten onderling te voorkomen, en hierbij juist stuit men op twee klippen: tegenstrijdigheid tusschen de eenheid van het verbond tegenover het buitenland en de souvereiniteit der deelen, en ten tweede het verschil in grootte en macht der verbonden staten. Het is hoogst moeielijk om met eerbiediging van ieders rechten de geschillen door eene rechterlijke uitspraak te doen beslechten, en heeft men al zulk eene instelling gevonden, dan blijft nog de groote vraag over, hoe de vonnissen te doen uitvoeren, iets wat zelfs onmogelijk wordt tegenover een grooten staat, die de overige bondgenooten in macht overtreft. Wat is van een en ander het ge-

---

gerichte, BLUNTSCHLI und BRATER, Deutsches Staatswörterbuch Bd I.: 533. i. v. Austräge, en Dr. F. VON HOLTZENDORFF, Rechtslexicon. Leipzig 1870. i. v. Schiedsspruch.

(1) PAUL DEVAUX, Etudes politiques sur l'histoire ancienne et moderne. Bruxelles 1875, b. 17, vgl. b. 24.

volg? Dat statenverbonden òf langzamerhand door tweedragt zijn verzwakt, en uiteengespat toen het gemeenschappelijk gevaar ophield, waartegen men zich had verbonden, bv. het verbond der Lombardische steden en de Hanze, òf dat zij in een eenheidsstaat zijn opgelost, met vernietiging van de souvereiniteit der leden, zooals in ons land, Zwitserland, Noord-Amerika en Duitschland.

Maar, zullen misschien sommigen zeggen, een eenheidsstaat, dat is juist het einddoel, dat men zich voor moet stellen; daartoe langzamerhand te geraken, dat is de richting, waarin men werken moet.

In Noord-Amerika is dit denkbeeld zeer verspreid, men beschouwt de staatsregeling van de Vereenigde Staten als het type van een gouvernement, dat men eenvoudig over de geheele wereld zou hebben uit te breiden om overal geluk en vrede te brengen. De president GRANT zeide in zijne boodschap van Maart 1873 aan het Congres: « As commerce, education and the rapid transit of thought and matter by telegraph and steam have changed every thing, I rather believe that the great Maker is preparing the world to become one nation, speaking one language, a consummation which will render armies and navies no longer necessary. I will encourage and support any recommendations of congress tending towards such ends. »

Tegenover deze beweringen meen ik toch te mogen volhouden, dat de vervulling van hetgeen men wenscht, niet alleen rampzalig zou zijn, maar zelfs onmogelijk.

Hoe zou men tot zulk een wereldstaat kunnen geraken? Niet anders dan door oorlogen; de drijfveer waardoor staten zich tot een statenverbond vereenigen, het gemeenschappelijk gevaar van een buitenlandschen

vijand, ontbreekt hier, geen staat zal vrijwillig zich zelf vernietigen; een algemeene oorlog zou dus noodig zijn om alle staten te onderwerpen. VERGÉ vraagt niet onjuist: «les corps politiques consentiraient-ils à signer leur arrêt de mort par la crainte des maladies?» (1) Maar aangenomen zelfs dat er een wereldrijk tot stand kwam, hoe zou het te besturen zijn? De tegenstrijdige belangen van de verschillende deelen zouden spoedig in botsing geraken; om de eenheid te bewaren, zou men niet dan met het grootste despotisme te werk kunnen gaan; (2) bij geschillen tusschen de deelen zou er van eene rechterlijke beslissing geen sprake zijn, de souverein zou eenvoudig den wederspannige met geweld van wapenen onderwerpen, en wat nu tot een oorlog tusschen twee staten aanleiding geeft, zou dan een burgeroorlog verwekken, die weder de eenheid zou verijdelen. Het bestaan van een wereldrijk is dus op den duur onmogelijk; allen die getracht hebben het tot stand te brengen ALEXANDER DE GROOTE, AUGUSTUS, KAREL DE GROOTE, KAREL V en NAPOLEON, zij hebben geen van allen hun doel bereikt; en de reden hiervan ligt in de natuur der volken zelve. Ieder volk tracht tot eene rechtsorde te geraken, die met zijn aanleg, karakter en trap van beschaving overeenkomt, dan eerst is het vrij in zijne ontwikkeling; zijne eigenaardigheden toonen zich in de zeden, den godsdienst, de kunst, de wetenschap, de taal en het recht. Wèl wordt er veel van andere volken overgenomen, maar dit moet zich weder voegen

(1) Inleiding van CH. VERGÉ van zijne uitgave van DE MARTENS. Précis du droit des gens. Paris 1858. HEFFTER, t. a. p. § 30 zegt, dat pogingen tot het stichten van eene wereldmonarchie recht tot noodweer geven.

(2) ANCILLON t. a. p. I. b. 68.

naar het nationale karakter. Er is geen toestand denkbaar, waarin die verscheidenheid van volken niet meer zou bestaan; elke natie moet dus een staatswezen hebben dat aan haar karakter past. LASSON zegt zeer juist: «Eben so unmöglich ist der Universaalstaat als eine Rechtsordnung die für alle Menschen gleichmässig gelten könnte, so lange es noch verschiedene Volksgeister giebt, bei denen theils die äusseren Lebensverhältnisse gründlich verschiedene Bedürfnisse erzeugen, und verschiedene Veranstaltungen äusserer Ordnung erfordern, theils die einzelnen Richtungen der Willensthätigkeit sich in wesentlich verschiedener Form in der Vorstellung spiegeln.» (1)

Uit dit alles blijkt m. i. voldoende, dat zoolang er verschil in volkskarakter en belangen tusschen de staten bestaat, het vestigen van een wereldstaat niet anders mogelijk zal zijn dan door geweld, hetzij de machtigste staat alle anderen aan zich onderwierp, hetzij de opperbevelhebber van het federale leger zich evenals eertijds de Romeinsche veldheeren tot alleenheerscher opwierp. Met despotische kracht zou dan de vrede gehandhaafd worden, tot dat ten slotte het met zooveel moeite samengestelde geheel na de vreeselijkste worstelingen zou uiteenbarsten.

Geen dezer kunstig uitgedachte middelen kan ons dus van den oorlog verlossen. De weinig omvattende plannen in het begin van dit hoofdstuk vermeld laten den toestand feitelijk zooals die is; wil men meer af-

---

(1) ADOLF LASSON, Princip und Zukunft des Völkerrechts. Berlin 1871. § 1. Zie ook R. VON MOHL. Die Geschichte und Literatur der Staatswissenschaften. Erlangen 1855. Bd. I.: 438. Dr. F. VON HOLTZENDORFF, Encyclopädie der Rechtswissenschaft in systematischer Bearbeitung. Leipzig 1870, b. 747, «Das Europäische Völkerrecht» § 11.

doende middelen, eene rechtsinstelling die met physieke macht aan hare uitspraken klem kan bijzetten, zoo kan het niet anders, of de souvereiniteit der staten wordt daardoor ten slotte vernietigd.

Intusschen is er nog een tweede weg denkbaar om tot een toestand van eeuwigen vrede te komen, deze namelijk, dat recht en zedelijkheid, door meerdere verspreiding van godsdienstzin en ontwikkeling eene zoo onvoorwaardelijke en algemeene heerschappij over de menschen verkrijgen, (1) dat er geen strijd van belangen meer bestaat, en de eene staat van den anderen geen onrechtvaardigen eisch te vreezen heeft. Van deze zijde het vraagstuk te beschouwen en te onderzoeken of er evenzeer als van *intellectuëelen* ook van *moreelen* vooruitgang sprake kan zijn, en zoo ja! tot welke hoogte de mensch hierin zou kunnen vorderen, ligt buiten het doel van dit geschrift.

Wat hiervan ook zij, dit is zeker, dat wij nu nog zeer ver van zulk een toestand verwijderd zijn, en de woorden van HEFFTER (2) nog waar blijven, wanneer hij zegt: « Keine gesellschaftliche Verbindung kann auf einen ewigen Frieden Rechnung machen; und nicht bloss der einzelne Mensch, auch die Nationen sündigen an sich und unter einander. Zur Sühne und Emporhebung aus dem Versinken dient der Krieg. Ein goldenes Zeitalter ohne ihn, ohne seine Nothwendigkeit, wäre ein Zustand der Sündlosigkeit der Völker. Gewiss erzeugt auch der Krieg geistige Bewegung und

---

(1) VON MOHL, Encyclopädie § 8, noot 4 zegt, dat oorlog eerst dan kan ontbeerd worden, « wenn durch die Steigerung der gesammten Gesittigung in den internationalen Verhältnissen eine rohe Verletzung Anderer und ein Pochen auf grössere Gewalt zur sittlichen Unmöglichkeit geworden ist. »

(2) HEFFTER, t. a. p. § 4.

stählt Kräfte, welche im Frieden schlafen oder versumpfen und ohne Erndte bleiben. Immerhin ist er die Herstellung des Friedens, ein Schutz gegen das Unrecht und gegen Störungen der Freiheit des vernünftigen Völkerwillens.»

Wil men dus op practische wijze ten goede werkzaam zijn, zoo moet men den bestaanden toestand tot uitgangspunt nemen en onderzoeken, welke middelen er bestaan om de verhoudingen der staten onderling zooveel mogelijk door het recht te regelen, en de aanleidingen tot oorlogen te verminderen; aan dit onderzoek is mijn laatste hoofdstuk gewijd.

HOOFDSTUK III.

Codificatie van het volkenrecht en arbitrage.

Omverwerping van den bestaanden toestand, radicale hervorming van het tegenwoordige volkenrecht, waartoe de instelling van eene internationale rechtbank met de noodige macht bekleed om hare vonnissen ten uitvoer te leggen, logisch zou leiden, kan niet anders dan heillooze gevolgen hebben; men moet integendeel voortbouwen op den bestaanden grondslag. Het uitgangspunt moet blijven de souvereiniteit der staten, hierdoor alleen kunnen zij hunne individualiteit ontwikkelen, hierin ligt de reden van hun bestaan, die te bewaren is hun grootste eer (1). Maar zij kunnen, zich binnen dien kring beperkende, dikwijls niet voldoende in hunne behoeften voorzien. Er ontstaat aldus bij de staten eene neiging om zich uit te breiden, waarin zij echter meestal verhinderd worden door den tegenstand van andere staten; zij zijn dus wel genoodzaakt zich met elkander in verbinding te stellen. Door

---

(1) G. W. F. HEGEL, Grundlinien die Philosophie des Rechts. Berlin 1821, § 321, 322. VON MOHL, Encyclopädie § 59.

toenemend verkeer ontkiemt de behoefte aan gemeenschap, wederzijds ruimt men elkander zekere rechten in, zoodat niet alleen het welzijn van het eigen volk, maar ook dat der geheele menschheid wordt bevorderd. ([1]) De rechtsverhoudingen nu die aldus tusschen de staten ontstaan, worden geregeld door het volkenrecht; dit recht berust dus op vrijwillige erkenning door elken staat in het bijzonder en op de onderlinge overeenstemming tusschen de verschillende staten; hieraan ontleent het zijne kracht, maar hieruit ontstaat tevens zijne zwakheid, nl. het gebrek aan eene hoogste macht, die in staat is tot naleving van het recht te dwingen. Sommigen ([2]) beweren, dat er daarom geen eigenlijk *recht* bestaat; dit is onjuist, want het bestaan van het recht is niet afhankelijk van de rechtsvordering. ([3]) Er bestaat geene hoogste politieke autoriteit en geene straf, maar toch bestaat het recht; er is wel geen wetboek, maar zoo was het vroeger ook in het burgerlijk recht; de stilzwijgende erkenning der staten vormt een gewoonterecht, de uitdrukkelijke blijkt uit de tractaten; een bepaald aangewezen wetgever bestaat niet, dit is de staatsman die een tractaat sluit, en de publicist die eene algemeen erkende rechtsovertuiging goed ontwikkelt. Voor de instandhouding van dit recht te waken is de plicht van elken staat; wordt het geschonden, zoo is de staat, tegenover wien dit heeft plaats gehad,

(1) VON MOHL, Encyclopädie § 8, 55, 59. V. MOHL, Staatsrecht, Völkerrecht und Politik Tübingen. 1860, Bd. I. : 579 (Die Pflege der internationalen Gemeinschaft als Aufgabe des Völkerrechts). HEFFTER, t. a. p. § 2. BLUNTSCHLI, t. a. p. Einleitung b. 20.

(2) LASSON, t. a. p. b. 12 v.

(3) G. ROLIN—JAEQUEMYNS, De l'étude du droit international (Revue de dr. int. 1869, nº. II : 225).

bevoegd hiervoor voldoening te eischen, en indien deze niet wordt verkregen, kan hij, van oordeel dat hierdoor zijne eer is gekrenkt of zijne hoogste belangen zijn benadeeld, den strijd aanvaarden; dit is en blijft het ultimum remedium.

Ten einde den oorlog althans zoo veel mogelijk te beperken, is het vóór alles noodig, meer rechtszekerheid te verkrijgen. Niet *door eene algemeene confederatie* met dwang te vestigen, want, zooals HEGEL terecht tegen het plan van KANT aanmerkt, moet men bij een verbond eenparige toestemming der verbonden staten op den voorgrond stellen, en deze is altijd toevallig, d. i. afhankelijk van den bijzonderen wil (1). Evenmin *door eene internationale rechtbank* die, wil zij kracht hebben, zelve eene mogendheid moet zijn en dus de souvereiniteit der staten vernietigt. Doch er moet uit het bijzondere rechtsbewustzijn in de verschillende staten hoe langer hoe meer eene algemeene rechtsovertuiging gevormd worden (2); dit geschiedt door meerdere ontwikkeling van het volkenrecht; en voorkomende geschillen moet men door eene scheidsrechterlijke beslissing trachten uit den weg te ruimen. Deze beide middelen zullen, hoewel niet dan langzaam werkende, meer en meer een vast recht vestigen, en daardoor een aantal voorwendsels tot oorlog doen verdwijnen.

Thans blijft te onderzoeken, op welke wijze deze beide middelen het best kunnen worden toegepast.

a. Ontwikkeling van het volkenrecht.

Ofschoon allen de wenschelijkheid hiervan gaarne erkennen, bestaan er ook in dit opzicht twee richtingen:

(1) HEGEL, t. a. p. § 333.
(1) BULMERINCQ, t. a. p. b. 73

zij die sneller en zij die langzamer vooruit willen. De eersten begeeren eene codificatie van het volkenrecht tot stand te brengen, terwijl de anderen meenen, dat daartoe de tijd nog niet gekomen is. In de meeste der door mij genoemde hervormingsplannen wordt de eisch van codificatie gesteld. Voorzeker zou, indien er eene vaste rechterlijke en uitvoerende macht over de statenmaatschappij kon bestaan, eene vaste wetgeving een eerste vereischte zijn; nu echter gebleken is dat zoodanige organisatie met de natuur der staten in strijd en dus onmogelijk is, blijft nog te onderzoeken, in hoever het uitvoerbaar en wenschelijk is een internationaal wetboek samen te stellen.

Pogingen daartoe zijn reeds aangewend. Om niet te spreken van het ontwerp van den Abt GREGOIRE, treft men op dit gebied eenige tamelijk nieuwe werken aan: Angusto Parodo: «Saggio di codificazione del diritto internazionale, Torino 1851;» Alphonse de Domin-Petrushevecz: «Précis d'un code du droit international, Leipzig 1861,» Dr. J. C. Bluntschli: «Das moderne Võlkerrecht der civilisirten Staten als Rechtsbuch dargestellt, Nördlingen 1868,» tweede ed. van 1872; David Dudley Field: «Draft ontlines of an international code, New-York 1872» en Leopoldo Farnese: «Proposta di un codice di diritto internazionale, Roma 1873,» terwijl men hiertoe tevens kan rekenen de Noord-Amerikaansche krijgsartikelen van April 1863 door Professor LIEBER te New-York opgesteld, en door President LINCOLN bij het leger ingevoerd onder den naam van «Instructions for the Government of armies of the United States in the field». BLUNTSCHLI gaf in 1866 te Nördlingen een dergelijk werk uit: «Das moderne Kriegsrecht der civilisirten Staten,» evenzoo FELIX

DAHN zijn «Kriegsrecht, Würzburg 1870» als een leiddraad voor het Duitsche leger; hierbij is tevens te vermelden het werk van den heer J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL: «Het oorlogsrecht, Breda 1872,» eene handleiding voor de officieren der Nederlandsche stafschool. Deze werken hebben zonder twijfel groote verdiensten, daar zij op eene duidelijke en beknopte wijze de denkbeelden der schrijvers over de voornaamste vraagpunten van het volkenrecht uit een zetten; maar grooter is hun gezag ook niet, zij hebben geene bindende autoriteit, en al moge BLUNTSCHLI beweren, dat in zijn werk de geldende rechtsregelen zijn opgeteekend en de inhoud gelijk staat met dien van een te maken wetboek, (1) zoo is hij in vele opzichten zelf als wetgever opgetreden en heeft hij beginselen opgenomen, wier geldigheid nog zeer betwist is. (2) Ditzelfde is in nog sterker mate het geval met het werk van DUDLEY FIELD.

Nu is het duidelijk, dat zoodanig wetboek alleen kan worden aangenomen door de mogendheden op een algemeen congres of bij afzonderlijke tractaten; hiertoe is noodig de vrije toestemming van elken staat; en zelfs dan nog zal men nooit van de volkomen naleving van dit wetboek verzekerd zijn: voor zoover het met dringende staatsbelangen, levensvoorwaarden van den staat in botsing komt, zal het overtreden worden. (3) Voor den gewonen gang van zaken echter zou een dergelijk internationaal wetboek zeker van groot nut zijn, en een juister inzicht geven van hetgeen men onder voorwaarde van wederkeerigheid doen en laten moet. Van zoodanige onderlinge overeen-

(1) BLUNTSCHLI, t. a. p. Einleitung b. 7.
(2) LASSON, t. a. p. b. 181. BULMERINQ, t. a. p. b. 188.
(3) LASSON, t. a. p. b. 94.

stemming der staten is men evenwel nog verre verwijderd. Wèl is er verklaard in de declaratie van Aken, ([1]) dat de souvereinen het onveranderlijk besluit hadden genomen «de ne jamais s'écarter, ni entre eux ni dans leurs relations avec d'autres états, de l'observation la plus stricte des principes du droit des gens.» Wèl is de verklaring van het tractaat van Parijs betreffende den zeeoorlog door bijna alle beschaafde mogendheden aangenomen. Wèl heeft in 1864 de conventie van Genève het lot der gekwetsten door neutraliseering van den geneeskundigen dienst trachten te verzachten. Wèl is door de conventie van St. Petersburg in 1868 het gebruik van ontplofbare kogels beneden eene zekere grootte verboden. Desniettemin bestaat er over een aantal gewichtige vraagstukken van volkenrecht nog groot verschil van gevoelen. En ook daar, waar de regeeringen bereid waren zich over eenige punten te verstaan, kwam men niet altijd tot een resultaat; ja zelfs waar vaste regelen in tractaten waren opgenomen, twistte men over de uitlegging.

Dit laatste blijkt uit de geschiedenis van het tractaat van Washington van 8 Mei 1871. In art. 6 worden drie neutraliteitsregelen vastgesteld tusschen Engeland en de Vereenigde Staten, en leest men aan het slot: «the High Contracting Parties agree to observe these rules as between themselves in future, and to bring them to the knowledge of other maritime Powers,

(1) Het tractaat van Aken van 15 Nov. 1818 bestaat uit twee deelen, een protocol en eene declaratie; de eerste is het eigenlijke tractaat tusschen de vijf groote mogendheden, de tweede was bestemd om aan de andere hoven de beginselen mede te deelen, volgens welke de groote mogendheden gezind waren te handelen.

and to invite them to accede to them.» Engeland wil zich hieraan wel houden, maar bestrijdt de uitlegging door het scheidsgerecht van Genève aan deze regelen gegeven. Dit voorbehoud zou, blijkens de door den minister GLADSTONE, 24 Maart 1873, afgelegde verklaring, ter beantwoording van eene motie van den heer HARDY, door Engeland aan de bekendmaking der drie neutraliteitsregelen worden toegevoegd. ([1]) De Minister zeide toen: «that he would undertake that, when these rules were presented to foreign powers, they should be accompanied by the dissent of the british government from the recitals of the awards.» Hierdoor zullen de groote verwachtingen, die men van de werking dezer neutraliteitsregelen aanvankelijk had opgevat, wel eenigszins verminderen.

Een voorbeeld, waaruit de weinige overeenstemming der staten en vooral de aarzeling om zich vooruit te verbinden duidelijk blijkt, levert de conferentie den vorigen zomer te Brussel gehouden. De daarvan opgemaakte protocollen, bevatten minstens evenveel reserves van allerlei staten als regelen ([2]), en nu Rusland de mogendheden heeft uitgenoodigd tot eene tweede conferentie te St. Petersburg, om het te Brussel begonnen werk voort te zetten, heeft Engeland reeds verklaard daaraan geen deel te zullen nemen.

---

(1) Deze mededeeling aan de andere mogendheden is nog niet gedaan blijkens de verklaring van onzen Minister van Buitenl. Zaken in de zitting van de Tweede Kamer van 26 Nov. 1874.

(2) Onlangs noemde de *Figaro* deze stukken niet onaardig: «manuel du parfait occupant.» De kleinere staten vooral moeten niet dan zeer omzichtig tot de meesten dezer bepalingen toetreden. Zie een merkwaardigen brief hierover van lord Derby aan den Engelschen gezant te St. Petersburg van 4 Juli 1874, waarbij Engeland zich reeds vooruit geheele vrijheid van handelen voorbehoudt. (Law Magazine Sept. 1874.)

Niet onbelangrijk is het hierbij tevens te vermelden, dat onlangs door de kamer van koophandel te Bremen namens vele Duitsche zeesteden een verzoek is gericht tot den Bondsraad, om te trachten een wetboek samen te stellen van internationaal zeerecht. Nu echter Engeland, toen het de uitnoodiging tot de Brusselsche conferentie aannam, uitdrukkelijk verklaard heeft, dat het geen deel aan de beraadslagingen zou nemen wanneer ook het zeerecht ter sprake zou komen, is het hoogst onwaarschijnlijk dat aan dit verzoek gevolg zal gegeven worden. Wat beteekent toch een wetboek van zeerecht, waaraan de grootste zeemogendheid vreemd blijft?

Ofschoon er nu wel op velerlei gebied internationale verdragen bestaan, waar vroeger elke staat zijn eigen weg ging, zooals handelstractaten, consulaire conventiën, munt-, post-, telegraafconventiën, enz., zoo bestaat er toch nog op verre na geene volledigheid. Over eene menigte punten van volkenrecht zijn nog geen overeenkomsten, zelfs niet tusschen twee staten (1) tot stand gebracht; men moet zich dus voorloopig niet vleien met een volledig wetboek. Eerst van lieverlede komt men tot vaste regelen, en heeft men die eenmaal aangenomen, zoo wordt de toestemming van alle staten vereischt om daarin veranderingen te brengen. Men moet dus ook daarom zeer voorzichtig te werk gaan; eene vaste gewoonte geeft dikwijls een beteren waarborg voor stabiliteit, dan zoodanig tractaat, dat met het oog op een bepaalden toestand wordt gesloten. Deze tractaten kunnen niet anders dan tijdelijk zijn:

---

(1) Een aantal leemten wijst Trendelenburg aan in zijn vroeger aangehaald werkje b. 25 v.

verandert de verhouding der contractanten, is b. v. de staat, die uitgeput door een oorlog, zich in allerlei concessiën heeft moeten schikken, weder in zijne vorige kracht hersteld, zoo zal hij langs vreedzamen weg die bepalingen, welke zijne ontwikkeling belemmeren, trachten te vernietigen en baat dit niet, deze poging met de wapenen ondersteunen.

Maar al te zeer wordt uit het oog verloren, dat bij dergelijke afwisselende rechtsbelangen tractaten uit den aard der zaak slechts tijdelijk kunnen zijn. Bij strijdende rechtsbelangen zal wel nimmer overeenstemming mogelijk zijn. (1)

Voor codificatie zijn dus alleen die onderwerpen vatbaar, bij welker regeling alle staten een overeenstemmend belang hebben. Men zal zich daarom voorloopig met eene gedeeltelijke codificatie moeten tevreden stellen, en zelfs deze is in de eerste toekomst nog niet te wachten, daar over de hoofdbeginselen nog veel verschil van gevoelen bestaat. Niet ten onrechte zegt BULMERINCQ: « die wesentliche Voraussetzung einer völkerrechtlichen Codification ist aber die Annäherung der Nationen in ihren Rechtsüberzeugungen, deren Voraussetzung aber wieder die gegenseitige Achtung der Nationen als Mitglieder einer und derselben Rechtsgemeinschaft ist.» (2) Zoodanige toenadering tot stand te brengen, moet het doel zijn van de mannen der wetenschap, en hiertoe kunnen zij op twee wijzen werkzaam zijn.

Vooreerst moet het volkenrecht aan de hoogescholen ijveriger worden beoefend, tot dusver is het dikwijls

---

(1) VON HOLTZENDORFF, Encyclopädie, I : 747 v. LASSON, t. a. p. b. 55 v.

(2) BULMERINCQ, t. a. p. b. 191.

als een article de luxe beschouwd. (1) In deze studie moet men den historischen weg volgen, het is een bij uitstek historisch recht; door dit uit het oog te verliezen komt men allicht tot allerlei onhoudbare stelsels, zooals ik reeds meermalen heb trachten aan te toonen. Geen gebied van het recht is zoo veelvuldig tot een algemeen veld van beschouwingen gemaakt als het volkenrecht; philosofen, economisten, philanthropen, geestelijken, zij allen hebben het als een gemeenschappelijk jachtveld beschouwd. (2) Voorafgaande studie hielden velen voor overbodig, men kon er eens over fantaiseeren; geen wonder dan ook, dat er zoo vele welgemeende, maar onpractische plannen zijn geopperd. Moge de wetenschap van het volkenrecht meer en meer uit de handen der dilettanten in die der juristen overgaan.

Behalve deze meerdere studie in elken staat afzonderlijk, waarvan het gevolg zou zijn, dat men niet alleen kundiger personen, maar ook betere hulpmiddelen, bv. vollediger verzamelingen van tractaten enz. zou verkrijgen, moet nog op eene andere wijze aan de wetenschap van het volkenrecht worden gearbeid. Is het op het gebied van *eenige* wetenschap nuttig en noodig, dat de geleerden van de verschillende landen, zich over de beginselen en regelen verstaan, dan voorzeker op dat van het volkenrecht. Door zulk eene overeenstemming kan er langzamerhand eene bepaalde rechtsovertuiging gevestigd worden, deze zal ook doordringen tot de staatslieden, en zoo zullen er meer en meer vaste beginselen ge-

(1) Bulmerincq, t. a. p. b. 123 v., klaagt er over, dat in Duitschland nog zoo weinig het volkenrecht wordt beoefend.

(2) Bulmerincq, t. a. p. b. 97, 177.

vestigd worden, en de grondslagen gelegd tot eene codificatie, die, hoe onvolledig aanvankelijk ook, het voordeel zal hebben dat zij op hechten bodem steunt. Het aldus gevestigde recht zal men niet licht schenden; thans reeds ziet men, hoe geene mogendheid wil erkennen tegen het volkenrecht te hebben gehandeld, zelfs in die gevallen waar eene strikte interpretatie de zaak niet twijfelachtig laat; men tracht het veeleer te verwringen dan te schenden, en gewoonlijk zijn de schrijvers van dien staat volkomen bereid de handelwijze der regeering te verdedigen. (1)

Volstrekte overeenstemming, wat die beginselen betreft, zal wel voor langen tijd onmogelijk zijn, maar elken stap om daartoe te geraken moet men reeds dankbaar erkennen.

De eerste stap is reeds gedaan. Door de oprichting in 1869 van de « Revue de droit international et de législation comparée » te Gent, onder de redactie van drie kundige en ijverige mannen, de heeren G. ROLIN-JAEQUEMYNS te Gent, redacteur en chef, Prof. T. M. C. ASSER te Amsterdam, en J. WESTLAKE te Londen, ontstond een terrein, waarop de schrijvers over volkenrecht elkander konden ontmoeten. Behoefte naar meerdere eenheid deed zich gevoelen; geen wonder dan ook, dat, toen den 11den Maart 1873 de heer ROLIN-JAEQUEMYNS aan twee-en-twintig der meest bekende beoefenaars van het volkenrecht de uitnoodiging zond tot het houden van eene internationale juridische bijeenkomst, allen, op twee na, hunne instemming met het plan betuigden, en velen zich bereid verklaarden aan de conferentie deel te nemen. De heer ROLIN

---

(1) SHELDON AMOS, t. a. p. Ch. XII in fine.

beoogde in zijne nota: «1°. de formuler certains principes fondamentaux du droit international; 2°. de constituer un corps permanent ou Académie pour l'étude et les progrès du droit international»; hij wenschte dat er in het volkenrecht, naast de «action diplomatique», die slechts bij voorkomende gevallen regels stelt, meestal na het eindigen van een oorlog, wanneer de gemoederen nog niet volkomen tot rust zijn gekomen, en de «action scientifique individuelle», die meestal genoegzaam gewicht in de schaal legt, eene «action scientifique collective» als derde factor zou optreden. Hiertoe moest eene wetenschappelijke vereeniging gevormd worden, eene academie of instituut van wetenschappelijke mannen, ten doel hebbende: eenheid te brengen in de beginselen van het volkenrecht, zonder zich eenigszins met politiek in te laten; verder het bestudeeren en ophelderen der rechtskundige zijde van voorkomende vraagstukken; hierbij zou men met de noodige voorzichtigheid en onpartijdigheid moeten te werk gaan. Eindelijk, hetgeen wellicht de meeste kans van slagen zou hebben, daar er geen bepaalde staatkundige belangen in gemengd zijn, het regelen van het internationaal privaatrecht; de leden uit de verschillende landen zouden hiertoe de meest volledige plaatselijke inlichtingen kunnen verstrekken. Wanneer deze met onpartijdigheid, en zonder zich tot het uiten van philanthropische wenschen en holle klanken over een eeuwigen vrede te laten verleiden, de omschreven taak wilden aanvaarden, zouden de mogendheden welhaast de wetenschappelijke adviezen van zulk een instituut inwinnen, zonder daardoor eenigszins hare autonomie in gevaar te brengen, en dit ook bij

voorkomende gelegenheid als scheidsgerecht kunnen kiezen ([1]).

Den 8sten September 1873 kwam de conferentie bijeen in het stadhuis te Gent; Nederland werd vertegenwoordigd door den heer ASSER, hoogleeraar te Amsterdam; professor MANCINI werd tot president, de heer ROLIN-JAEQUEMYNS tot secretaris gekozen. Reeds den 11den Sept. werden de statuten van het «Institut de droit international» definitief vastgesteld ([2]); de «Revue de droit international» werd tot orgaan aangenomen, en terstond sloeg men de hand aan het werk, door aan drie commissiën op te dragen op de eerstkomende vergadering verslag uit te brengen over de volgende onderwerpen: 1°. Internationale arbitrage. Een ontwerp te maken voor de daarbij te volgen wijze van procedeeren. 2°. Onderzoek van de drie regelen van zeerecht uit het tractaat van Washington. 3°. Wenschelijkheid om een aantal regelen van internationaal privaatrecht verbindend te verklaren voor alle staten, door middel van een of meer tractaten.

De tweede vergadering van het Instituut werd van 31 Aug. tot 5 Sept. 1874 te Genève gehouden. Over de door de heeren GOLDSCHMIDT, BLUNTSCHLI, MANCINI en ASSER uitgebrachte rapporten werd omstandig beraadslaagd; de volgende vergadering, waarop nieuwe onderwerpen in behandeling zullen komen, werd bepaald op 25 Augustus 1875 te 's Gravenhage; de heer ASSER

(1) Eene uitvoerige uiteenzetting zijner denkbeelden gaf ROLIN-JAEQUEMYNS in de Revue de droit int. 1873, n°. III : 463: «De la nécessité d'organiser une institution scientifique permanente pour favoriser l'étude et les progrès du droit international.»

(2) Zie Revue de dr. int. 1873, n°. IV : 667 v.

verzekerde de leden eene goede ontvangst ten onzent (1).

Naast dit Instituut heeft zich eene andere vereeniging in 1873 te Brussel gevestigd onder den naam van « Conférence internationale pour la réforme et la codification du droit des gens ».

Reeds in 1872 had de Amerikaansche Peace Society eene uitnoodiging gericht aan de publicisten, rechtsgeleerden, staatslieden en philanthropen van verschillende landen om een congres te New-York bij te wonen op 10 Sept. 1872, tot het opstellen van een internationaal wetboek, dat vervolgens « aan de regeeringen en de volken der Christenheid » zou worden voorgesteld. Dit congres had echter niet plaats. Nu ondernam de secretaris der vereeniging, Reverend James B. Miles, eene reis naar Europa, ten einde met uitnemende mannen van alle volken te beraadslagen omtrent maatregelen tot bevordering van den vrede. De eerste stap daartoe zou zijn het vormen van een senaat van publicisten, die een wetboek zou opstellen. De personen tot wie hij zich wendde, toonden hunne ingenomenheid met het goede doel (2); maar eenigen, de idealistische richting der vredebonden kennende, lieten niet na hunne vrees uit te drukken, dat de conferentie in een vredescongres zou ontaarden (3), dat wel

---

(1) Een overzicht der handelingen van deze bijeenkomst vindt men in de Revue de dr. int. 1874, n°. IV : 585, en de Kölnische Zeitung van 4, 5, 6, 8, 10 en 11 Sept.

(2) De gevoelens van onderscheidene bekende mannen zijn te vinden in het 7de Bulletin de la Société des amis de la paix (Mars et Avril 1873).

(3) Heffter en von Holtzendorff hielden het voor wenschelijk, « dass jede Erörterung über den ewigen Frieden und die absolute Verwerflichkeit des Krieges durchaus vermieden werden sollte. Sie sind der Ansicht, dass die Aufgaube der sogenannten Friedenscongresse mit derjenigen der jetzt projectirten Versammlung durchaus nicht vermischt werden darf. » (Revue de dr. int. 1873, n°. III : 483.)

met groote woorden de noodzakelijkheid van een internationaal wetboek kan betoogen, zooals in 1849 te Brussel, maar de noodige voorbereiding en studie daartoe over het hoofd ziet.

In Amerika teruggekomen, bracht de heer MILES op eene meeting, te New-York 15 Mei 1873 gehouden, verslag uit over zijne zending. Daarop werd een comité benoemd onder den naam van « International code committee », met D. DUDLEY FIELD als voorzitter, dat den 30sten Juni een brief richtte tot een groot aantal rechtsgeleerden, publicisten, economisten en philanthropen, om hen uit te noodigen deel te nemen aan eene conferentie, in October te Brussel te houden. Deze conferentie kwam op 10 Oct. bijeen; de wenschelijkheid van eene codificatie van het volkenrecht en het vervangen van den oorlog door arbitrage werd uitvoerig betoogd, werden twee daartoe strekkende resolutiën aangenomen; de zorg voor de verdere organisatie der conferentie bleef aan het bureau overgelaten; het Instituut liet zich door acht zijner leden vertegenwoordigen ([1]).

De tweede bijeenkomst werd terstond na het sluiten van de vergadering van het Instituut te Genève gehouden van 7 tot 11 Sept. 1874; de door Dr. MILES als een uitgangspunt voor de discussiën opgestelde memorie ([2]), geeft ons een denkbeeld van den geest, waarin deze vereeniging werkzaam is: de schrijver wil nl. de wereld geheel naar Amerikaansch model inrichten; eene vaste wet en een vast gerechtshof

(1) Over deze bijeenkomst zie Revue de dr. int. 1873, n°. IV : 692 v. en The Herald of Peace van Nov. 1873, b. 329 v.

(2) Le tribunal international. Mémoire préparé pour la conférence internationale de Genève. Paris 1874.

zullen ons den vrede geven; hoe de vonnissen zullen worden ten uitvoer gelegd, hierover bewaart de schrijver het diepste stilzwijgen. Na al hetgeen in het vorige hoofdstuk over dergelijke plannen gezegd is, zal het niet meer noodig zijn hierover in beschouwingen te treden. Opmerkelijk is het, dat deze tweede vergadering van de « Conférence internationale » hoofdzakelijk door Engelschen en Amerikanen werd bijgewoond; de handelingen zijn te vinden in « The Herald of Peace » van Oct. 1874.

Mogen wij dus de oprichting van het Instituut een stap op den goeden weg noemen, zoo kunnen wij aan den anderen kant de « Conférence international » niet dan met wantrouwen gadeslaan. Er zijn op het gebied van het volkenrecht reeds zooveel schoone ontboezemingen gehoord en congressen gehouden, dat er voorloopig aan dergelijke uitingen geen behoefte is; wanneer men het eerst over de beginselen zoover eens is, dat eene codificatie mogelijk wordt, kan wellicht zulk eene vereeniging later van nut zijn om die vastgestelde beginselen overal ingang te doen vinden (1).

b. Toepassing van arbitrage bij voorkomende geschillen.

Gelijk reeds vroeger werd opgemerkt, zijn er sedert het einde der vorige eeuw vele (ruim twintig) geschillen door scheidsrechterlijke uitspraken op vreedzame wijze beslecht. Dit is voorzeker een gunstig verschijnsel, vele, meestal zeer ingewikkelde quaestiën, die anders

(1) Over de verhouding van het instituut tot de conferentie. Zie Revue de dr. int. 1874, nº. I : 168 v. The Herald of Peace van Nov 1873, b. 333.

misschien nog lang slepende zouden zijn gebleven en bij meerdere verbittering tot voorwendsels van een oorlog zouden kunnen genomen zijn, werden langs dezen weg opgelost.

Wanneer is arbitrage toepasselijk? Op welke wijze wordt zij het best aangewend? Wat is daarvan in het belang des vredes in de naaste toekomst te verwachten? Op deze vragen wil ik trachten een antwoord te geven.

Arbitrage heeft plaats, wanneer twee mogendheden het niet eens kunnen worden in een geschil over eene quaestie, die twijfelachtig is in het recht, of over eene rechtsverhouding die op zich zelve vast staat, maar nog eene nadere regeling behoeft, en zij de beslissing hierover opdragen aan een derde als rechter in hoogste ressort. In het compromis, waarbij zij zich hiertoe verstaan, wordt de quaestie zoo duidelijk mogelijk gesteld, de feitelijke en rechtspunten uit een gezet, de scheidsrechters benoemd en hunne bevoegheid omschreven. (1)

Zijn nu alle quaestiën vatbaar om door arbitrage te worden opgelost? Sommigen beweren: ja; mijns inziens ten onrechte. Arbitrage kan alleen voorkomen, wanneer er een betwist punt is, bij welks oplossing bepaalde regelen van volkenrecht, op tractaten of een vast gebruik gegrond, voor de scheidsrechters tot uitgangspunt kunnen dienen; dus wanneer het geschillen betreft die van eene juridische natuur zijn. De reden hiervan is duidelijk: de staten zullen eene scheidsrechterlijke uitspraak alleen inroepen wanneer beide partijen te goeder trouw hun recht volhouden en dus kans zien het proces te winnen; overtreedt nu een staat opzettelijk de regelen van het

(1) Heffter, t. a. p. § 108, 109. Calvo, t. a. p. § 667.

volkenrecht of betreft het geschil eene politieke quaestie, waarin de onderlinge machtsverhouding de voornaamste rol speelt, en de nationale eer of het bestaan en de onafhankelijkheid van den staat op het spel staan, dan zou eene uitspraak van scheidsrechters, die slechts het bestaande recht kunnen toepassen, niet baten. Van arbitrage kan dan geen sprake zijn, wel van bemiddeling door eene derde mogendheid; heeft ook deze niet plaats, zoo zal de beleedigde staat zelf moeten weten, wat hem te doen staat. (1)

Deze zoogenaamde rechtsquaestiën nauwkeuriger te bepalen is niet mogelijk; dit is ook onnoodig, daar het steeds van de vrije keuze van de partijen afhangt of zij de oplossing van een voorkomend geschil aan arbitrage willen onderwerpen, zij moeten dus telkens overwegen in hoever betreffende de betwiste vraag eene scheidsrechterlijke uitspraak mogelijk en wenschelijk is. De resolutie aangenomen door de conferentie te Brussel in Oct. 1873 luidende: « La conférence déclare qu'elle regarde l'arbitrage comme le moyen essentiellement juste, raisonnable et même obligatoire pour les nations de terminer les différends internationaux qui ne peuvent être réglés par voie de négociations » is daarom eenvoudig een vrome wensch te meer in het volkenrecht. Onderscheidene leden maakten dan ook hunne reserves betreffende het woord «obligatoire.» Prof. MOUNTAGUE BERNARD besprak in een artikel in de Times van 18 Oct. 1873 de conferentie van Brussel,

(1) VATTEL, t. a. p. Liv. II. c. 18, § 329, 331, 332. CALVO, t. a. p. § 667. SHELDON AMOS, t. a. p. Ch. XII. TRENDELENBURG; t. a. p. b. 21. LASSON, t. a p. b. 107. VON HOLTZENDORFF, Rechtslexicon i. v. Schiedsspruch. A. G. P. HALDIMAND, Diss jur. inaug. de modo componendi controversias inter aequales et potissimum de arbitris compromissariis. Lugd. Bat. 1739. § 50—52.

en na de onmogelijkheid van eene volledige codificatie van het volkenrecht in den tegenwoordigen toestand betoogd te hebben, zegt hij over arbitrage het volgende: « Arbitration is an expedient of the highest value for terminating international controversies, but it is not applicable to all cases and under all circumstances, and the cases and circumstances, to which it is applicable do not admit of precise definition. Arbitration therefore must of necessity be voluntary; and though it may sometimes be a moral duty to resort to it, cannot be commanded in any form by what is called the positive law of nations. » (1) Deze beschouwing is, dunkt mij, de juiste; zooals Graaf VAN ZUYLEN bij de beraadslaging over de motie van den heeren VAN ECK en BREDIUS zeide: « gedwongen arbitrage is eene contradictio in terminis ». — En hiermede kom ik tevens tot het door velen aangeprezen denkbeeld, dat de staten zich bij tractaat zouden verbinden alle toekomstige geschillen aan scheidsrechters te onderwerpen. Zoodanig tractaat zou voor de gewichtigste geschillen niets anders dan eene doode letter zijn: wanneer de hoogste belangen van een staat op het spel staan, bij vragen van nationaliteit of suprematie zal dergelijk tractaat den strijd niet kunnen beletten, en mochten de scheidsrechters, reeds vooruit bij het tractaat aangewezen, over die vragen een oordeel vellen, zoo zullen zij vergeefsche moeite hebben gedaan en hun invloed en waardigheid zullen daarbij niet winnen. Niet onaardig zegt SEEBOHM: (2) « niemand zal zelfs

(1) Vgl. eene redevoering van Prof. LORIMER tot opening zijner colleges op 4 Nov. 1873 te Edinburgh gehouden. (Revue de Dr. Int. 1874 n°. 1 : 168.)

(2) On international Reform, b. 105.

aan zijn besten vriend vooraf alle twistvragen onderwerpen waarin hij in de toekomst zou kunnen gemoeid zijn. Zoo zou hij in plaats van zijn eigen geweten dat van een ander tot gids van zijne handelingen maken; dit is ook op internationale geschillen volkomen toepasselijk.» (1)

Van minder verre strekking is het denkbeeld, in te sluiten overeenkomsten eene clausule op te nemen, waarbij de partijen zich verbinden de geschillen, die uit datzelfde tractaat mochten ontstaan, aan arbitrage te onderwerpen (2). Dit denkbeeld is reeds in eenige tractaten door de Vereenigde Staten gesloten in practijk gebracht. Toch meen ik, dat de voordeelen hieraan verbonden, niet tegen de nadeelen kunnen opwegen. Bij de discussie over de motie MANCINI in het Italiaansche Parlement, werd deze vraag besproken. De voorsteller wees aan, dat indien men in de tractaten betreffende handel, consulaat of postwezen en dergelijken, de clausule opnam, «de arbitrage langzamerhand het gewone gebruik zou worden in het internationale leven,» dat hierdoor langdurige en moeielijke discussiën zouden worden voorkomen, die niet altijd tot eene vriendschappelijke oplossing leiden, en dat de zaak, langen tijd slepende blijvend, somtijds tot eene oorlog aanleiding zou kunnen geven. De Minister VISCONTI VENOSTA antwoordde: dat hij dit gedeelte van de motie slechts onder zekere reserve kon aannemen, daar «hij het altijd voorzichtig achtte, vooraf de quaestiën te kennen, die aan de beslissing

---

(1) In dienzelfden geest sprak lord Palmerston in 1849 bij de bestrijding der motie Cobden. Zie hiervoor b. 30.

(2) BLUNTSCHLI, t. a. p. § 497, 498.

der scheidslieden moeten worden onderworpen.» Dit is zeer juist, want al betreft een geschil eene zaak, die op zich zelve wel door arbitrage zou kunnen worden opgelost, zoo hangt het toch juist van de omstandigheden af, of het belang en de eer van het land eene zoodanige beslissing wenschelijk maken. Is dit niet het geval, dan zal men zich niet aan het tractaat storen, en hierdoor een slecht voorbeeld geven en het onderling vertrouwen schokken. Zoo men van beide zijden tot vrede geneigd is, zal de weg tot minnelijke schikking, of tot arbitrage, toch openstaan. Bij elk voorkomend geschil dus zal elke staat zelf moeten beslissen, op welke wijze hij het best tot eene oplossing kan geraken.

Men onderscheidt twee soorten van arbitrage: het eigenlijke arbitrium en de arbitratio. Volgens HEFFTER en BLUNTSCHLI (1) heeft er arbitratio plaats, wanneer het rechtsbeginsel bij overeenkomst is vastgesteld, en dit met betrekking tot een bepaald feit tusschen partijen moet worden in toepassing gebracht, het is dus eene feitelijke quaestie, de handeling des scheidsrechters is taxatie; arbitrium komt voor, wanneer het recht zelf betwist is, en de scheidsrechters de quaestie moeten onderzoeken en naar recht en billijkheid beslissen.

Tegen deze beschouwing verzet zich Dr. GOLDSCHMIDT in zijn rapport over internationale arbitrage (2), uitgebracht in de vergadering van het Institut de droit international te Genève: hij toont aan uit het Romein-

(1) HEFFTER, t. a. p. § 109. BLUNTSCHLI, t. a. p. § 488.

(2) Projet de réglement pour tribunaux arbitraux internationaux présenté à l'Institut de droit international (Session de Genève 1874) par le Dr. Goldschmidt Revue de Dr. Int. 1874, no. III : 421).

sche recht, dat door arbitrium altijd een strijd tusschen partijen beslist wordt, er is b. v. geschil, welke overeenkomst er tusschen partijen bestaat of welke verplichtingen daaruit voortvloeien; beide partijen stemmen toe, dat er eene zekere overeenkomst door beiden gewild is, maar ieder geeft daaraan eene andere uitlegging, en beroept zich op een voor hem gunstigen rechtsregel; maar bij arbitratio moet er een punt beslist worden, dat door partijen met opzet onbeslist is gelaten om het later door een derde te doen uitmaken, het strekt dus om eene onvolledige overeenkomst aan te vullen. Nu is in het Romeinsche recht (1) het gevolg van deze onderscheiding, dat de uitspraak van den arbiter absoluut verbindend is, terwijl die van den arbitrator onderworpen is aan de contrôle van den rechter, die haar wegens onbillijkheid kan wijzigen en eene reductie kan bevelen. Dr. GOLDSCHMIDT laat hierop echter te recht volgen: «il est clair que des conventions internationales de ce genre, où l'intention serait de faire compléter par un tiers un arrangement incomplet, devront être régulièrement interpretées dans le sens d'une force obligatoire absolue du prononcé du tiers, puisqu'une modération par le juge n'est pas même possible ici» (b. 427), om de eenvoudige reden dat er geen rechter bestaat, die hiertoe bevoegd is. Deze redeneering in haar geheel latende en zonder mij in den strijd met HEFFTER en BLUNTSCHLI te mengen, komt het mij voor, dat hoe gewichtig ook in het civiel recht, deze geheele onderscheiding in het volkenrecht geene practische gevolgen heeft en dus eenvoudig kan gemist worden, want welk vraagpunt ook door twee

(1) L. 76. D. Pro socio (17: 2).

staten aan de beslissing van een derde wordt overgelaten, zij zullen toch altijd bij het compromis de zedelijke verplichting op zich genomen hebben, zich naar de uitspraak van dien derde te voegen.

Op welke wijze zal nu de arbitrage het best kunnen worden aangewend? Hier ontmoeten wij vooreerst de voorstanders van een hof van arbitrage, (1) waarover reeds in het vorig hoofdstuk bij de plannen van LADD en DE LAVELEYE met een enkel woord gesproken is.

Zoo lang geen volkenrechtelijk wetboek bestaat, zou het bestaan van zulk een hof den tegenwoordigen toestand slechts hierin wijzigen, (2) dat de staten in het compromis geene scheidsrechters zouden behoeven aan te wijzen. Dit ware voorzeker eene vereenvoudiging; tevens meent men dat het gezag van zulk een permanent lichaam grooter zou zijn dan dat van scheidsrechters voor een bepaald geval gekozen en de staten daardoor onder eene strengere verplichting zouden komen zich aan de uitspraak te onderwerpen; hiertegenover staat echter vooreerst: dat, wanneer twee staten eenmaal zijn overeengekomen een geschil door arbitrage te doen beslissen, de keus der scheidsrechters gewoonlijk niet veel moeielijkheid heeft, terwijl men dan juist het voordeel heeft, personen te kunnen kiezen die voor het punt in quaestie specialiteiten zijn. Wat vervolgens de meerdere autoriteit van zulk een hof betreft, zoo is men tot dusver bij de meeste arbitrages het oordeel der scheidsrechters nagekomen; (3) juist

(1) PIERANTONI, t. a. p. b. 86.

(2) DE LAVELEYE, t. a. p. b. 172 v. stelt de voordeelen van zulk een hof van arbitrage minstens zeer overdreven voor, zoo ook de heer RICHARD bij de verdediging zijner motie.

(3) In een tractaat van 1827 werd de Koning der Nederlanden door Engeland en de Vereenigde Staten benoemd als scheidsrechter over eene grens-

wanneer men zelf iemand tot arbiter heeft gekozen, stelt men er zijne eer in, diens uitspraak te volgen. Hierbij komt eindelijk nog een nadeel van zulk een hof, nl. dat het waarschijnlijk langzamerhand zou ontaarden in een permanent diplomatiek congres, waarvan de leden meer op de belangen hunner eigen staten dan op onpartijdige vonnissen zouden gaan letten, en dan zouden zij zich allicht ook ongevraagd in allerlei voorkomende geschillen gaan mengen, waardoor hun gezag zeker niet zou verhoogd worden. Maar behalve dit alles zou de vorming van zulk een hof op zich zelve reeds tot zoovele moeielijkheden aanleiding geven, dat hierin nog een nieuw argument tegen eene dergelijke instelling gelegen is, terwijl men de staten nooit de vrijheid zou kunnen ontnemen andere scheidsrechters dan het permanente hof te verkiezen.

In den tegenwoordigen stand van zaken is die keus dan ook geheel onbeperkt; vreemde souvereinen, buitenlandsche gerechtshoven, juridische faculteiten en privaatpersonen komen als scheidsrechters voor. (1)

Wat de keus van een vreemden souverein betreft, zoo is men nooit geheel zeker, dat hij bij de zaak geen belang heeft, en dat hem kundige raadgevers tot voorlichting bijstaan. Kiest men een rechterlijk college of een juridische faculteit, dan is er veel kans dat de leden niet genoegzaam met de beginselen of de practijk

---

quaestie. Bij de beslissing liet hij echter het geschilpunt in het midden en stelde zelf eene schikking voor. De beide partijen verwierpen deze uitspraak, en eerst bij een tractaat van 9 Augustus 1842 werd men het over de grensscheiding eens. Onlangs is de President der Transvaalsche Republiek de heer BURGERS opgekomen tegen eene scheidsrechterlijke uitspraak in een geschil over de grensscheiding met de Kaapkolonie, hij protesteert tegen de beslissing als partijdig en ongerijmd.

(1) BLUNTSCHLI t. a. p. Einleitung, b. 33, § 489.

van het volkenrecht bekend zijn; het zal daarom gewoonlijk wenschelijk zijn personen te kiezen, die zich op de eene of andere wijze als kundig in het vak waarover zij eene beslissing zullen moeten nemen en als rechtschapen hebben doen kennen. Over de wijze van kiezen geeft DUDLEY FIELD een eigenaardig plan aan. (1) Kunnen twee staten het onderling niet eens worden, zoo zullen zij ieder vijf leden benoemen voor eene gemengde commissie (Joint High Commission), die eene verzoening zal trachten tot stand te brengen; gelukt dit niet, dan wordt er een hof van arbitrage gevormd op de volgende wijze: elke mogendheid (die het wetboek heeft aangenomen) geeft de namen van vier personen op aan de partijen, deze schrappen daarvan beurtelings zooveel, dat het getal namen tot zeven gereduceerd wordt; deze zeven personen maken dan het hof van arbitrage uit. (2)

Een mijns inziens eenvoudiger en beter denkbeeld geeft BLUNTSCHLI; (3) hij wenscht, dat er eene lijst worde opgemaakt van de beroemdste wetenschappelijke beoefenaars van het volkenrecht en kenners van de volkenrechterlijke practijk, elke erkende staat zou naar evenredigheid zijner bevolking een aantal zulke mannen op die lijst mogen plaatsen; uit deze zou men dan de scheidsrechters kunnen kiezen of die door het hoofd van een neutralen staat doen aanwijzen.

Wat nu de wijze van procedeeren voor een internationaal scheidsgerecht betreft, de regelen daarvoor

---

(1) D. DUDLEY FIELD Draft outlines of an international Code, New-York 1872, artt. 532—538.

(2) Hierop volgen in het werk van FIELD eenige artikelen, waarin de zelfstandigheid der staten wordt miskend.

(3) BLUNTSCHLI t. a. p. Einl. b. 33, § 489.

moeten vooruit door partijen worden vastgesteld bij het sluiten van het compromis, zooals b. v. in het tractaat van Washington van 8 Mei 1871 geschiedde. Nu tracht men intusschen in het volkenrecht tot eenige vaste bepalingen voor de behandeling dier zaken te geraken; deze zouden dan een subsidiair recht kunnen vormen, zij zouden natuurlijk geene waarde hebben tegenover uitdrukkelijke bepalingen van het compromis, de regel: «jus publicum privatorum pactis mutari non potest», is op het gebied van volkenrechtelijke tractaten niet van kracht, maar vermits het dikwijls moeielijk is, in een compromis op volledige wijze de procedure te bepalen, zoo zoude eene vaste internationale gewoonte op dit punt zeer gewenscht zijn. Om dit doel te bereiken werd op de laatste vergadering van het Institut de droit international het hierboven genoemd ontwerp van Dr. GOLDSCHMIDT in behandeling genomen; daarin zijn een aantal nuttige bepalingen opgenomen, die, werden zij bij voorkomende gelegenheden in compromissen aangenomen, waarborgen zouden geven voor eene goede behandeling. Zij zijn veelal aan het civiele recht ontleend, (1) waarbij echter natuurlijk geen sprake kan zijn van rechtstreekschen dwang of contrôle van eene rechtbank die boven scheidsrechters en partijen zou staan, terwijl het juist bij internationale arbitrages wenschelijk is aan de scheids-

---

(1) Men is zelfs in de volledigheid van dit ontwerp zoo ver gegaan, dat in § 7 een aantal personen genoemd worden als ongeschikt om scheidsrechters te zijn, b.v. personen beneden 14 jaren, krankzinnigen, vrouwen, doofstommen, enz. Misschien was het een protest hiertegen, dat spoedig daarna te Weenen een congres van doofstommen bijeen kwam! Zou het te gewaagd zijn te vooronderstellen, dat wanneer twee mogendheden voor de beslissing van een geschil scheidsrechters benoemen, zij zich eerst overtuigen of men aan die personen eene dergelijke gewichtige betrekking veilig kan toevertrouwen?

rechters in de procedure een zekere mate van vrijheid van handelen te laten. (Vgl. § 16 van het ontwerp).

Een van de meest betwiste punten, dat ook bij de discussie over dit ontwerp op den voorgrond kwam, is de vraag of het scheidsgerecht over zijn eigen competentie mag oordeelen. Bij de Alabama-quaestie kwam deze vraag voor, toen Noord-Amerika eischte dat het scheidsgerecht te Genève Engeland ook voor de indirecte schade aansprakelijk zou stellen. Engeland wierp nu de exceptie van incompetentie op; Amerika beweerde echter, dat in het tractaat van Washington ook de « indirect claims » waren begrepen; de scheidsrechters verklaarden nu zelfstandig, dat Engeland hiervoor niet aansprakelijk was, en in deze beslissing is door Amerika berust. In overeenstemming met de meeste schrijvers en het ontwerp van Dr. GOLDSCHMIDT, werd door het Instituut aangenomen, dat het scheidsgerecht ook over deze exceptie bevoegd is zelf te oordeelen; de partij echter, die deze exceptie opwerpt, heeft het recht te verklaren, dat zij bij verwerping der exceptie door de scheidsrechters, de einduitspraak voor nietig zal houden, als de grenzen van het compromis overschrijdende ([1]). Had het scheidsgerecht deze bevoegdheid niet, zoo zoude men de geheele arbitrage kunnen doen schipbreuk lijden.

De scheidsrechters zijn ook bevoegd, aan de partijen voorstellen te doen tot transactie. Deze tusschenkomst kan nuttig zijn in gevallen, waarin het nationaal gevoel door eene bepaalde uitspraak zou gekwetst

(1) ROLIN-JAEQUEMYNS. Quelques mots sur la phase nouvelle du différend Anglo-Américain (Revue de Dr. Int. 1872, nº. I: 127), BLUNTSCHLI t. a. p. § 492*a*. PIERANTONI t. a. p. IV Della impossibilità delle eccezioni d'incompetenza, b. 98. Kölnische Zeitung van 8 Sept. 1874. Erstes Blatt.

worden, of bij onduidelijkheid van het compromis. Men moet hierin echter hoogst voorzichtig te werk gaan, ten einde het vertrouwen der partijen in de rechtvaardigheid en onpartijdigheid van het scheidsgerecht niet te schokken (1).

De uitspraak van de scheidsrechters werkt voor de partijen als een vergelijk en kan nooit het karakter hebben van een door eene hoogere macht uitgevaardigd bevel; het tusschen de partijen hangend geschil wordt daardoor beslist; hooger beroep is niet toegelaten, tenzij men het tegendeel ware overeengekomen (2). Geldende kracht ontleent de uitspraak aan het compromis, waardoor de partijen, al is dit niet uitdrukkelijk vermeld, verklaard hebben zich aan de beslissing te zullen onderwerpen. Hierin ligt de moreele dwang tot uitvoering tevens; men zal niet dan om zeer gewichtige redenen het oordeel van zelf gekozen scheidsrechters minachten, en daardoor het internationaal vertrouwen aan het wankelen brengen; mocht het bestaan van den staat echter door het gehoorzamen aan die uitspraak in gevaar worden gebracht, zoo zal geen staat schromen zich daaraan niet te onderwerpen. Verder kan de geldigheid van eene arbitrale uitspraak betwist worden wegens onderscheidene redenen. Bij verschillende schrijvers vindt men er een aantal genoemd (3); in het ontwerp van Dr. GOLDSCHMIDT zijn er in § 32 niet minder dan elf vermeld; bij de discussie kwam men echter tot eene meer een-

---

(1) ROLIN-JAEQUEMYNS t. a. p. BLUNTSCHLI t a. p. § 492. GOLDSCHMIDT Projet etc. b 445.

(2) VAN MOHL, Encyclopädie, § 66. BLUNTSCHLI, t. a. p. § 494.

(3) HEFFTER, t. a. p. § 109. VON MOHL, Encyclopädie, § 66. BLUNTSCHLI, t. a. p. § 495. CALVO, t. a. p. § 668. PIERANTONI, t. a. p. b. 91 v.

voudige formule : nl. : « La sentence arbitrale est nulle en cas de compromis nul, ou d'excès de pouvoir, ou de corruption prouvée d'un des arbitres, si elle a entrainé la majorité, ou d'erreur essentielle causée par la production de faux documents. Le compromis déterminera devant quelles personnes ou facultés de droit ou corps constitués sera porté le recours.». Deze laatste clausule zou zeker van groot nut zijn, zoo zij in het vervolg in compromissen werd opgenomen; er zouden te minder zwarigheden aan verbonden zijn, omdat het hier niet geldt een appèl, waarbij de geheele zaak op nieuw zou moeten onderzocht worden, maar eenvoudig eene beslissing over den door eene der partijen gedanen eisch tot nietigverklaring. Daarom is het dan ook noodig, dat de redenen van nietigheid in het compromis worden vermeld. Door deze meer juridische behandeling van de zaak zal men onaangename onderhandelingen, die tot verbittering zouden kunnen aanleiding geven, voorkomen, en voor alle andere mogendheden verantwoord zijn.

De derde vraag die ik mij stelde was: Wat is er in het belang des vredes van de arbitrage te verwachten?

Uit het voorgaande blijkt reeds, dat men arbitrage niet moet houden voor het wondermiddel, dat al de ellende der menschheid zal genezen, een « substitute for war », zooals het in een aantal Engelsche brochures heet [1]; neen! oorlogen zullen steeds blijven eene onvermijdelijke noodzakelijkheid. Om door arbitrage een geschil te doen beslechten, moeten twee zaken

(1) In dienzelfden geest uit zich Charles Lucas in eenige brochures: Les deux rêves de Henri IV, Paris 1873, De la substitution de l'arbitrage à la voie des armes pour le réglement des conflits internationaux, mémoire lu à l'Institut, séances des 31 mai et 14 juin 1873.

samenloopen: het geschil moet voor zulk eene oplossing vatbaar zijn en de partijen moeten den vrede willen. Wat het eerste punt betreft, hierover is reeds hierboven gesproken, het zij mij vergund alleen nog te wijzen op het feit, dat die zoogenaamde rechtsquaestiën niet of ten minste hoogst zeldzaam een oorlog doen ontstaan, de groote crisissen der wereldgeschiedenis ontstaan uit zoo diepliggende oorzaken, dat zij niet aan een scheidsgerecht kunnen worden onderworpen (1); of meent men, dat de oorlogen van NAPOLEON I, of de Krimoorlog, of de oorlog in Italië van 1854, of de oorlogen van 1866 en 1870 zijn ontstaan uit oorzaken, waarover een scheidsgerecht een op goede gronden rustend oordeel had kunnen vellen?

De oorlogen van 1859 en 1866 doen misschien meer dan eenige andere duidelijk zien, hoe machteloos eene arbitrale uitspraak zou zijn, daar die beide gebeurtenissen het scheppen van nieuwe rechtsverhoudingen beoogden. Oostenrijks macht in Italie was op wettig gesloten tractaten gegrond, van eene rechterlijke uitspraak was dus voor Italie niets te verwachten; in 1866 had de Duitsche Bond nog even goed zijn wettig bestaan als terstond na zijne oprichting; Pruisen had zijne eischen nooit op andere gronden kunnen doen steunen, dan dat het Oostenrijks suprematie in Duitschland niet meer wilde dulden en zelf de leiding der Duitsche zaken wilde op zich nemen. Kan een onpartijdig scheidsrechter met terzijdestelling van alle tractaten en overeenkomsten ooit zulke eischen als motieven voor zijne uitspraak aannemen? Zouden Italie of Pruisen ooit in zulk

(1) TRENDELENBURG, t. a. p. b. 21. PROF. BUYS, Gids Augs. 1872, b. 189.

eene op het bestaande recht gegronde uitspraak berust hebben? Door eene scheidsrechterlijke uitspraak in 1870 zou evenmin de uitbarsting van den ouden naijver tusschen Frankrijk en Duitschland zijn verhinderd.

Maar behalve, dat er dus eene quaestie moet zijn, waaraan eene op het bestaande recht gegronde uitspraak eene voldoende oplossing kan geven, moeten de partijen vooruit gezind zijn den vrede te bewaren. Naar aanleiding van de Alabama-quaestie zegt ROLIN-JAEQUEMYNS: [1] « On peut pensons-nous affirmer que, des deux parts, quelle qu'ait pu être, à certains moments, l'amertume du langage parlementaire ou diplomatique, les hommes qui étaient à la tête des affaires ont été constamment persuadés que l'intérêt de leur pays réclamait en dernière analyse une solution pacifique du différend. C'était là déjà une situation beaucoup plus avantageuse que la plupart de celles d'où sont sorties les dernières grandes guerres européennes. Il ne s'agissait en réalité que de trouver un expédient, une formule diplomatique qui satisfît la fierté des Etats-Unis sans trop blesser l'orgueil de l'Angleterre. » [2]

Bestaat deze vredelievende gezindheid niet, zoo zal zelfs een zuiver rechtsgeschil niet aan eene scheidsrechterlijke uitspraak worden onderworpen.

De meeste oorzaken alzoo waaruit oorlogen ontstaan, kunnen door arbitrage niet worden weggenomen; onafhankelijkheidsoorlogen, veroveringsoorlogen, oorlogen

(1) Revue de Dr. INT, 1873, nº. III : 471.

(2) Evenzoo zegt de heer VAN KARNEBEEK, Gids, Maart 1873, b. 388, « men was dus eigenlijk van weêrszijden tot vergelijk niet ongezind. »

tot machtsbeperking, oorlogen uit het nationaliteitsbeginsel of den naijver der rassen ontstaan, oorlogen die het gevolg zijn van eene binnenlandsche politieke noodzakelijkheid, die allen zullen nooit door arbitrage kunnen worden voorkomen. Moet men zich dus aan den eenen kant wachten voor overdrijving in het opsommen der voordeelen van arbitrage, aan den anderen kant is zij van groot nut door een aantal geschillen weg te nemen, die wanneer zij slepende werden gehouden, de gemoederen zouden kunnen verbitteren en ten slotte tot een oorlog aanleiding geven. Men moet het dus als een gunstig teeken des tijds beschouwen, dat het gebruik van de arbitrage weder meer algemeen is geworden. Eene natuurlijke reden hiervan ligt voor de hand: door de snelle middelen van vervoer is het verkeer toegenomen, de internationale betrekkingen zijn meer samengesteld dan voorheen; op eene menigte punten die vroeger ieder land voor zich zelf regelde, bestaan nu tractaten met andere mogendheden; door dit alles komen de staten telkens met elkander in aanraking, maar daardoor ook kunnen er allicht geschillen rijzen, die men gaarne hoe eer hoe beter uit den weg ruimt. De beweging in deze richting nu zal op den duur eer toe- dan afnemen en juist met het oog daarop is het dan ook wenschelijk, dat bij voorkomende gelegenheden arbitrage worde toegepast. Dat men dit denkbeeld in geschriften en redevoeringen ondersteunt, niemand, die het niet gaarne zal toejuichen.

Eene andere vraag is echter, of een daartoe in de laatste jaren gebruikt middel aller goedkeuring kan verdienen: ik bedoel de *motiën* in de vertegenwoordigingen van onderscheidene landen voorgesteld. Voor

zoover men daarin een wensch aantreft dat de oorlogen mogen verminderen, een protest tegen hunne gruwelen, eene uiting van vredelievendheid, moet zoodanig voorstel zeker ieders goedkeuring wegdragen. Alleen zou men mogen vragen: is het noodig, dat eene volksvertegenwoordiging dergelijk axioma uitspreekt? Maar die motiën gaan verder. Om mij tot het voorstel van de H.H. VAN ECK en BREDIUS te beperken, merk ik vooreerst op, dat in het eerste gedeelte van dit voorstel de wensch wordt uitgedrukt, dat arbitrage zal worden « het aangenomen en gebruikelijk middel » om internationale geschillen te beslissen. Hieruit zou men moeten afleiden, dat de voorstellers wenschen, bij ieder voorkomend geschil, hetwelk men tot eene vreedzame oplossing wenscht te brengen, een scheidsrechterlijke beslissing uit te lokken. Dit is echter verre van wenschelijk; de heer MACKAY wees er op, hoeveel moeite het tot stand brengen van het tractaat van Washington heeft gekost, en dan zal men toch zeker de voorkeur moeten geven aan eene eenvoudige minnelijke schikking tusschen partijen, zoo die mogelijk is. Daardoor zal men zich vele moeielijkheden besparen; alleen wanneer dergelijke schikking blijkt onmogelijk te zijn, heeft men tot arbitrage zijne toevlucht te nemen.

Wat vervolgens het tweede lid van het voorstel betreft, zoo heb ik hier boven reeds de redenen vermeld, waarom het opnemen van de arbitrale clausule in tractaten mij gevaarlijk en onpractisch voorkomt. Eindelijk zij nog opgemerkt, dat eene regeering zich nooit door zulk eene motie gebonden kan achten; zij is een vriendelijke wenk, niets meer; het beleefde maar gereserveerde antwoord van Koningin VICTORIA op de motie RICHARD kan aan alle overige regeeringen

tot voorbeeld strekken. Veel practisch nut kan men dus van dergelijke motiën niet verwachten.

Nog één punt verdient hier de aandacht: bestaat er eene moreele verplichting van den staat, om niet dan nadat alle vreedzame middelen zijn uitgeput, naar de wapenen te grijpen? Eenige schrijvers (1) nemen dit als regel aan. TRENDELENBURG b. v. zegt: « Die absichtliche Ueberraschung ist das Unrecht, » (b. 32). Hij wil daarom, dat in het volkenrecht een voorschrift opgenomen worde, dat de regeeringen zich verplicht zullen achten, vóór het uitbreken van een oorlog bemiddeling te beproeven; daartoe moest eene volkenrechtelijke vertegenwoordiging worden ingesteld, bestaande uit afgevaardigden der regeeringen. Hetzelfde denkbeeld is in art. 8 van het tractaat van Parijs uitgedrukt; wij zagen reeds, hoe weinig dit in de practijk heeft uitgewerkt. Wat mij betreft, ik kan bovengenoemde zedelijke verplichting niet dan onder een voorbehoud aannemen, door den heer DEN BEER POORTUGAEL zeer juist aldus omschreven: « Tot oorlog mag rechtens niet worden overgegaan, dan wanneer alle middelen om dien te voorkomen en op vredelievende wijze het geschil te doen eindigen vergeefs zijn aangewend en uitgeput, tenzij het trachten naar een minnelijk vergelijk, door het daaraan verbonden tijdverlies gevaarlijk wordt geacht voor de veiligheid of de integriteit van den staat » (2). Is men reeds van den aanvang af tot schikking ongeneigd, of kan men eene vredelievende oplossing niet met de waardigheid van den staat overeenbrengen, zoo zoude het onverantwoordelijk zijn, indien eene regeering

(1) VON MOHL, Encyclopädie § 66. CALVO t. a. p. § 661.

(2) J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL, Het oorlogsrecht. Breda 1872. § 20.

door langdurige onderhandelingen die tot niets zouden kunnen leiden, zijne tegenpartij den tijd liet, zich in een geduchten staat van tegenweer te stellen. Door aldus te handelen zou men wellicht afstand doen van belangrijke strategische voordeelen.

Gelijk door mij reeds in den aanhef van dit hoofdstuk werd aangetoond, zijn de beide middelen waarvan voorshands alleen eene langzame verbetering van den toestand te verwachten is: meerdere ontwikkeling van het volkenrecht, niet alleen in elken staat afzonderlijk, maar ook door eene vereenigde wetenschappelijke beweging, en de toepassing van internationale arbitrage bij voorkomende gevallen, die zulk eene beslissing toelaten. Door deze middelen zal meer rechtszekerheid kunnen ontstaan; het leven der staten zal op een vasteren grondslag worden gevestigd, en al zullen de oorlogen evenmin verdwijnen als de ziekten uit de menschheid, of de stormen uit de natuur, die hevige schokken zullen beperkt blijven tot de gevallen waarin zij onvermijdelijk zijn. Ook zal het vertrouwen der staten onderling, steunende op meerdere eenheid van belangen en daaruit voortvloeiende vaste regelen van verkeer, zich bij den vrede spoedig herstellen en een machtige bondgenoot zijn voor de welvaart der volken.

Ofschoon nu reeds om tot die meerdere eenheid van belangen te geraken groote stappen zijn gedaan, — eene menigte internationale overeenkomsten en bijzondere tractaten zijn daar om dit te bewijzen — zoo

heeft men zich toch ook in dit opzicht voor overdrijving te wachten. Nog onlangs zagen wij uit eene bij gelegenheid van het proces van graaf VON ARNIM publiek gemaakte dépêche, hoe prins VON BISMARCK met de hem eigene openhartigheid verklaart, dat Duitschlands belang eischt, dat Frankrijk zoo zwak mogelijk worde gehouden (1). Stellen wij hier tegenover de opgewonden redevoeringen en vlugschriften van vredescongressen en vredebonden, zoo is het waarlijk geen wonder, dat hunne leden het lot ondergaan waarover de heer BREDIUS zich beklaagt: dat « zij worden uitgekreten als utopisten en droomers van een onbereikbaren eeuwigen vrede; dat zij worden uitgelachen en bespot als goedhartige, maar onnoozele menschen, die een onmogelijk doel najagen en even als kinderen naar eene zeepbel, grijpen naar eene hersenschim » (2). Moge zulk eene uiting hard zijn, zij bevat veel waars. Doch er is nog iets dat opmerking verdient ten opzichte van de vredebeweging: hoewel met de beste bedoelingen bijeengekomen, hebben de vredebonden eene gevaarlijke zijde, zij zouden door hunne schoone spreuken en luidklinkende verklaringen de groote menigte, die toch al zeer tot rust geneigd is, allicht in slaap wiegen. Bovendien, al erkennen zij, dat zelfverdediging rechtvaardig is, zoo zouden toch velen op hunne overige verzekeringen afgaande, de overtuiging verkrijgen, dat men die eerste plicht van alle burgers, waarvan art. 177 G. W. gewaagt, wel nooit zal behoeven te vervullen, en dat men daarom veilig de sommen die voor 's lands verdediging noodig zijn, aanmerkelijk

---

(1) Deze dépêche is opgenomen in de Indépendance van 14 Dec. 1874.

(2) J. P. BREDIUS, Internationale arbitrage, b. V.

kan verminderen. Wanneer men in het geschrift van den heer BREDIUS (b. XI) leest, dat onder de moeielijkheden waarmede de vredemannen te kampen hebben « bekrompen begrippen omtrent nationaliteit en eigen grootheid » worden genoemd, en dat Mr. JOLLES in zijne aankondiging van deze brochure in Themis het in verband hiermede een gunstig verschijnsel noemt « dat de ingenomenheid met den militairen dienst bij onze natie niet te hoog staat aangeschreven en het getal vrijwilligers eer af- dan toeneemt »; zoo kan het geen verwondering wekken, dat velen, al juichen zij ook de philantropische denkbeelden der vredemannen toe, niet dan met eenig wantrouwen deze beweging kunnen gadeslaan. Wanneer een volk weet, dat het door eene krachtige militaire organisatie in een oogwenk gereed is elken vijand het hoofd te bieden en zijne onzijdigheid te handhaven, dan juist zal een vast vertrouwen op eigen kracht, niet een diepen slaap waaruit het ontwaken vreeselijk zou kunnen zijn, maar eene kalme gerustheid doen ontstaan, waardoor de welvaart der natie zal toenemen.

Wees eerlijk en rechtvaardig, houd trouw aan de tractaten, tracht vrede te houden zoolang dit mogelijk is, doch toon prijs te stellen op zelfstandigheid, niet door het uiten van eenige holle klanken, maar door de noodige maatregelen te nemen om uwe onafhankelijkheid te bewaren. Een staat moet zijne eer en waardigheid weten te beschermen, dan alleen kan hij op de achting van andere staten aanspraak maken; onze eigene geschiedenis leert, hoe de Nederlandsche naam door de geestdrift van 1831 weder in de algemeene achting van Europa is hersteld. Aller opmerking verdienen de woorden van LASSON op blad-

zijde 58 van zijn meergemeld werkje: «Kleinere Staaten können daher neben grossen in voller Selbständigkeit nur bestehen, wenn sie Bundesgenossen finden, die ihre Macht des Widerstandes ergänzen. Bundesgenossen aber findet nur der, dessen Existenz von Werth für andere ist. Darin hat die Kleinheit der Staaten ihre vernünftige Grenze. Denn ein Staat, dessen Werthlosigkeit für das ganze System vor Augen liegt, der auch als Bundesgenosse kein Gewicht mehr in die Wagschale zu legen hat, an dessen Existenz also niemandem gelegen ist, ein solcher Staat kann nicht eigentlich als selbständiger Staat existiren, und sobald er in eine Krisis streitender Interessen der Mächtigen hineingezogen wird, wird er spurlos verschwinden. Ein verhältnissmässig kleiner Staat wird sein Recht auf Existenz nur dadurch erweisen können, dass sein Bestehen ein wesentlicher Vortheil für das Gleichgewicht des ganzen Systems ist.»

BIJLAGE. (1)

Op den 8 van Oogstmaand (1395) sloot Hertog ALBRECHT [van Beieren], een verbond met zijnen schoonzoon WILLEM, Hertog van Gelder en Gulik, waarbij ter wederzijde bedongen werd, zorg te dragen, dat de onderdanen malkanderen niet beschadigen; en dat indien zulks geschied mogte zijn, hetzelve door drie Heeren ter wederzijde onderzocht en beslecht zal worden; te weten aan de zijde van Hertog ALBRECHT, door JAN VAN ARKEL, Heer tot Hagestein; BRUSTEIN VAN HERWINEN, en WILLEM VAN CROONENBURCH; en aan de zijde van Hertog WILLEM de Heeren GERRIT, Heer van Waardenburch, ROBBRECHT VAN APELTEREN, Ridders, en AREND VAN BECHOEP, welken zullen beloven in goede trouw, alle geschillen, tusschen de beide Hertogen en beider onderzaten gevallen, te vereffenen en te slechten: op deze wijze; dat, indien de onderdanen van Hertog ALBRECHT geschil hadden met die van Hertog WILLEM, deze laatste, des verzocht zijnde, zijne drie Heeren te Heusden zal zenden, om daar de zaken met de drie van de zijde van Hertog ALBRECHT te beslechten, en niet van daar te scheiden, voor dat zij de zaken in geschil vereffend hebben, tenzij met

(1) Vg. b. 10.

toestemming der beide Hertogen. En dat daartoe Hertog ALBRECHT den drie Heeren van de Geldersche zijde vrijgeleide zal geven om te Heusden te komen, en van daar weder naar Gelder te keeren. En dat indien de onderdanen van Hertog WILLEM geschil hebben met die van Hertog ALBRECHT deze, des vermaand zijnde, binnen een maand, zijne drie Heeren zal zenden naar Zalt-Bommel, welken de Hertog WILLEM, in hun gaan en keeren, in zijne bescherming zal nemen, om daar met de drie Geldersche Heeren de zaken te berechten en de gerezene twist te bevredigen: en dat verder de beide Hertogen van waarde zullen houden, hetgene deze zes Heeren zullen wijzen; wel verstaande, dat indien de twist tusschen de wederzijdsche onderdanen mogt vallen over erfenis of penningschulden, dezelve zal staan ten landrechte, in den gerichte daar dat gelegen is, of voor den Heer, daar het behoort.

Voorts, dat, indien iemand van de drie Heeren van Hertog WILLEM's zijde misdeede tegen Hertog ALBRECHT, of iemand van zijne drie Heeren tegen Hertog WILLEM, als dan de vier overige Heeren, des vermaand zijnde, binnen een maand zullen inkomen in de voorschrevene steden, en volmacht hebben, om die misdaad te berechten, waarna de misdadige met de beide Hertogen zal verzoend zijn; uitgezonderd indien de zes Heeren of iemand van hen doodslag beginge, of over erfenis geschil hadde, hetwelk men zoude moeten rechten naar den landrechte, daar dat gebeurt; dat ook verder die vier Heeren niet zullen scheiden, voor dat zij de zaak beslecht hebben, en dat ondertusschen de betichte veiligheid van lijf en goed zal hebben, te tijden toe de vier Heeren uitspraak zullen gedaan hebben. En dat wij-

ders, indien iemand dier Heeren aflijvig werd, of uitlandig was, de Hertog aan wiens zijde zulks voorvalt, des vermaand zijnde, eenen anderen in zijne plaats zal zetten; of dat de vier Heeren de zaken zullen berechten, als of alle zes tegenwoordig waren.

Voorts, dat Hertog ALBRECHT, indien er oorlog ontstaat tusschen zijnen zoon JAN VAN BEIJEREN, ELECT VAN LUIK en Hertog WILLEM, zijnen zoon zal mogen helpen gedurende dien oorlog; doch, dat de vrede gemaakt zijnde, de beide Hertogen en hunne onderzaten zich zullen houden aan dit Verdrag; en dat Hertog WILLEM, indien er oorlog rees tusschen Hertog ALBRECHT en REINALD VAN GULIK, den broeder van Hertog WILLEM, ook zijnen broeder zal mogen helpen gedurende dien oorlog, maar, dezelve geëindigd zijnde, de beide Hertogen en hunne onderdanen dit gemaakte verdrag zullen onderhouden. (*)

(*) MS. getrokken uit het Perkamente Register Libr. V, 1390—1401, Cas E. pag. 178 versa; berustende onder den Heere Griffier van Alphen. Zie Vaderlandsche Chronyk of Jaarboek van Holland, Zeeland en Friesland, Leyden en Amsterdam 1784, b. 307—310.

STELLINGEN.

I.

Het recht van oorlogvoeren is een onmisbaar bestanddeel van de souvereiniteit der staten.

II.

Onjuist is het denkbeeld, dat arbitrage immer in allen deele een „substitute for war" zou kunnen worden.

Echter zijn tot oplossing van zuivere rechtsgeschillen van arbitrage goede uitkomsten te verwachten.

—

III.

Als meer afdoend middel tot vestiging van goede internationale verhoudingen verdient aanbeveling grondige beoefening van het volkenrecht in verband met meer algemeene gedachtenwisseling tusschen de mannen der wetenschap in de verschillende staten, om zoo doende op dat gebied tot grootere eenheid te geraken.

IV.

In l. 57 D. Mandati (17:1) moet gelezen worden „non inutiliter" in plaats van „non utiliter."

V.

Dat in het Romeinsche recht het bezit van een fundus niet verloren gaat door bloote occupatie van een derde, maar eerst dan, wanneer die occupatie ter kennis is gekomen van den bezitter, is eene anomalie, die uit practische noodzakelijkheid door de juristen werd aangenomen.

VI.

Art. 270 al. 2 B. W. eischt voor de aldaar bedoelde nietigheid niet alleen opzettelijke verkorting van de rechten der vrouw door den man, maar, ten opzichte van handelingen onder een bezwarenden titel, mede de kwade trouw van hem met wien de man heeft gehandeld.

VII.

Een door de rechtbank volgens art. 495 B. W. benoemde provisioneele bewindvoerder heeft het recht, van een derde, aan wien door den curandus het beheer over goederen is opgedragen, afgifte en verantwoording van die goederen te vorderen, zonder dat daartoe machtiging van de rechtbank vereischt wordt.

VIII.

Ten onrechte besliste de Hooge Raad bij arrest van 2 April 1874 (W. n°. 3710), dat, wanneer een legataris, wien een legaat is vermaakt onder

voorwaarde dat hij afstand zal doen van zekere rechten, deze voorwaarde eerst vervult dertig jaren na den dood des erflaters, de verjaring moet geacht worden te zijn aangevangen op den dag waarop de erflater gestorven is.

IX.

De verjaring van rechtsvorderingen wordt geregeld door de wet van het land, waar de schuldenaar tijdens het instellen der vordering zijne woonplaats heeft.

X.

Een beëedigd klerk ter griffie kan als getuige gewraakt worden op grond van art. 1950 3° B. W. in een geding waarin de griffier partij is.

XI.

Wanneer de conclusiën door partijen ter terechtzitting zijn genomen, is de rechter onbevoegd een verzoek tot interventie, waartegen eischer noch gedaagde zich verzet, niet-ontvankelijk te verklaren.

—

XII.

De rechtsbetrekkingen tusschen schipper en cognoscementhouder worden alleen geregeld door den inhoud van het cognoscement.

XIII.

De curator in een faillissement heeft, zoo de boedel niet toereikend is voor zijn loon en voorschotten, geen verhaal op de crediteuren van den boedel.

XIV.

Hij die met een sleutel eene lade tracht te openen met het doel om het zich daarin bevindende geld te stelen, maar in dit oogmerk door het afbreken van den sleutel bij het omdraaien wordt verhinderd, is schuldig aan strafbare poging tot diefstal.

XV.

Iemand die zich meester maakt van wild, dat in door een ander gestelde strikken is gevangen, is niet schuldig aan diefstal, maar aan overtreding van art. 15 der jachtwet.

—

XVI.

Een vonnis, waarbij iemand veroordeeld wordt tot cellulaire gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren en tot eene geldboete, die bij wanbetaling zal vervangen worden door eene *cellulaire* gevangenisstraf, levert grond op tot cassatie.

XVII.

Bij wederspannigverklaring aan de wet kan het Hof geen bevel tot inhechtenisneming verleenen.

XVIII.

Wanneer het jaagpad van den eenen oever eener rivier naar den anderen wordt verlegd, kan de eigenaar van den oever, waarheen het jaagpad verlegd wordt, krachtens art. 7 tit. 28 der ordonnantie van 1669 geen aanspraak maken op schadevergoeding.

XIX.

Art. 17 der wet van 4 Dec. 1872 (*Stbl.* n°. 143) is niet toepasselijk op zondagscholen.

XX.

Zoolang het wegens de bepalingen der Grondwet onmogelijk wordt geacht, hier te lande algemeenen dienstplicht in te voeren, is reeds de afschaffing van plaatsvervanging en nummerverwisseling een wenschelijke maatregel.

XXI.

Wenschelijk ware het, dat, wanneer het aantal leden van den gemeenteraad volgens art. 4 der Gemeentewet van elf op zeven gebracht moet worden, door eene bijzondere wet de ontbinding van den raad bevolen en eene nieuwe verkiezing uitgeschreven werd.

XXII.

De Gouverneur-Generaal is onbevoegd den Vice-President van den raad van Ned. Indië met eene zending buiten de hoofdplaats te belasten.

XXIII.

De bewering, dat bij annexatie van eenig land eene volksstemming noodig is om die te wettigen, is in strijd met de beginselen van het volkenrecht.

—

XXIV.

De mogelijke voordeelen der invoering van den gouden standaard in Nederland kunnen niet opwegen tegen de nadeelen van het verbreken der munteenheid met Indië.

XXV.

Het Besluit der Provinciale Staten van Noord-Braband van 16 Nov. 1870 tot heffing eener provinciale belasting op de paarden en andere trekdieren ter vervanging der tolheffing op de provinciale wegen en tot jaarlijkschen afkoop der tolheffing op de rijkswegen is drukkend voor den landbouw en geeft aanleiding tot vele onbillijkheden.

ERRATA.

Bladz. 14,	regel 19	*staat:* Les Droits	*lees:* Le Droit
" 33,	" 22	" wich	" which
" 39,	" 7	" BERGMAN	" BERGMANN
" 40,	" 2	" pouvaient	" pourraient
" 70,	" 28	" volkenrechterlijk	" volkenrechtelijk
" 83,	noot	" die	" der
" 94,	regel 10	" meestal genoegzaam	" meestal *geen* genoegzaam
" 97,	" 17 en 18	" werden twee daartoe strekkende resolutiën aangenomen	" twee daartoe strekkende resolutiën werden aangenomen
" 98,	" 13	" international	" internationale
" 102,	" 25	" eene	" een
" 107,	" 22	" volkenrechterlijk	" volkenrechtelijk
" 112,	" 12	" 1854	" 1859

—

XXIV.

